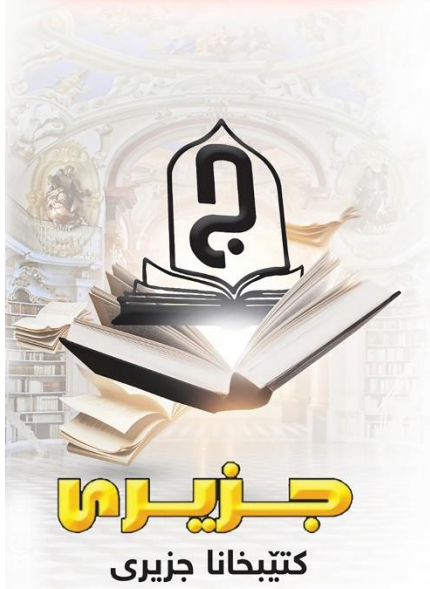

خودای

نہز برمه بهحه شتی

JEZIRY BOOKSHOP

- خودی ئەز بزمە بەحەشتی
- تەحسین ئیبراھیم دۆسکی
- چاپا دوینی ۲۰۲۳
- بەرگ: کتھان نەسرەدین

Scan here

دھوک - بەرامبەر پەیکەرئ ئەحمەدی خانی

00964 750 458 88 06

Jeziry BookShop Jeziry BookShop

خودى

ئەز بىرمە بەھەشتى

تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگوئن

حمد بۆ وی خودایی بن یی کارئ باش و چاک -پشتی رحم و دلۆفانییا خو- کریه ئه گهرئ ئیفله حی و سهرفه رازییی ل دنیا یی، و چوونا به حه شتی ل ئاخره تی، و سه لات و سه لامین بهرده وام ل پیغه مبهرئ رهحه تی، ئه وی بۆ خه لکی هه مییی هاتییه هنارتن ب وئ قورئانا بوویه ریک بۆ هیدایه تی، و ل سه ر مالبات و سه حابییین وی چرایین قئ ئوممه تی، و دویچوویین رتبازا راست و دورست یا سهرفه رازییی دئینته ریکا هه ر که سه کئ لی بچت و بهرئ خو بده تی.

بهری چهند ساله کان، ده می ئه ز بۆ کرنا عومری چوومه هه ره ما مه که ها پیروژ، کتیبنا زانایی مه زن ئیمام ئبن جهوزی ئه و ب نا قئ (بحر الدموع / ده ربایا رۆندکان) من دخواند، من دیت وی د قئ کتیبی دا چهند سه ره اتییین که شن ژ دیرۆکا زانا و ته قوادارین پیشییی یین قئ ئوممه تی فه گوه استینه، ل دۆر هنده ک ژ وان خه ونان دزقین یین وان ب هنده ک هه قالین خو فه دیتین پشتی مرنا وان، یان ژ ی هنده ک هه قالین وان ب وان فه دیتین پشتی ئه و مرین، و هه می ب قئ پسپاری ده ست پی دکهن: (ما فعل بک ربک؟) ئه ری خودایی ته چ ل ته کرییه؟ و

ئاشكەرايه كو خوزيبا ژ ههميان پتر هزرا مروّقى موژيل دكهت
 پشتى وهغهركرنا خوشتقييه كى وى ئهوه: خوزى من زانيبا كانى
 خودى چ ل وى كريبه؟ و بهرسفا ئان پساران ههميان ئه
 بوو: خودى ل من بوّرى و ئهز برمه بهحهشتى! و ههتا فئيرى
 مهسهله ل بهر من يا عهدهتى بوو، بهلى تشتى ئهز ل نك
 راوهستاييم ئهغه بوو، پساركهردوباره ل ههقالى خو دزقپرى و
 دگوتى: ئهري بوّچى ئهول ته بوّرى و تو برييه بهحهشتى؟ هنگى
 ل دويشف ههر خهونهكى بهرسفا يا جودا بوو، و ههر مريبهكى
 ئهگهرهكى تاييهت ب خوّفه دگوت.. و هاته سهر هزرا من كو ئهز
 ل هندهك ژيدهرين دى يين ديروكا زاناين چاكيّن قى ئوممهتى
 بگهرييم، و هيشتا ئان رهنگه خهونان كوم بكم، يين كو زانا ناقي
 (مزگينيبا ب لهز بوّ خودان باوهري / عاجل بشرى المؤمن) ل سهر
 ددانن.

پشتى كومهكا ب قى رهنگى ژ خهونين چاك و زانايان ب
 دهست من كهفتين، و ل دهمهكى ئهز ل ههرما پيغه مبهري -سلاف
 لى بن- ل مهدينى، من دهست ب دانانا نهخشه يى نقيسينا قى
 كتيبى، و ژ بهر كو دهسپيكا هزرا چيكرنا كتيبى ل ههرما
 مهكههتى بوو، و دهسپيكا دانانا نهخشه يى نقيسينى ل ههرما
 مهدينى بوو، من گهشبينيبا هندى كر كو ئهف كتيبى خهلاتهكى
 (مهكى مهدهنى) بت، و مفايهكى مهزن بگههينته نقيسهري و
 خواندهقانى پيگه.

هیشیا من ژ خودایی مهزن ئهوه ئهو ل دنیا یی و ئاخره تی
 مه بده ته د گهل چاکان، ئه گهر چ ئهم ژ وان نه بین ژی؛ چونکی ئهم
 هه ز ژ وان دکهین، و پیغه مبه ری وی -سلاف لی بن- دبیرت:
 ((المرء مع من أحب - مروف یی د گهل وی یی ئهوه هه ز ژ
 دکهت)).

هه ره ما مه دینی

ل ۱۴۳۵/۵/۱۰ شه ختی

زایینی ۲۰۱۴/۳/۱۱

ل دهسپيکي هندهک مهسهلين فهر

ژ بهر کو بناخه يي قئ کتبي مه ل سهر هندهک ژ وان خهوانان
 ئافاکرييه يين ب هندهک چاکان شه هاتينه ديتن، يان ژي ژ لايي
 هندهک چاکان شه هاتينه ديتن، و حهتا کهسهک خهلهت د گوتنين
 مه نهگههت، و چوئه حکامين نه دورست ل سهر ئافا نهگهت،
 هندهک مهسهلين فهر هه نه دقيت ئه م ل دهسپيکي ئاشکه را بکهين،
 ئه و مهسهله ژي ئهقه نه:

ئیک: خهون چيهه؟ و چهند رهنگين خهوانان هه نه؟

خهون ئه و تشته يي مروقي نفستی ديينت، و ئه گهر هات و
 ئه و تشتي نفستی ديينت يي خوش بت ب عهره بي ديژني:
 (الرؤيا)، و ئه گهر يي نه خوش بت ديژني: (الحلم)، وهکي
 د حهديسه کا پيغه مبهري دا - سلا لئ بن- هاتي: ﴿الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ،
 وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ﴾^(۱) يه عني: خهونا خوش (رؤيا) ژ خودييه، و
 يا نه خوش (حلم) ژ شهبانويه.

ژ قئ حهديسي دئيه وه رگرتن کو دو رهنگين خهوانان هه نه:

(۱) بوخاري (۵۷۴۷) ژ قه تادهيي قه دگوهيزت.

خهونا خوش: و ئەڤه ئەوه یا دلێ مرۆڤی پێ خوش بت، و
کهیفا وی پێ بیت، و ئەڤه ژ خودییه.

خهونا نهخوش: و ئەڤه ئەوه یا نهخوشی و ترسێ ل نک
مرۆڤی پهیدا دکەت، و ئەڤه ژ شەیطانییه.

و ئەڤ جودا کرنا د ناڤی دا (رؤیا و حلم) ژ لایێ شەری ڤه
ژ بهر هندییه دا ناڤههک بکهڤته د ناڤههرا حەقی و باطلی دا،
ب پهنهگهکێ وهسا کو ناڤی وی تشتی ژ خودی بت و وی یی
ژ شەیطانی بت ئیک نهبت، و ههه چهنده ئەڤ ههردو پهنهگین
خهوان خهیا له که دئیه بهر چاڤین مرۆڤی نقستی، بهلێ ئەگهه
ژێدهری وئ روحا مرۆڤی یا عهقلدار بت دبێژن: (رؤیا) یهعنی:
دیتن، ژ خو ئەگهه ئەو ژ وئ بیردانکی بێن یا خهیا لا مرۆڤی
ل هشیاریی هافیتینه تیدا، ئەوا بهلکی شەیطانی دهست
دنازاندن و تیک شیلانا وئ دا ههبت، دبێژن: (حلم) ههه چهنده
ئەو ههردو ژ لایێ ئافراندن و تهقدیری ڤه ژ خودینه^(۱).

دو: خهونا چاک ژ خودییه:

بۆری د گهل مه کو خهون ئەگهه یا چاک بوو ژ خودییه، دڤی
مهعنا یی دا هه دیسهک ههیه دبێژت: ﴿الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ﴾^(۲)،
و خهونا چاک ئەو خهونا خوش و ئاشکهرایه یا ههوجهیی ب چو

(۱) دکتور محمد بن فهد الودعان: ضوابط الرؤيا، ص ۱۹-۲۰.

(۲) بوخاری (۳۲۹۲) ژ ئەبوو قهتادهیی قههگوهیژت.

تهعبیران نهبت، خودان وئ ببینت بیی هزرهک تیدا کربت، و پشتی هنگی ئەو تشت وهسا د واقعی دا چئ بیت وهکی وی د خهونئ دا دیتی، یان بو هاتییه تهعبیرکرن.

ئەف رهنگی خهونئ مزگینییهکه بو خودانی، و ئەو دئیه هژمارتن پشکهک ژ پیغه مبه راتییی، ئەبوو هورهیره ژ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- شه دگپرت، دبیرت: ﴿لَمْ يَقَ مِنَ النُّبُوَّةِ إِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ﴾ یه عنی: ژ بلی مزگینیدانان تشتهک ژ پیغه مبه رینییی نه مایه، گۆتن: ئەو پیغه مبه ری خودی، مزگینیدان چنه؟ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ﴾ یه عنی: خهونا چاک^(۱)، و د ریوایه تهکا دی دا هاتییه: ﴿الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الرَّجُلُ الصَّالِحُ، أَوْ تُرَى لَهُ، جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ﴾ یه عنی: خهونا چاک یا مروئی چاک دبیت، یان پیغه دئیه دیتن، ئەو پشکهکه ژ چل و شەش پشکین پیغه مبه رینییی^(۲).

و ده می هه دیس دبیرت: ئەو پشکهکه ژ پیغه مبه رینییی، مه عنا وئ ئەو ئەو تشتەکی چاکه وهکی پیغه مبه رینییی، یان ئەو وهکی وئ خه بهردانهکه ژ کارهکی غهیبی بی هیشتا چئ نه بووی.

(۱) بوخاری (۶۹۹۰) شه دگو هیزت.

(۲) ئیمام مالک د (موطأ) ی دا (۳۵۱۴) ژ عه طائی کورئ یه ساری شه دگو هیزت.

سڀ: چو ته حڪاميڻ شرعي ب خهونا بنهجه- نابن:

هر چهنده خهونا چاك پشكه كه ژ پيغه مبه رينيبي - وهكي
د حه ديسي دا هاتي-، و نهو مزگينييه كه بو خودان باوهري چاك
دئيته دان، و دبت نهو هنده كي ژ غه يبي ژي بو مه ناشكه را بكهت،
به لي هه مي زانا ل وي باوهرينه كو چو حوكمين شرعي پي بنهجه-
نابن، و چي نابت بو مه نهو وي وهك ژي دهره كي بو دانانا شريعه تي
حسيب بكهين؛ چونكي خودي شريعه تي مه يي پيك نيناي،
و نعمه تا خو ل سهر مه يا تمام كري، و پشتي پيغه مبه ري
-سلاف لي بن- ژ نوي چو شريعت نائينه خوار، زاناي ناقدار
بن حه جهري عه سقه لاني دبيثرت: ((نه گهر مرؤفه ك پيغه مبه ري
-سلاف لي بن- د خهونا خو دا بينت، فرمانه كي لي بكهت،
نهر دورسته بو وي نهو وي فرماني ب جه بينت، يان ژي دثيت
نهو وي فرماني ل سهر شريعه تي ناشكه را عرض بكهت؟ يا
دورست يا دوييبييه؛ چونكي خهون چو شريعه تين نوي نادان))^(۱)،
لهو هر تشته كي په يوهندي ب نه حكامين شرعي قه ههبت يي
مرؤف د خهوني دا دبنت، دثيت نهو وي هه قبه ري قورئان و
سونه تي بكهت، و نه گهر نهو يي موطابق نهبت د گهل شريعه تي
كيتاب و سوننه تي، چي نابت كار پي بيته كرن.

(۱) ابن حجر العسقلاني: فتح الباري، ۳۸۹/۱۲.

چار: ب ړټکا خه ونی حوکم ب به حه شتی و جه هنه می نائیته دان:

ل سهر بناخه یی څی گوتنا بوری مه سه لویه کا گرنګ هیه دڅیت خوانده قانی څی کتیبی ههر ژ سهری ل بیرا خو بینته څه، نهو ژی نه څه یه: چی نابت بو که سی ژ بهر دیتنا خه ونه کی حوکمی ل سهر که سه کی ده سنی شانګری ب چوونا به حه شتی یان جه هنه می بده ت.. یه عنی: نه گهر که سه ک ټیکی د خه ونا خو دا بییت یی چوویه به حه شتی، یان جه هنه می، چی نابت بو وی نهو بیژت یان حه تا ب ړه نګه کی قه طعی هزر بکه ت کو فلان که س به حه شتی یه، یان جه هنه می؛ چونکی مه ده لیلین شرعی یین دورست هه نه کو ژ خودی پیڅه تر که س نزانت کانی کی دی چته به حه شتی یان جه هنه می، لهو ژ بلی ړټکا وه حییی نهوا خودی بو پیڅه مبهری -سلاڅ لی بن- هنارتی، و ب ړټکین دورست گه شتی یه مه، ړټکه ک مه نینه هم چوونا که سه کی ده سنی شانګری بو به حه شتی یان جه هنه می پی بزاین.

و ده می هم هنده ک ژ څان ړه نګه خه ونان ل څیری څه دگو هیژین، و تیدا دیت: فلان زانا یان زاهد د خه ونی دا هاته دیتن ل به حه شتی بو، مه خسه دا مه نهو نینه هم ب ړه نګه کی قه طعی حوکمی ب چوونا به حه شتی بو وی زانایی یان زاهدی بده یی، نه خیر! نه څه تشته که به س خودی دزانت، به لی چونکی هم هزرا باش ژ څان مرو څان دکه یی، هم (استتناس) ی ب څان خه ونان

دکهین، و هیڅییا خو پئی ب هیڅ دئیځین، کو بهلکی خودئ
ب ره‌ما خو که‌رم د گهل څان که‌سان کریت، و گونه‌هین وان
غه‌فراند بن، و ئهو برینه به‌حه‌شتا خو.

پشتی هنگی نارمانجا مه ئهو ته‌گهرن یټن د څان خه‌ونان دا
هاتین کو فلان که‌س ژ به‌ر چوویه به‌حه‌شتی، ئهم دئ ل دویف وان
ته‌گهران چین، و به‌رئ خو ده‌ینه قورئانی و سوننه‌تئ کانئ چ بو وان
ته‌گهران گو‌تییبه، و کانئ راسته ئهو خودانئ خو دینه به‌حه‌شتی؟
پشتی بو مه ئاشکه‌را دبت کو به‌لئ ل دویف ئایه‌ت و هه‌دیسان
ئه‌ث کاره -پشتی ره‌ما خودئ- دینه ته‌گه‌را چوونا خودانی بو
به‌حه‌شتی، مه دځیت خو و هه‌وه هان بده‌ین کو څان کار و ته‌گهران
ل نک خو په‌یدا بکه‌ین؛ دا به‌لکی ره‌ما خودئ ژ مه بگرت، و
ئهم بیینه ژ وان سه‌رفه‌رازان یټن ب به‌حه‌شتی شاد و به‌خته‌وه‌ر
دبن.

پټنج: خه‌ون رټکه‌کا په‌یوه‌ندییټیه د گهل مرییان:

دبت هنده‌ک جاران خودئ ژ به‌ر حکمه‌ته‌کا ئهو پئی دزانت،
ب رټکا خه‌ونه‌کئ ساخان ب حالئ هنده‌ک مرییان ئاگه‌هدار
بکه‌ت، څی‌جا ب رټکا وئ خه‌ونئ ئهو بزانت کانئ ئه‌ث مرییه
د چ حالی دایه، ره‌م پئی هاتییه‌برن و ئهو بو جه‌ئ که‌رامه‌ت و
قه‌دری هاتییه‌ څه‌گوه‌استن، یان ژئ غه‌زه‌ب لئ هاتییه‌کرن و ئهو
ل جه‌ئ عه‌زابئ هاتییه‌ هیلان. و بی گومانه کو ئه‌ث چنده‌ا هه
مفایه‌کئ مه‌زن بو ساخان تی‌دا هه‌یه؛ دا ئهو ل خو هشیار ببن، و

ئىكا هند بکهن ئەو ژى بگههنه دووماهييا باش يا فلان کەس
گههشتيبيى، نه کو يا خراب يا ئەوئ دى چوويى.

و ژ لايهکئ دى قه ئەو بۆ ساخان دېته پالدهرهکئ ب هئز کو
ئەو وى کارى بکهن يئ وى مريبيى چاک کرى و ئەو گههاندبييه قئ
دووماهييا باش و خوش، و خو ژ وى کارئ خراب بدهنه پاش يئ
سهرى دکيشته وئ دووماهييا خراب يا ئەو مريبيى خراب
گههشتيبيى، وهکى کو د خهونئ دا بۆ وى ئاشکهرا بووى.

جابرئ کورئ عهبدللاهى ديبئژت: طوفهيليى کورئ عهمرئ
دهوسى د گهل زهلامهکئ ژ ئويجاخا خو ب مشهختى هاتنه نک
پيغهمبهري -سلاف لئ بن- ل مهدينئ، و پشتى ئەو مايه
ل مهدينئ نهخوشييهک گههشته وان، ئەو زهلامئ د گهل طوفهيلي
هاتى نهشيا تهحممولئ بکهت، رابوو کيړهک دا ردها دهستئ خو
و قهتاند، و خوينا وى چوو ههتا ئەو مري. طوفهيليى ئەو د خهوا
خو دا ديت سهر و بهريى وى يئ خوشکۆک بوو، بهلئ وى ههردو
دهستين خو پهچنى بوون، طوفهيليى پسيار ژئ کر: ئەريى خودايئ
ته چ ل ته کر؟ وى گوئ: ژ بهر مشهختبوننا من بۆ نک
پيغهمبهريى وى -سلاف لئ بن- وى گونههين من غهفراندن،
طوفهيليى گوئئ: ته خير، بۆچى ته دهستين خو پهچينه؟ گوئ: بۆ
من هاته گوئن: ئەم وى تشتى ژ ته دورست ناکهين يئ ته
خرابرى. طوفهيليى خهونا خو بۆ پيغهمبهريى -سلاف لئ بن-

گوټ، ئینا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوټ: ﴿اللَّهُمَّ وَلِيَدَيْهِ
فَاغْفِرْ﴾ یه عنی: یا ره بیی تو بو ده ستین وی ژ ی بغه فرینی ^(۱).

ئەف هه دیسه هندی دگه هینت کو دبت خه ونا چاک ریکه کا
په یوه ندییی بت د ناڅبه را ساخ و مرییان دا، ئەفه حالئ وان پی
بزائن. و ژ لایه کی دی فه دبت ئەف رهنگیښ خه ونان بینه نیشان
ل سه ر باشییا هنده ک مرییان، و خرابییا هنده کان، و ئەو بینه
هشیار کرن بو ساخان، و ریکه ک بو وان کو ئەو پی ب هنده ک
کارین باش ناگه هدار بین، یین وان ژ بیرکریښ و ژئ بی ناگه ه
ماین.

شه ش: نارمانجا مه و تپینییه کا فهر:

د قئ کتیب ل بهر ده ست دا مه کو مه کا وان خه ونان
به ره هه څکریښه یین کو هنده ک که سیښ زیندی ب هنده ک هه څالین خو
یین مری فه دیتین، و پسپار ژئ کری: خودایی ته چ ل ته کر؟ و
مری به رسقا وی دای: خودایی من، گونه هپین من غه فراندن، یان
ئەز برمه به حه شتی، خودانی خه ونی دزڅرت و پسپاری ژئ دکه ت:
بوچی؟ ئەو دیڅرتی: ژ بهر فلان تشتی.

(۱) موسلم (۳۲۶) شه دگو هیت، و ئەف هه دیسه ده لیله کو دبت خودی
گونه ها وی که سی ژئ بهت یی خو دکوژت، و وی به ته به حه شتی ژ بهر
خیره کا وی کری.

ل نک څی بهرستی یا مری ددهت هم رادوهستین، و ل بهر
 سیبه را ئایهت و هه دیسان هم ل دویف دچین، کانئ بناخه یهک بو
 څی چه ندی هه یه یان نه؟ و هم ل دویف بناخه یین علمئ هه دیسی
 سه ره ده ریی د گهل سه نه دین څان خه ونان ناکه یین، ژ بهر دو
 نه گهران:

نیک: مه گوت: هم بناخه یی مه سه لی ژ ئایهت و هه دیسان
 دئینه ده ر، و ل سه ر ئاڅا دکه یین، نه کو ژ خه ونان ب خو،
 یه عنی: نهو مه سه لی د هنده ک خه ونان دا هاتین و مه چو بناخه
 د کیتاب و سونه تی دا بو نه دیتین، مه نهو خه ون لاداینه، و
 ل څیری نه ئیناینه.

دو: وهکی بهری نوکه ژی مه گوتی، ژ بهر څان خه ونان
 هم حوکی ب چوونا به حه شتی ل سه ر څان که سان ناده یین یین
 خه ون پیڅه هاتینه دیتن؛ چونکی بهس خودی دزانت کانئ کی دی
 چته به حه شتی و کی دی چته جه نه می، ب تنی مه دڅیت بیرا
 خوانده څان ل هندئ بینینه څه کول دویف ئایهت و هه دیسان
 هه چیی څان په نگه کارین باش بکهت، هیڅی نهو نهو به چته
 به حه شتی، نه گهر خودی ره حمی پی بهت.

و دویر نینه ده می که سه کی گوهد ل څان گوتنن مه بیت،
 عه جی بگرتی بمینت و بیژت: نه ری چاوا ژ بهر کرنا کاره کی هو سا،
 یی بچوبک د چاڅین مه دا، هنده گونه یین مروڅی یین مه زن دئینه
 ژیرن، و نهو دچته به حه شتی؟ و نهو که سی ب څی په نگه

عه جیبگر تی دبت، ئەم دبێژینی: جارێ لەزێ نهکه.. پێغه مبهری
 -سلاف لی بن- جاره کێ ل نک ئەبوو زهرری گوٲ: ﴿مَا مِنْ عَبْدٍ
 قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ عه بدهک نینه
 بێژت: (لا إله إلا الله) پاشی ل سهر وێ گوٲنی بمرت، ئەگهر
 نهچته بهحهشتی. ئەبوو زهر ژێ وهکی ته عه جیبگر تی بوو و گوٲ:
 خو ئەگهر زنا کریت و دزی ژێ کرین؟ پێغه مبهری -سلاف لی بن-
 گوٲ: ﴿وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ﴾ خو ئەگهر زنا ژێ کریت و دزی کرین،
 جاره کا دی ئەبوو زهرری گوٲنا خو دوباره کر، جاره کا دی پێغه مبهری
 -سلاف لی بن- گوٲ: ﴿وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ﴾
 خو ئەگهر زنا کریت و دزی کرین، د سهر دفنا ئەبوو زهرری را^(۱)!

فێجا عه جیبیا ته یا چیه؟

ما خودی گونههین وی زهلامی نهغهفراندن یین سهده کهس
 کوشتین، دهمی وی قهستا خودی کری، و ب ریکێ قه مری؟
 ما خودی گونههین وێ ژنی نهغهفراندن، ئەوا خرابی دکر،
 دهمی وێ صهیهکی تینی دیتی ئەزمان دهقی دا هاتییه خواری،
 ئینا وێ بو خودی شمکا خو تژی ئاف کر و ئەو پی ئافدا؟
 ما خودی گونههین وی زهلامی نهغهفراندن ئەوێ خیرهکا
 ب تنی ژێ نهکری ب تنی ئەو نهبت وی پاره ب دهین ددانه

(۱) بوخاری (۵۸۲۷) قه دگوهیزت.

خەلکی و دگۆتە کارمەندی خۆ: ھەچی بێ پارە نەبن بێنا وی تەنگ
نەکە و لی ببۆرە، بەلکی خودی ل مە ببۆرت؟

یان: ما خودی نە گۆتییه: ﴿يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي
وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ، لَوْ بَلَغْتَ
ذُنُوبَكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ
لَوْ آتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقَيْتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَا تِيْتُكَ
بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً﴾ ئەى کورێ ئادەمى، ھندى تو دوعا ژ من بکەى و
یى ب ھىقى بى ژ من، ئەز دى گونەھێن تە غەفرینم و تە چ کربت
من منەت پى نینە. ئەى کورێ ئادەمى، ئەگەر گونەھێن تە
گەشتەبنە بەر پەرێ عەسمانى پاشى تو داخوازا غەفراندنێ ژ من
بکەى ئەز دى گونەھێن تە غەفرینم و من چو منەت پى نینە. ئەى
کورێ ئادەمى، ئەگەر تە بێیە نک من و تە تژی عەردى گونەھ
کربن، پاشى تە چو شریک بو من چى نەکربن ئەز دى ب تژی
عەردى غەفراندن قە ب نک تەقە ئیم^(۱)؟

یان یا ژ وى ژى مەزنتەر: ما خودی نەگۆتییه: ﴿أَنَا عِنْدَ ظَنِّ
عَبْدِي بِي﴾ ئەز یى ل دويف وى ھزرى یا عەبدى من ژ من
دکەت^(۲)؟

(۱) بوخارى (۷۴۰۵) قەدگۆھیتز.

(۲) بوخارى (۷۴۰۵) قەدگۆھیتز.

قِيَجَا وه خِيَره.. بۆچي تَشْتِي خُودِي ل خه لَكِي فره هَكْري
هوين دِي ل وان تهنگ كه؟! هزرا باش ژ خودايِي خَو بَكهن، هوين
دِي وي بينن ئه وه گه له كِي ب رهحمه، و وه نه بت باري هه وه يِي
گونه هان ئه گهر چهند يِي گران ژي بت، هه وه ژ رهحما خودِي بي
هيفي بكهت.

وله‌لییڼ خودی و مزګینیا ب له ز

د هندهک ټایه‌تین سووره‌تا (یوونس) دا خودایی مه‌زن به‌حسی وان وه‌لییڼ خو دکه‌ت ییڼ ل رږڅا قیامه‌تی نه چو ترسا ژ عه‌زابدانی ل سهر وان هه‌ی، و نه چو خه‌ما ل سهر دنیا یا وان ده‌ریاس کری، و دبیرت: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ ۳۶ یه‌عنی: هندی وه‌لییڼ خودینه، چو ترس ژ عه‌زابا خودی ل ناخه‌تې ل سهر وان نینه، و ټهو ب خه‌م ناکه‌شن ل سهر وی بارا د دنیا یی دا نه‌گه‌هشتیه وان.

تشتی نه‌خو‌شییې بۆ مرو‌قی د ژیا نا وی دا چی دکه‌ت، ټیک ژ دویانه: ترسا ژ تشتی ل بهر وی قه‌شارتی (یی مه‌جه‌ول)، و خه‌ما ل سهر تشتی بوری. و هه‌چی یی ژ قی ترس و خه‌می رزگار بیت، ټهو د خه‌ما تشته‌کی نابت، ټهو د قی ټایه‌تی دا خودایی مه‌زن را‌گه‌هاند، کو هندهک به‌نییڼ وی هه‌نه نه ترسی دنیا سن، نه خه‌می، و بهری ټهو قی حو‌کمی بده‌ت ټهو وی ره‌نگی مرو‌قان بۆ مه‌ب نا‌ف ده‌سنیشان دکه‌ت، ده‌می دبیرت: (وله‌لییڼ خودی) نه ترس بۆ وان هه‌یه نه خه‌م.

و بهری ټهو پسیار بکه‌ین: ټه‌ری وه‌لییڼ خودی کینه؟ و سالو‌خه‌تین وان چنه؟ ټایه‌تی ب خو به‌رسف دا، و گو‌ت: ﴿الَّذِينَ

ءَامِنُوا وَكُلُوا يَتَّقُونَ ﴿٣٧﴾ هۆسا ب كورتى.. ئەگەر هەوە بقییت بزانن
كانى وهلییین خودى كینه؟ باش بهرى خو بدەنى، وان دو
سالۆخت هەنە پى دئینه نیاسین:

پى ئىكى: ئەو باوەریی ب خودى دئینن، و باوەرى ئەو
بناخەپى سەرەکییە پى هەر کارەك ل سەر دئیتە ئاڤاكرن، و هەبوونا
باوەریی ل نك مرۆڤى هندى دخوازت ئەو شریعەتى خودى
د حەلال و حەرامى دا د ژيانا خو دا ب کار بینت، ئەگەر نه .. چو
مەعنا بو هندى نابت ئەو بیژت: من باوەرى هەیه.

سالۆختى دوپى: ئەو ب تەقوانە، و تەقوا ئەو تو خو ژ وی
تشتى بپاریزی پى نهڤيانا خودى پیتە بیّت، و بیته ئەگەر بو
چوونا ئاگرى، یان ب كورتى دى بیژین: تەقوا ئەو تو ئىكا هند
بکەى خودى تە ل وی جەپى نه بینت پى وی پى خو ش نەبت تە لى
بینت، و تو خو ژ وی جەپى نه دەیه پاش پى وی بقیّت تە لى
بینت. ئەو ب قى رەنگى بت، دى ژ تەقواداران بت. و ئەو
ئەف هەردو سالۆختە ل نك هەبن، ئەو دى ئىك ژ وان وهلییین
خودى بت یین نه چو ترس ل سەر وان هەى، و نه ئەو ب خەم
دکەڤن.

و ئەو هزرا د سەرى هندەك كەسان دا هەى كو (وهلیپى
خودى) ب تنى ئەو كەسە پى (كرامەت) ل سەر دەستى پەیدا دبن،
و دشیّت هندەك تشتین نه عەدەتى بکەت یین كەس نه شیّت
بکەت.. ئەو هزرەكا پى بناخەیه د دینى خودى دا؛ چونكى نه هەر

کەسەکی تە دیت تشتەکی نەعەدەتی کر ئەو وەلییی خودییە، و ئەگەر مەسەلە یا وەسا با، دقیت (دەجال) مەزنترین وەلییی خودی بت؛ چونکی ئەو -وەکی د حەدیسین دورست دا هاتی- ھندەک تشتین وەسا دکەت، د دیروکا مروشان ھەمییان دا کەس نەشیت بکەت!

پشتی ھنگی وەلییی خودی -خۆ ئەگەر ھندەک کرامەت ھەبن ژى- نە ئەو یی مەدحان بو خو ب وان کرامەتان دکەت، بەلکی ئەو لی دگەریت کرامەتا خو وەسا قەدشیرت کانئ چاوا ئیک ژ مە گونەھا خو قەدشیرت! و ژ بیر نەکەن کرامەت قەنجییە کە خودی پی ل ھندەک وەلییین خو دکەت. پشتی خودایی مەزن ھەردو سالوختین سەرەکی یین وەلییین خو بو مە گوتین، وی بو مە بەحسئ ھندەک ژ وئ خیر و قەنجیی ژى کریا وی دایە قان وەلییان و گوت: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ د ژینا دنیا پی دا، و ل ناخەرەتی ژى مزگینی بو وان ھەییە. و مزگینی ئەو مەرۆف گۆتەکا وەسا بو کەسەکی قەگوھیزت کو نیشانین کەیفخووشیی ل سەر دیمئ وی ئاشکەرا بین، ناچاقین وی قەبین، یان بگرنژت، یان تشتەکی وەسا بکەت تو بزانی کو کەیفای وی گەلەک ب وی گۆتنئ ھات یا تە گەھاندیی.

خودی دبیزت: ل دنیا پی مزگینییا خیر و خووشیی دگەھتە وەلییین خودی.. و ئاشکەرایە کو خیر و خووشیا ژ ھەمی پی مەزنتەر ل بەر وەلییی خودی ئەو ئەو بزانت کو خودی پی ژ وی

رازبیه، و ئەو دئی وی بەتە بەحەشتی. و پسیار ل قیترئ ئەقەیه:
ئەری مزگینیا ب قی رەنگی چاوا ل دنیا یی دئی گەتە وان، و
کی دئی وی گەهینتە وان؟

د چەند حەدیسە کین دورست دا هاتییه کو پیغەمبەری -سلاف
لئ بن- ئەف مزگینیا ئایەت بەحس ژئ دکەت ب خەونا چاک
تەفسیر کریه یا مروقی موسلمان ب خو قە دبینت، یان ئیک ب
وی قە دبینت^(۱).

مەعنا: دەمی خودی بقیّت دلئ وەلییه کی خو د دنیا یی دا
خۆش بکەت، و مزگینی یی بەدەتی کو ئەو یی ژئ رازبیه و دئی وی
بەتە بەحەشتی، ئەو خەونە کی ژ خەونین چاک (الرؤیا الصالحة)
دئی نیشا وی یان مروقە کی دی یی چاک دەت، ژئ بیتە زانین کو
ئەو بەحەشتییه. و بەلکی ژ قی حەدیسی بیتە وەرگرتن کو دەمی
مروقە کی چاک خەونە کا ب قی رەنگی ب کەسە کی چاک قە
ببینت، یا باش ئەو ئەو وی بیژتی؛ دا بو وی بیتە مزگینی.

هێژایی گۆتنبیه کو ریکە کا دی ژئ هیه خودی هیشتا
د دنیا یی دا مزگینیا خیرئ پی دگەهینتە وەلییی خو، وەکی ژ وی
حەدیسی دئیتە وەرگرتن یا ئەبوو زەر قەدگوھیزت کو وی پسیار
ژ پیغەمبەری -سلاف لئ بن- کر: ئەگەر مروقە ک کارەکی باش
بکەت، و خەلک مەدحین وی سەرا وی باشیی بکەن، کانئ ئەقە

(۱) وەکی ئەحمەد ژ عوبادەیی کو پی صامتی قەدگوھیزت.

چاوايه؟ يه‌عنی: کانئ ئه‌و دئ بته ژ ريمه‌تی و مه‌دحئ؟
 پيغه‌مبه‌ری -سلاڤ لئ بن- گوتئ: ((ئهو مزگينيا ب له‌زا خودان
 باوه‌رييه))^(۱). يه‌عنی: ده‌مئ خودئ څيانا كه‌سه‌کی ده‌اڅيته دلي
 خه‌لکی، څيچا ئهو سه‌را کاره‌کئ وی يئ باش مه‌دحئ وی دکهن،
 و مه‌علومه ئارمانجا وی مروڅی ب وی کاری ئهو نه‌بوو خه‌لک
 مه‌دحئ وی بکه‌ن، به‌لئ ده‌مئ وی باشی کری و مفايئ وئ
 باشيئ گه‌هشتييه خه‌لکی و خه‌لکی مه‌دحئ وی کرين، كه‌يڤا وی
 هات، ئه‌فه مزگينيه‌کا خيرييه خودئ دده‌ته وی کو وی ئهو کاری
 ژئ قه‌بويل کری، به‌روڅاژئ څئ چهندي تو دبینی مروڅه‌ک ده‌مئ
 کاره‌کئ باش ژئ دکه‌ت خه‌لک ده‌اڅينيئ و حمز ژئ ناکهن!!

و حه‌تا ئيکجار چو ترس و خه‌م د دلي‌ن وه‌لييئ خودئ دا
 په‌يدا نه‌بت، و ئهو پشتراست بن کو خودئ څئ مزگينيا بو وان
 هاتيه‌دان هه‌ر دئ ب جه‌ ئينت، تايه‌تئ ل دووماه‌ييئ گوت: ﴿لَا
 تُبْدِلُ لِكَلِمَةٍ اَللّٰهُ ذٰلِكَ هُوَ اَلْقَوْرُ الْعَظِيْمُ﴾ ﴿٢٦﴾ په‌يڤا خودئ نايته
 گوهارتن، و ئهو سو‌زا خو ناگو‌هوړت و ليڼه‌ نابت، تشتي وی گوت
 ئهو هه‌ر دئ که‌ت، و ئه‌ف چوونا وان بو به‌حه‌شتئ ئه‌وه سه‌رکه‌فتنا
 مه‌زن؛ چونکی پژگارييا ژ هه‌ر نه‌خوشييه‌کئ و ب ده‌سته‌څينانا هه‌ر
 داخوازه‌کئ تي‌دا هه‌يه.

(۱) وه‌کی موسلم (۲۶۴۲) څه‌دگو‌هي‌زت.

نقىز و رۆزى

نقىز و رۆزى دو ژ وان پىنج ستوبنانە يىن ئىسلام خۆل سەر دگرت، يى وان پىك نەئىنت چو ئىسلام ل دۆر و رەخان نامىنت، و يى باوەريى پى نەئىنت ئەو د باوەرييا خۆ دا بۆ خودى يى راستگۆ نابت، نقىز بۆ خودانى رۆناهييه، و رۆزى پەرژانە، و ھەردو پىكقە دىنە ئەو رىك يا بەرى خودانى خۆ ددەتە بەحەشتى.. و كەرم كەن د گەل روھنكرنا قى مەسەلى.

ئەگەر ژ بەر نقىز و رۆزىيان نەبا ئەم داچىنە ھىلاكى:

بابى ئىبراھىمى، ئىسماعىلى كورى يەحييا موزەنى، دئىتە ھژمارتن ئىك ژ ئىمام و زانا يىن فقىي يىن مەزن د دىرۆكا ئىسلامى دا، و ئەو ئىك ژ شاگردە و ھەقالىن نىزىكىن ئىمامى شافعى بوو، رەحما خودى لى بت، شاگردەيەكى شافعى دىيژت: رۆزەكى ئەم ل نك ئىمامى شافعى بووين موزەنى ژ ويقە ھات، ئىنا ئىمامى گۆت: ئەقە ئەو ھات يى ئەگەر دان و ستاندىن و موناظرەى د گەل شەيطانى بگەت، دى ھەمى رىكان ل شەيطانى بىرت!

ئەقە ھندى دگەھىنت كو ئىمامى موزەنى مرقەقەكى گەلەكى زىرەك بوو بۆ ئىنانا ھىجەت و دەلىلان ل دەمى ھەقركىيى.. چەند كىيەكىن وى يىن فقىي ھەنە، ئىك ژ وان ئەوە يا ب ناقي

(موخته‌صهرا موزه‌نی) دئیتنه نیاسین، و دبیرتن: ههر جاره‌کا وی مه‌سه‌له‌کا فقهی ل قی کتیب‌ا خو زیده کربا، وی دو رکاعه‌تین نقیژئی وه‌ک شوکر بو خودی دکر، و هندی هند ئه‌و ب نقیژان قه یی گری‌دای بوو ده‌می جاره‌کئی نقیژا ب جماعت ژئی چووبا وی بیست و پینج نقیژ پیشقه دکر، دگوت: مانئ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیرت: نقیژه‌کا ب جماعت ب بیست و پینج نقیژتن دییه.

موزه‌نی مروّقه‌کئی زیده ب ته‌قوا بوو، و دبیرتن: ئه‌و ئیک ژ وان که‌سان بوو یین دوعایین وی ئیک‌سه‌ر قه‌بوئل دبوون. و د گهل کو ئه‌و ئیمامه‌کئی مه‌زن ژئی بوو وی -بو خیرا خو- کاری شوبستنا مریبان دکر، و دگوت: ئه‌ز قی کاری دکهم؛ دا دلئ من نهرم بیت، و ئه‌و بوو یی سه‌یدایی خو ئیمامئ شافعی شوبستی.

ئیک ژ هه‌قالین وی دبیرت: هندی مروّف من دیتین ئیکئ وه‌کی وی عیباده‌ت‌کهر من نه‌دیتییه، و من نه‌دیت ئیکی هندی وی قه‌درئ زانینی و زانایان گرت بت، و کانئ چهند وی مه‌سه‌له ل سه‌ر خو ته‌نگ دکر، وی هند ل سه‌ر خه‌لکی فره‌ه دکر، و دگوت: ئه‌ز ئیک ژ ئه‌خلاقین شافعیمه!

د ناقبه‌را وی و پیغه‌مبه‌ری دا -سلاف لی بن- چار که‌س د سه‌نه‌دی دا هه‌بوون: شافعی، مالک، نافع، ئبن عومه‌ر.. ب کورتی ئه‌و ئیک ژ وان کیم که‌سان بوو یین زوه‌ده‌کا مه‌زن د گهل علمه‌کئی مه‌زن ل نک خو کۆمکری.

ئەف ئىمامى مەزن ل ھەيڤا رەمەزانى ژ سالا ۲۶۴ مەشەختى
ل مصرى چووبو بەر دلۇقانىيا خودى، و ژيىيى وى ھنگى ۸۹
سال بوون^(۱).

ھەڤالى وى ئەبوو ھەسەننى مصرى دىيىرت: پشتى ئىمامى
موزەنى مرى مەن ئەو د ھەونا خۆ دا دىت، مەن گۆتى: ئەي ئىمام!
خودايى تە چ د گەل تە كر؟ وى گۆتە مەن: ئەو دان و ستاند و
ھەڤرکيىن مە كرەن چو فايده نەگەھانده مە، و ئەگەر ژ بەر نقيىژ و
رۆژبيان نەبا ئەم دا ژ وان بىن يىن دچنە ھىلاكى^(۲). يەئنى: ئەو
گۆتن و ئاخفتىن مە دئىخستەن بەرىك، و ھىجەت و دەلىلەن مە
چى دكرن؛ دا پى بشيىنە ھەڤرکەن خۆ، چو مفا نەگەھانده مە، و
نە وان ئەم برىنە بەھەشتى، بەلكى تىشتى فايده گەھاندييە مە، ئەو
نقيىژ و رۆژى بوون يىن مە ب ئىخلاص بۆ خودى كرەن، بىيى
كەسەك پى بەھسييت.

زانايەكى دى ژى يى ھەديسى ھەبوو، دگۆتنى: يەزىدى كورئ
زورەيى، ئىمام ئەھمەدى دگۆتى: رحانا بەصرايى، گاڤا بابى وى
مرى پىنجسەد ھزار دىنار ل پاش خۆ ھىلان، وى دىنارەكا ب تنى

(۱) الإمام الذهبي: سير أعلام النبلاء، دار الحديث القاهرة، ۲۰۰۶،
۱۳۶-۱۳۴/۱۰.

(۲) أبو زكريا يحيى الأزدي السلماسي: منازل الأئمة الأربعة، تحقيق:
محمود قدح، مكتبة الملك فهد الوطنية، ص (۲۳۰).

ژی ژئی پانه کر؛ چونکی بابئی وی والی بوو، ئەو دترسییا هندهک مالی نه‌ه‌لال د ناڅ دا هه‌بت!

ئەف زانایه ل سالا ۱۸۲ مشه‌ختی مر، و پشتهی مرنا وی هه‌قالی وی نه‌صری کورپی عه‌لی یی جه‌ه‌ه‌می ئەو د خه‌ونا خو دا دیت، ئینا پسپار ژئی کر: ئەری خودی چ ل ته‌ کر؟ وی گوت: خودی ئەز برمه به‌ه‌شتی. هه‌قالی وی گوتی: وی ب چ تشتی تو بریبه به‌ه‌شتی؟ ئیمامی گوتی: ب کرنا گه‌له‌ک نفیژان^(۱).

نفیژ و پوژی پیکا به‌ه‌شتینه:

د سووره‌تا (المؤمنون) دا ده‌می خودایی مه‌زن سالو‌خه‌تین وان خودان باوه‌ران ده‌رمی‌رت یین دی چنه به‌ه‌شتی، ل سه‌ری دبیرت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۝﴾ ئەو خودان باوه‌ر ب مراد كه‌فتن یین ب ترس و خوشوع قه نفیژین خو دكه‌ن، و ل دووماهیا وان سالو‌خه‌تان ژئی دبیرت: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ یه‌عنی: ئەوین نفیژین خو دپاریژن، و د جزایی وان دا دبیرت: ﴿أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۝ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝﴾ ئەو ئەون یین میراتگریا فیرده‌وسی دكه‌ن، كو بلندترین جهه د به‌ه‌شتی دا، و هه‌ر و هه‌ر دی تیدا مینن.

(۱) طبقات المحدثین بأصبهان والواردين عليها (۳/ ۱۹۱)، وسیر اعلام

ژ ټان ټايه تان دټيټه زانين كو خوشووعا د نقيټي دا، و پاراستنا وان نه ب تني خوداني دبه ته به حه شتي بهلكي ټهو وي دبه (فبردهوسي) ب خو.

پيغه مبهري -سلاف لي بن- ټاشكهرا دكه ت كو گه لك سوجود، و ټه ټه كينا يه ته ژ كرنا نقيټي، ژ وان كارانه يين خوداني دبه نه به حه شتي، مروټه كي گوته ټه وباني خزمه تكاري پيغه مبهري -سلاف لي بن-: كاره كي بو من بيټه خودي من پي ببه ته به حه شتي، يان وي كاري بو من بيټه يي خودي ژ هه مييان پتر هه ژي دكه ت، گوټ: وي به رسقا من نه دا هه تا من سي جارن ټاخفتنا خو دوباره كړي، جارا سيبي وي گوته من: من ژي ټه ټه پسياره ژ پيغه مبهري -سلاف لي بن- كربو، وي گوته من: ﴿عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ؛ فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ﴾^(۱)، يه عني: ته ټيمانه ت گه لك سوجودان بو خودي ببه؛ چونكي تو سوجده يه كي بو خودي نابه ي ټه گهر ټهو دهره جه يه كي ته بلند نه كه ت، و گونه هه كي بو ته ژي نه به ت.

و گه لك سوجده مه عنا وي ټه وه مروټ ژ بلي نقيټين فهرض گه لك سونه تان بكه ت، ده يكا موسلمانان (أم حبيبة) دبيټ: من گو ه ل پيغه مبهري بو -سلاف لي بن- دگوټ: ﴿مَا

(۱) ټيما م ټه حمده (۲۲۴۳۱) ژي ټه دگوه ټيټ.

مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّيَ لِلَّهِ كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً نَطَوْعًا غَيْرَ فَرِيضَةٍ، إِلَّا
 بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ ﴿١﴾ يه‌عن‌ی: هەر عه‌به‌ده‌ک‌ی م‌وسلمان ی‌ی
 ر‌وژێ د‌وازه ر‌ک‌اعه‌ت‌ین س‌وننه‌ت ژ ب‌لی ی‌ین ف‌ه‌رض ب‌و خ‌ود‌ی
 ب‌که‌ت، خ‌ود‌ی خ‌انیبه‌ه‌ک‌ی ل به‌حه‌شت‌ی د‌ی ب‌و ی ئا‌ف‌اکه‌ت.

و د‌ده‌ر ح‌ه‌قا ر‌وژ‌یی‌ی دا سه‌ه‌لی ک‌ور‌ی سه‌عد‌ی ژ پ‌ی‌غه‌مبه‌ری
 -س‌لاف ل‌ی بن- فه‌د‌گوه‌یزت، د‌بی‌ث‌ت: ﴿إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ:
 الرِّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ،
 يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ، فَيَقُومُونَ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا
 أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ﴾ (٢) ده‌ر‌گه‌ه‌ک‌ی به‌حه‌شت‌ی هه‌یه د‌بی‌ث‌ن‌ی:
 (الربان) ر‌وژا ق‌یامه‌ت‌ی ر‌وژ‌یگر ت‌ی ده‌رباس د‌بن، و ژ ب‌لی وان
 ک‌ه‌س د‌وی ده‌ر‌گه‌هی را نا‌چ‌ت، د‌ئ‌یه‌ گ‌وت‌ن: ک‌انی‌نه ر‌وژ‌یگر؟ ق‌ی‌جا
 ئه‌و ر‌اب‌ن، و ژ ب‌لی وان ک‌ه‌س‌ی د‌ی د‌وی ده‌ر‌گه‌هی را نا‌چ‌ت، و
 گا‌فا ئه‌و چ‌وون ده‌ر‌گه‌ه د‌ئ‌یه‌ گ‌رت‌ن، و ک‌ه‌س‌ی د‌ی ت‌یرا نا‌چ‌ت.

و ح‌وزه‌یفه‌ ژ پ‌ی‌غه‌مبه‌ری -س‌لاف ل‌ی بن- فه‌د‌گوه‌یزت: ﴿مَنْ
 صَامَ يَوْمًا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلُ الْجَنَّةِ﴾ (٣) يه‌عن‌ی: هه‌چ‌یی
 ر‌وژه‌ک‌ی ب‌و خ‌ود‌ی ی‌ی ب‌ ر‌وژ‌ی ب‌ت و ئه‌و ک‌ار‌ی وی ی‌ی د‌ووماه‌یی‌ی

(١) م‌وسلم (١٧٢٩) فه‌د‌گوه‌یزت.

(٢) بو‌خاری (١٨٩٦) و م‌وسلم (٢٧٦٦) فه‌د‌گوه‌یزن.

(٣) ئه‌حمه‌د (٢٣٣٢٤) فه‌د‌گوه‌یزت.

بت دئی چته بهحهشتی. مهعنا: ئەو پوژا دووماهییی ژ عەمری خو
یئ ب پوژی بت، و وی ئەو پوژی بو خودی بت نه بو تشتهکی
دی، خودی جزایی وی دئی کەتە بهحهشت.. هیقییا مه ژ خودی
ئەوه ئەو دووماهییا باش ب رزقی مه بکەت.

نقیژ و پوژی ریکا بهحهشتینه:

د گەل قی ریکا ئاشکەرا، و کاری ب ساناهی، مخابن هوبن
دبینن گەلەک ژ مه هند باری خو ژ دنیا یا فانی یئ داگرتی نهشیت
هندهکی ژ شەفا خو ب کرنا نقیژان قە ببۆرینت، یان هندەک
ژ پوژین خو ب گرتنا پوژیان قە بقەتینت، فوضەیلی کورپی عیاضی
دبیژت: ((ئەگەر تو نهشیای ب شەقی عیبادەتی بکە، و
ب پوژی یئ ب پوژی بی، تو بزانه ئەو تو یئ بیباری گونەهین ته
تو یئ زنجیرکری))، هندەک مروّقان گۆته حەسەنی بەصری: هندی
ئەم دئیینە خو ب شەقی بو کرنا عیبادەتی رابین، ئەم نهشیین! وی
گۆت: گونەهین ههوه هوبن یین گریداین.. عەبد گونەهەکی دکەت
جزایی وی دبتە ئەو ئەو ژ رابوونا ل شەقی بیبار بیت^(۱).

و باش هزرا خو د گۆتنا قی ئیمامی دا بکەن، ئەوی گۆتینن
پیغەمبەران ل سەر ئەزمانی وی دگەریان، دا بزانی کو د فەرەهنگا

(۱) غداء الألباب في شرح منظومة الآداب، لشمس الدين أبو العون

محمد السفاريني الحنبلي، ۵۰۴/۲.

مرۆڤيڻ خودى دا نەرابوونا ل شەقى بۆ كرنا عىبادەتى ئىك ژ وان
عقوبەيان بوو يىن گونەھكار پى دئىنە جزادان.

نفیژین سهههری

سهههر.. و هوین دزانن چییه سهههر؟!

سهههر ئەو دەمه یی ئەفیندار ب شهوقهکا زێده ل هیقییی
دمینن؛ چونکی ئەو تیدا دمینه ب تنی د گهل مهجووبی خو،
خهرييا خو یا دژوار ب موناجاتا د گهل وی دهن، و ل وی دهمی
تهمارا خهوی چاقین غافلان تژی دکهت، ئەو چاقین خو
ب خوشووعا ل بهر دهستی خوشتقییی خو تژی رۆندک دکهن..
زمانحالی وان ب حیبهتی فه دییژت: وهی بو حهژیکهترین
بههشتی، چاوا ئەو دشین ل وی دهمی بنقن یی خودانی بههشتی
تیدا دئیه هنداقی وان و دییژت: کی داخوازهک هیه بلا ژ من
بکهت دا ئەز داخوازا وی بو ب جه بینم! ئەو ل هیقییا چنه؟ ما
ئەو نزانن ههچی گهشاتییا ئەلندا گههشتنی دینت ههمی
وهستیانا ریککی و دویراتییی ژ بیر دکهت؟ وهی بو عاشقین
ب دهقی ب تنی! ئیک ژ ههوه بو دو دهرهه مان دشیتهقی
ههمیی نهفت، و ل وی دهمی خودی بهری خو ددهته دلین عهبدین
خو یین هشیار دا بو وان تژی روناھی بکهت هوین پهردی خهوی
ب سههه دلین خو دا بهردهدن؟!

سه‌هەر ئهو دهمه یی پیغه‌مبه‌ری خوشتقی -سلاف لی بن-
 د دهر حه‌قی دا دبیت: ﴿يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ
 الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ
 يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ﴾ یه‌عنی: ههر شه‌ف دهمی
 سیئیکا دووماهییی ژ شه‌قی دمینت خودایی مه‌ دئیته‌ عه‌سمانی
 دنیا یی دبیت: کی دی دوعایی ژ من که‌ت دا ئه‌ز د به‌رسقا
 وی بیم؟ کی دی داخوای ژ من که‌ت دا ئه‌ز داخوایا وی بده‌می؟
 کی دی داخوایا ژبیرنا گونه‌هان ژ من که‌ت، دا ئه‌ز گونه‌هین وی بو
 ژئی به‌م؟^(۱)

مروقه‌کی خودیناس ژ زه‌لامین شه‌قی، یین خودان سه‌ربور،
 دبیت: من نه‌دیتییه‌ د دنیا یی دا دهمه‌ک وه‌کی دهمی سه‌ه‌ری
 هه‌بت مروف تام بکه‌ته‌ وی خوشییی یا به‌حه‌شتی دبین.. دهمی
 ئه‌قیندار رادبئه‌فه‌ و ژ دل موناجاتی د گه‌ل خودایی خو دکهن.
 به‌لی ئه‌وی سوتنییا عشقی نه‌دیت بت که‌نگی دی ب حالی
 دلی سوتی یی ئاگه‌هدار بت؟

ژ ههر بی داغ و بی دهری مه‌پورسن محنه‌تا عشقی
 چ زانن بی خه‌به‌ر ژانا دلی داغ و که‌سه‌ر تیدا

(۱) بوخاری (۱۱۴۵) شه‌دگوه‌یزت.

جونہیدی بہ غدادی: نفیثین سہحہریٰ ئہم رزگار کرین!

(جونہیدی بہ غدادی) ناۓ کہ ل عہسمانی زوہدی گہلک ژ وی
رۆژی گہشترہ یا ہوین ل ہندافی خو دبیین، خالی وی زاہدی
مہزن (ئہلسہری ئہلسہقطی) د گہل ہندہک ہہقالین خو ژ زاہدان
دروینشتی بوون بہحسی راستییا شوکری دکرن و کانی چاوا مروث
دی شیت ب دورستی شوکرا خودی کہت، ہنگی عہمری جونہیدی
حہفت سال بوون، ئہو ژ وان ویتہتر بوو یاری بو خو دکرن، ئیک
ژ وان گوتی: کوچۆچ! توچ دبیتری، شوکر چییہ؟ جونہیدی گوت:
شوکر ئہوہ مروث بی ئہمرییا خودی ب وی نعمہتی نہ کہت یا وی
دایہ مروثی.. ہنگی خالی وی گوتی: ئہز دترسم بارا تہ ژ خودی
ہہما ئہو ئہزمان بت و چو ددی نہ! جونہید دبیت: ژ ہنگی وەرہ
چہند گوتنا خالی من دئیتہ بیرا من گریبا من ژ ترسین خودی دا
دئیت..

مہزنترین نعمہتا خودی د گہل وی کری ئہو بوو دہمی
وی وەعظ ل خہلکی دکر ئاخفتنا وی ل بہر خہلکی ہند یا شرین
بوو، وی ہہمی گاڤا دوعا ژ خودی دکر کو خودی سہرا ئاخفتنا وی
وی عہزاب نہدہت، ئہو دترسیا غوروور بو وی چی بیت، بیت:
ئہفہ ئہزم ہندہ ئاخفتنا من کاری ل خہلکی کہت. پشتی مری
ب دہمہکی ہہقالی وی (الخلدی) ئہو د خہوی دا دیت، گوتی:
خودی چ ل تہ کر؟ وی گوت: ((طاحت تلك الإشارات، وغابت تلك

العبارات، وفنيت تلك العلوم، ونفدت تلك الرسوم، وما نفعنا إلا ركعات كنا نركعها في الأسفار»^(١) يه‌عن‌ی: ئەو ئیشارەت هەمی کە‌ڤتن، و ئەو عیبارەت هەمی پاشکە‌ڤتن، ئەو زانین هەمی فە‌نابوون، و ئەو نیشان نە‌مان، و تشتە‌کی م‌فای‌ی مە‌نە‌دا ئەو رکاعەت ت‌ی نە‌بن ی‌ین مە‌ ل سە‌حەر‌ی د‌کرن.

ب‌و‌چی رکاعەت‌ین سە‌حەر‌ی؟

- پاشی د‌ی بە‌حس ژ‌ی کە‌ین پ‌شتی ئەم ج‌ونە‌یدی ب کور‌تی ب‌و‌ه‌وه د‌دە‌ینە نیاسین.

ج‌ونە‌یدی حە‌کیم:

ئە‌گەر ل‌وقمانە‌کی حە‌کیم د نا‌ف ئ‌ومە‌ت‌ین بە‌ر‌ی دا هە‌بت، د نا‌ف ئ‌ومە‌تا مە‌ دا ب سە‌دان ل‌وقمان هە‌نە، ی‌ین ح‌ک‌مە‌ت ژ گ‌وت‌ن‌ین وان قە‌د‌پە‌شی، و گ‌وت‌ن‌ین وە‌کی د‌و‌ر و م‌رار‌ییان ل سەر ئە‌زمان‌ین وان د‌گە‌ریان، و ج‌ونە‌یدی بە‌غ‌دادی ئ‌یک ژ وان بوو، ئە‌گەر نە‌ب‌یز‌ین: ئەو ئ‌یمام و پ‌یشە‌وای‌ی وان بوو. ج‌ونە‌ید د بنیاتی خ‌و‌ دا خە‌ل‌کی نە‌هاو‌ە‌ند‌ی بوو، بە‌ل‌ی چ‌ون‌کی ل بە‌غ‌دا ئ‌اک‌نج‌ی بووبوو ب نا‌قی ج‌ونە‌یدی بە‌غ‌دادی د‌هاتە نیاسین، ل سالا د‌وسە‌د و بیست و تشتە‌کی هات‌بوو سەر د‌نیای‌ی، و ل سەر د‌ە‌ست‌ی ک‌ۆ‌مە‌کا زاهدان هات‌بوو پ‌ەر‌و‌ە‌دە‌کرن، ی‌ی ژ هە‌می‌یان نا‌قد‌ار‌تر خالی وی (ئە‌لسە‌ری ئە‌لسە‌ق‌ط‌ی) بوو، ل د‌ە‌س‌پ‌یک‌ی زانین‌ین شە‌ر‌عی و

(١) الإمام الذهبي: سير أعلام النبلاء (١١/٤٣-٤٩).

زمانی وەرگرتن، پاشی قهستا جیهانا زوهدی و وهعطی کر، و خودی حکمهت ل سهر ئهزمانی وی گیراند، و گوټنا وی ل بهر خه‌لکی شری‌ن کر.

جونه‌ید زاهده‌کی زانا بوو، ل سهر مه‌نه‌جی کیتاب و سونه‌تی دچوو، و وی دگوټ: یی کیتاب و سونه‌تی نه‌زانت و تیدا شاره‌زا نه‌بت، دقیت کهس ل دویش نه‌جت و چاښ لی نه‌که‌ت. ل سالا ۲۹۸ ل به‌غدا چوو بهر دلوقانییا خودی، ودیټرن: نیزیکی شیست هزار کهسان نقیژ ل سهر وی کریوو، و ده‌می ئه‌و مری وی قورئان دخواند و گه‌ه‌شتیو ئایه‌تا حه‌فتیی ژ سووره‌تا (البقرة). وه‌کی هوبن دببن، پشتی ئه‌و مری ژی وی د خه‌ونی دا گوټنه‌کا شری‌ن و حکمه‌ته‌کا مه‌زن گوټه‌ه‌قالی خو. به‌لی به‌ری خو بده‌نی، څان عیباره‌ت و ئیشاره‌تین شری‌ن هند فایده‌ نه‌گه‌ه‌اندی هندی وان رکاهه‌تان فایده‌ گه‌ه‌اندیی یین وی ل نیڅا شه‌قی و به‌ری سپیدی دکرن؛ چونکی ئه‌و ئیشاره‌ت و عیباره‌ت د ناف خه‌لکی دا بوون، و بو وان، خه‌لکی مه‌دحین وی پی کرن و ئه‌و ل دنیا‌یی گه‌ه‌شته‌ه‌قی خو!! به‌لی ئه‌و رکاهه‌تین وی ل سه‌حه‌ری دکرن، د ناف تارییا شه‌قی دا بوون، و کهس پی نه‌دحه‌سییا ئه‌و تی نه‌بت یی وی ئه‌و بو دکرن، و نوکه‌ ده‌م هات ئه‌و وی خه‌لات بکه‌ت، پشتی (عه‌مه‌ل) هاتییه‌ پرین و (ئه‌مه‌ل) مای.

رکاعه تین سہحری پکن بؤ بهحہشتی:

باشترین دلیل ل سہر قی گوتنی ئەف ئایەتہیہ یا خودایی مەزن تیدا دبیرت: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾﴾ (الذاریات: ۱۵-۱۸) ہندی ئەون یین تەقوایا خودی کری د بہحہشتین مەزن و کانیین ئافئ دانە، خودی ہەمی ہیقییین وان بؤ وان ب جہ ئینان و ہەمی خوشی دانئ، ہندی ئەون ئەو بہری وی خوشیی د دنیا یی دا ب کرنا چاکیان دقہنجیکار بوون. ئەو باشین ہە کیمەکی ژ شەقی دنقستن، وان نقیژ بؤ خودایی خو دکر، و ل دووماھییا شەقی بہری سپیدی وان داخوازا لیبۆرینا گونہان ژ خودایی خو دکر.

مەعنا: نقستنا کیم ل شەقی ژ بہر رابوونا بؤ کرنا نقیژان، و کیشانا وان بؤ ئستیغفارن ب تاییەتی ل دەمی سہحری کو بہری سپیدیہ، ئەو بوو بوویہ ئەگہرا چوونا وان بؤ بہحہشتی.

پیغەمبەری خودی ژ ی -سلاف لی بن- د گوتنەکا خو دا دبیرت: ﴿أَيُّهَا النَّاسُ، أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ﴾^(۱) یەعنی: گەلی مروڤان سلاقی بەلاف بکەن، و خوارنی بدەن، و دەمی خەلکی نقستی نقیژان بکەن، هوبن ب رحەتی دی چنە بہحہشتی.

(۱) ترمذی (۲۴۸۵) فەدگوهیزت.

د حه‌دیه‌سه‌کا دی دا پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿إِنَّ فِي
الْجَنَّةِ غُرَفًا يَرَىٰ ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا، وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا أَعَدَّهَا اللَّهُ لِمَنْ
أَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَلَانَ الْكَلَامَ، وَتَابَعَ الصَّيَامَ، وَصَلَّى النَّاسُ نِيَامًا﴾
یه‌عنی: د به‌حه‌شتی دا مه‌زه‌له‌ک هه‌یه‌ ناخو‌ییا وی ژ ده‌رقه‌ دئیته
دیتن، و ده‌رقه‌ییا وی د ژور قه‌ دئیته‌ دیتن، خودی‌ ئه‌و بو وی
ئاماده‌ کریه‌ یی‌ خواری‌ بده‌ت، و گو‌تنه‌کا نه‌رم بی‌ت، و پ‌ژو‌بیان
ل دویف‌ ئیک‌ بگرت، و نفی‌زا بکه‌ت ده‌می‌ خه‌لکی‌ نفستی^(۱).

شه‌ف د نا‌قه‌برا مرو‌قین دنیا‌یی و مرو‌قین خودی‌ دا:

ده‌می‌ شه‌ف دئیت مرو‌ف د پیشوازییا وی دا دبه‌ دو پشک:
هن‌دی مرو‌قین دنیا‌یی‌ه، ئه‌وین خو‌شیا ب له‌ز و به‌روه‌خت
دخوازن، که‌یفا وان گه‌له‌ک پی‌ دئیت؛ چونکی‌ ئه‌و رحه‌تی‌یی
ب رپ‌کا خو‌شیا نفستی‌ تیدا دخوازن، له‌و تو دبینی‌ پشتی‌ ئه‌و
باری‌ خو‌ ژ خو‌شی‌یی‌ دنیا‌یی‌ تژی‌ دکهن، ئه‌و قه‌ستا جه‌ و نفینین
نه‌رم دکهن، و خو‌ ب ده‌ست خه‌وا شرین قه‌ به‌رده‌دن، و له‌شین خو‌
گران دبینن ژ رابو‌ونا ل دووماهییا شه‌فی‌ بو کرنا عیبا‌ده‌تی‌ خودایی‌
خو‌.. به‌لکی‌ تو دبینی‌ گه‌له‌ک ژ وان خه‌وی‌ نادهنه‌ ب کرنا فه‌رزا
سپیدی‌ ژی، له‌و وه‌کی‌ که‌له‌خین مرار دکهن!

(۱) ئه‌حمده‌ (۲۲۹۰۵) قه‌دگو‌هی‌زت.

و هاتنا شهقی ل نک مروځین خودی ودهکی هاتنا قه میسی
یوسفیه نهوی پړناهی زقراندییه چاځین یه عقووی - ودهکی زانای
مهزن ټن قه ییم دیترت-، و هه چیی قیانکا ژ راستی د دلی دا
ههبت دی حمز کهت هه ردهم ل حوضورا خوشتییی خو بت، ده می
مروځین دنیای خو ب دهست خهوا غه فله تی قه به ردهن، مروځین
خودی رادبن خهوی ژ چاځین خو قه دره قینن، و ب که یف و
شهوقه کا زیده قه جار ژ پیان قه جار روینستی زکری خوشتییی
خو دکهن، و جار سه ری خو بو مه زنییا وی ددانه عه ردی، و گاڅا
نیزیک دبت شهف بچت، و بهری سپیدی نهو ب دلی که سیره و
چاځین تهر قه داخوازا غه فراندنا ته خسیری ژ خودای خو دکهن کو
نهو نه شیاین ب تمامی عیباده تی وی بکهن: ﴿وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ
يَسْتَفْهِرُونَ﴾ ۱۸ و ژ بیر نه کهن ئستغفار ژ بهر گونه ه و ته خسیری
دیته کرن، و نه قه نهون یین پشکه کا مهزن ژ شهقا خو ب کرنا
عیباده تی قه بوړاندی! و چونکی شهف جهی رحه تکرنا له شانه،
وهستاندا له شی ب کرنا نفیژان ل شهف و نیششه فان باشتین
نفیژن ل نک خودی پستی فهرزان، نه بوو هورهیره ژ پیغه مبهری
-سلاف لی بن- قه دگوهیژت، دیترت: ﴿أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ
صَلَاةُ اللَّيْلِ﴾^(۱) باشتین نفیژ پستی فهرزان نفیژین شه قینه.

(۱) موسلم (۲۸۱۲) قه دگوهیژت.

حالی مروّځین خودی ل شه قی:

مه گوت: هه چییی خوشتییه ک هه بت دی حهز کهت ههردهم
ل دیوانا وی یی ئاماده بت؛ دا تاما شریینیا ئاخفتنا د گهل وی
سهح بکهت، و ههر تشته کی هات و بوو ئاستهنگ د ناڅهرا وی و
قی هیقیی دا ئهو دی پی نهخوش بت، ل سهر قی بناخهیی
فوضه یلی کوړی عیاضی دگوت: ((دهمی شهف دئیت کهیفا من
گهلهک دئیت چونکی ئهز دکهقمه خهلوئ د گهل خودایی خو، و
گاڅا دبه رۆژ ئهز ب خهه دکهقم چونکی مروّځ دئینه نک من و
من ژ وی موژیل دکهن...)).

و (ذو النون) مصری دبیرت: ((سی تشت نیشانی
عبادهتینه: قیانا شه قی ژ بهر خهولوئ و تههه ججودان، و نه قیانا
سپیدی ژ بهر دیتنا مروّځان و غهفه تی، و لهزا د کرنا چاکیان دا
ژ ترسین فتنی)).

و ل دهسپیکی مه گوت: مروّځه کی ب سهروړ تاما رابوونا
ل شه قی یو کرنا عبادته تی دیتی، دبیرت: من نه دیتییه د دنیایی
دا دهمهک وهکی دهمی سهحه ری هه بت مروّځ تیدا تام بکه ته وی
خوشیی یا بهحه شتی دیینن.. بهلی ئهوئ ئهو تام نه دیت بت،
نه شیت د قی ئاخفتنی بگههت! ته دقیت وی تامی بیینی؟ جاره کی
بجه پینه.. دهمی شهف بهر ب دووماهییی شه دچت، و نه سیمی
سهحه ری دئیت بیی (نهفه سین غافلان) د گهل دا بن، وهختی
هه وایی پاقر، و جهووی صافی، و دنیا هه می د بی دهنگییه کا

خاشع دا، رابه‌قه و ل بیرا خو بینه قه کو خوشتشییی ته ته‌جه‌للی
ل هنداقی ته کرییه، و ب قیانه‌کا بی دووماهی قه یی گازی ته
دکه‌ت: ئەگەر ته داخوازه‌ک هه‌بت بیژه دا ئەز بو ته پیک بینم!

ره‌بیعی کوپێ عه‌بد‌ره‌حمانی دیژت: ((خودێ هنده‌ک عه‌بد
هه‌نه زکین وان ژ خوارنا حه‌رامی دهرسینه، و چاقین وان ژ دیتنا
وی دگرتینه، گاڤا لی دبه‌ته شه‌ف بو خودێ چاقین وان ناکه‌قنه
سه‌رێک، هیقییا وان ئەوه ئەو قه‌برین وان روهن بکه‌ت، د دنیا‌یی
دا باری وان یی گرانه چونکی به‌ری وان یی ل سقکیا ئاخ‌ره‌تی،
رحه‌تییه‌کی ئەو نابین هه‌تا کو ملیاکه‌تی مرنێ نه‌گه‌سته وان...))
پاشی ره‌بیعی هند گره‌گری، هه‌تا ریه‌پین وی ته‌ر بووین.

ئهری جاره‌کی ته‌ جه‌رباندیه‌ کو تو ئیک ژ وان بی یین
ره‌بیعی به‌حس ژێ کری؟

ده‌یکا عومه‌ری کوپێ مونکه‌دری جاره‌کی گوتی: کوپێ من،
خوزی من شه‌قه‌کی تو دیتبای تو یی نقستی، وی گوتی: دادی!
گاڤا شه‌ف دئیت ئەز دیژم: که‌نگی ئەف شه‌فا درێژ دی خلاص
بت، پاشی ئەز هند دبینم شه‌ف چوو و هیشتا من ئەو نه‌کری یا
من دقیت.. و ئەگەر ته‌ بقی‌ت بزانی کانی ئەو خوشی چه‌نده یا
زه‌لامین سه‌حه‌ری ژ رابونا خو دبینن، گوهدارییا قی سه‌ره‌اتییا
جیلی سه‌حابیان بکه‌:

ل شه‌ری (ذات الرقاع) شه‌قه‌کی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-
عه‌ببادی کوپێ بشری ئەنصاری و عه‌مماری کوپێ یاسری کره‌

حەرەس ل جەهەكئى بەرانبەر كافران، عەبىدى گۆتە عەممارى:
 ل دەسپىكا شەقئى دۆرا من بت يان ل دووماهىيى؟ عەممارى
 گۆتئى: ل دەسپىكئى.. پاشى عەممار نقت و ھەقائى وى يى
 ئەنصارى ما ھشيار، ۋەختەكى وى دەست ب نقتئى كر، كافرك
 ب نك وان قە ھات، ژ دوير قە ديت ئەو يى پراووستايە، ئينا
 تيرەك تئى ۋەركر، زەلامى ئەنصارى تير كيشادەر و بەردەوامى دا
 نقتئا خۆ، پشتى بىنەكئى زەلامى كافر تيرەكئى دى د زەلامى
 ئەنصارى ۋەركر و ئەو ژى لىدا، يى ئەنصارى ئەو ژى كيشادەر و
 بەردەوامى دا نقتئا خۆ، جارا سىيى گاڤا كافرى تير دانايە زەلامى
 ئەنصارى و ئەو ژى لىداى، عەبىدى ئەنصارى چوو ركوعئى و
 سوچوودئى، پاشى ھەقائى خۆ ھشيار كر، گاڤا عەممار ھشيار
 بووى، و خوين پئى قە ديتى، د ھەوارئى چوو، دەمئى زەلامى كافر
 ئەو ديتى زانى ھاريكارى بو وى صەحابى ھات، ئينا رەقى..
 عەممارى گۆتە ھەقائى خۆ: (سبحان الله) بوچى تە جارا ئىكى
 ئەز ھشيار نەدكرم؟ زەلامى ئەنصارى گۆت: من سوورەتەك دخواند
 و من نەقيا خواندنا خۆ بېرم ھەتا وئ سوورەتئى خلاص بكەم، و
 گاڤا وى سئ تير ل من داين ژ نوى من تو ھشيار كرى، و ئەز
 ب خودئى كەمە ئەگەر ژ بەر ھندئى نەبا ئەز دترسىام حەرەسىيا خۆ
 زەعئى بكەم و كافر د وى جەمى پرا بىن يى پىغەمبەرى -سلاف لئى
 بن- ئەز لئى دانايىم وى ئەز كوشتبام ئەز پانەدوھسام ھەتا من
 سوورەتا خۆ تمام نەكربا!

ل دووماهییی: غادیی غهسانی دیژت: من عهبدلمه لکی
حهضره می د خهوی دا دیت، من گوئی: خودی چ ل ته کر؟ وی
گوئ: ((غادی! نهوی ب شهقی نه نقت دی بین که ته رحانان))!

ڦيانا خودئ

عوبه يدوللاهئ كورئ موحه ممه دئ تهيمى، ئهوي ب ناسناقئ
(ئبن عائشه) دئته نياسين، ئيك ژ راوى و زاناين هه ديسئ
يئن سهر ده مئ خو بو، ژ ئاكنجى و ناقدارين بارئيرئ به صرا بو،
هه ديس ژ سوفيانئ كورئ عوبه ينهئ ڦه گوهاستينه، و دئته
هژمارتن ئيك ژ سهداين ئيمام ئهمه دى يئن ربوايه تا هه ديسان،
و دبئتن: نهه هزار هه ديس ل نك وى هه بوون.

ب مهردينى و ئه خلاقئ خو يئ باش و تازه دهاته نياسين، و
مرنا وى ل هه يقا رهمه زانئ بوو ژ سالا (٢٢٨) ل بارئيرئ به صرا.
موحه ممه دئ كورئ عه بدره حمانئ مه خزوومى دبئت: ده مئ
ئبن عائشايئ تهيمى مرى، هه ڦاله كئ وى ئه و د خهونئ دا ديت،
و پسيار ژئ كرى: خودئ چ ل ته كرى؟ وى گوت: ژ بهر ڦيانا من بو
خودئ، خودئ گونه هين من غه فراندن^(١).

تويي د گهل وى يئ تو هه زئ دكهئ:

ئه ڦه ئه و حوكمه يئ پيغه مبهري خودئ -سلاف لئ بن- داي،
ده مئ زه لامه كى پسيار ژئ كرى -وه كى ئه نه س ژئ ڦه دگوهيژت-:

(١) الخطيب البغدادي: تاريخ بغداد، تحقيق د. بشار عواد معروف،

ئەى پېغەمبەرىى خودى قىامەت كەنگىيە؟ پېغەمبەرى -سلاڧ لى
 بن- گۆتى: ما تە چ بۆ وى رۆژى بەرھەڧكريبە؟ وى گۆت: چوننە!
 بەلى ئەز ھەز ژ خودى و پېغەمبەرى وى دكەم، ئىنا پېغەمبەرى
 -سلاڧ لى بن- گۆتى: ﴿أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ﴾ يەئنى: تو يى
 د گەل وى يى تو ھەز ژى دكەى. ئەنەس دېيىت: قىجا كەيفا مە
 ب تىشەكى نەھات ھندى كەيفا مە ب قى گۆتتا پېغەمبەرى
 -سلاڧ لى بن- ھاتى، و ئەز ھەز ژ پېغەمبەرى -سلاڧ لى بن- و
 ئەبووبەكرى و عومەرى دكەم، و ھىقييا من ئەو ھەز ژ بەر قىانا من بۆ
 وان ئەز د گەل وان بن، ھەر چەندە ئەو كارى من كرى وەكى يى
 وان نىنە (۱).

مەئنا: قىانا خودى، و ھىقييا من ئەو ھەز ژى شىرىنىيا وى
 ب رزقى من و ھەو ەكەت، وەكى وى بەلەمىيە يا خودانى رزگار
 دكەت دەمى رەشە پىلېن بەھرا تەنگاڧىيا ئاخرەتى خەلكى د گەل
 خۆ دىبەت و نقۆ دكەت، كانى چاوا ئەو ل دىيائى ژى رىكا ئىفلەح
 و سەرفەرازىيىيە، و خودان دل باش دزانن كو ھندى قىانە
 شىرىنىيەكا وەسايە د شىيان دا نىنە مروڧ ب گۆتنى سالۆخ بەدەت،
 ب تنى ئەو كەس دزانت كانى تاما قىاننى يا ب چ رەنگە ئەوى
 ئەو دىتى و تام كريبە بەرھەمى وى:

(۱) بوخارى (۳۶۸۸) و موسلم (۶۸۷۸) ڧەدگۆھىزن.

لا يعرف الشوق إلا من يكابده ولا الصباة إلا من يعانيتها

ب تنی ئەو دزانت ئاگرێ شەوقی یی چاوايه ئەوێ پێ هاتییه
سۆتن، و بەس ئەو گەرمییا عشقی دزانت یی ئەو دیتی..
گۆهدارییا وان شعران بکەن یێن خودان دلان نفیسین، دێ بینن
عیبارەت و ئیشارەتین وان د دەر حەقا ئەقینی دا چەند
دژیکجودانە، تشتی هندی دگەهینت کو هەر ئیک ل دویش وئ
تاما تایه تا وی ژ ئەقینی دیتی د ئەقینی دگەت، کیمیاگەرین
بەری دگۆتن: ماددەیهکی هەمی دبیژنی: ئکسیر، هەر جارەکا وی ل
عونصرەکی بێخیر بکەن ئەو دێ وی گووژپوت و ئیکسەر کەتە
عونصرەکی ب بها. و ئەگەر راستیهک بو قی گۆتنی هەبت، ئەز
دبیژم: ئەو ماددە دێ ئەقین بت؛ چونکی دلەکی بێخیر تو دێ
بینی، پستی تژی ئەقین دبت، ئەو ئیکسەر دئیتە گوهارتن و دبتە
زێرەکی صافی، وەکی مەلایی جزیری دبیژت:

گەر قەلبی حەقیقەت نییه یەكجار چرا عشقا ته کرین زیر ژ بەر ئکسیری؟

و تیرا مەحەببەتی هەبە بێژین کو بنەکوکی ناقي وی -د زمانی
عەرەبان دا- یی کو ژ پەيقا (حب) هاتییه وەرگرتن، پێنج
مەعنایێن مەزن ب خو قە دگرت:
یا ئیکي (حەبەب) بو وی تشتی سپی و زەلال دئیتە گۆتن،
لەو عەرەب دبیژنە سپاتییا ددانان: (حب الأسنان).

یا دویی: تشتی ب سهر دکهفت و بلند دبت، وهکی (حب الماء) کو ئهو په قیشکن یین ب سهر ئاخی دکهفن.
 یا سییی: موکمی و خوچی، و عهره ب دبیزن: (حب البعیر)
 دهمی حیشر دنیخییت و ل جهی خو دمینت.
 یا چاری: کاکلکا تشتی یا کو د نیقی دا، لهو دبیزنه دندکی:
 (حبة).

یا پینجی: پاراستن و گرتن، و عهره ب دبیزنه کونی ئاخی:
 (حب الماء) چونکی ئهو وی دگرت و دپاریزت^(۱).

ل سهر فی بناخهیی زمانی دهمی دل بو خودی صافی و زهلال
 دبت، و خودی ب تنی تیدا ئاکنجی دبت و جهی خو لی موکم
 دکهت، و مهیلا بو وی ب سهر دلی دکهفت، و دل بو قیانا وی
 دبه جهی گرتن و پاراستنی.. هنگی خودانی وی دلی ب ههمی
 فه دبه یی خودی، و ئهو ب ههمی فه بو خودی بت خودی ژي
 دی بو وی بت، ما نه ههر ئه وه دبیزت: ﴿فَإِذَا أَحْبَبْتُه كُنْتُ سَمْعُهُ
 الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرُهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدُهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلُهُ
 الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِذَّنَّهُ﴾^(۲) و ما
 ژ فی مهرته یهیی بلندتر ههیه: ئه گهر من ئهو قیا ئه ز دی بمه گوھی

(۱) ابن قیم الجوزیه: مدارج السالکین و منازل السائرین، دار الکتاب
 العربی بیروت، ط ۱۹۹۶، ۱۱/۳.

(۲) بوخاری (۶۵۰۲) ژ ئه بوو هوره یه دی فه دگوهیزت.

وی یی وی پی گوھ لی دبت، و چاقی وی یی ئەو پی دبنت، و دەستی وی یی ئەو پی دگرت، و پیسی وی یی ئەو پی ب رێڤه دچت، و ئەگەر ئەو داخواژەکی ژ من بکەت ئەز دئ دەمی، و ئەگەر خۆ ب من بپاریزت ئەز دئ وی پارێزم.

ئەڤه بەرھەمی ئیانا خودییە ل دنیا، و ل ئاخەرتی بەرھەم ئەو یی عوبەیدللاھی تەیمی گۆتی: ژ بەر ئیانا من بۆ خودی، خودی گونەھێن من غەفراندن. و ئەو بەسە بەرھەم بت.

جارەکی ل مەکەھی، ل دەمی حەجی، ھندەک شیخین زاھد کۆمبسون، و شیخ جۆنەیدی بەغدادی یی حازر بوو و ئەو ژ وان ھەمیان بچوێکتر بوو، وان بەحسێ مەحەببەتی کر، ئیکی گۆتە جۆنەیدی: ئەی عیراقی! تو یا خۆ بیژە.. جۆنەیدی سەری خۆ چەماند، و چاقین وی تژی پۆندک بوون، و گۆت: عەبدەکی دەست ژ نەفسا خۆ بەرداین، و ب زکری خودایی خۆڤه ھاتییە گریدان، و کاری خۆ کرییە ب جەئینانا حەقین وی، ب چاقی دلێ خۆ وی دبنت، ئەگەر ئاخفت ب خودییە، و ئەگەر سوحبەتەک کر ل دۆر خودییە، و ئەگەر لقی ب فەرمانا خودییە، و ئەگەر پراوەستییا د گەل خودییە، قیجا ئەو ب خودییە و بۆ وییە و د گەل وییە، ئینا وان شیخان ب گری ڤه گۆت: ھەما ژ قی زیدەتر تەشتەکی دی نینە^(۱).

(۱) ابن القیم: مدارج السالکین، ۱۸/۳.

چاوا دئی زانی تو چه ز ژ وی دکهی:

ژ بهر کو ځیان تشته که د دلان دا، و دل د سنگان دا ل مه
دقه شارتیه، گلهک کهس هه نه ب ناځی ځیان دئاخن، و
دهوادارییا چه ژیکرنی دکهن، هه تا ئه وی دل وی چو ځیان
نه نیاسین ژی، وهکی عاشقان سه ری خو دهرینت، و دبیرت: نه زم
مه جنوونی زه مانی!

أيا ربع ليل ما المحبون في الهوى
سواء ولا كل الشراب رحيق
كثرت دعاوى الحب حتى استوى
أسير صبا بات الهوى و طليق

نه هه ره څه خوارنه کا هه بت دۆبه یه، و نه هه ره ده عوه داره کی
راستگو یه.. ځیجا ماده م مه سه له یا ب ځی په نگیه، چاوا تو دئی
زانی کانی تو ئیک ژ نه ځیندارین راستگو یی، و گو تنه ته
ده عوا یه کا بی ده لیل نینه و نه ځینا ته بو وی ژ وی په نگی نه ځینی یه
یا خودانی ژ ترسا مه حشری درباس دکه ت کناری ته ناهی یی ل وی
به حه شتا فره هییا وی هندی عه رد و عه سمانان؟

گو هی خو بده ئیما مه کی ژ ئیما مین چه ژیکه ران دا به رسقی بو
ته رو هن بکه ت.. ئیما م ئین قه یم دبیرت:

((ده می ده عوه دارین مه حبه ته می مشه بووین، داخواز ژ وان
هاته کرن نه و نیشانه کا بهر چا ف ل سه ر راستگو ییا ده عوا خو بینن؛
چونکی نه گه ر ب گو تن و ده عوا یا خه لکی بت نه وی ده کی څالا ژ ی

هه ی دئ بیژت: دلّی من یی سۆتییه! هنگی دهعوادار هاتنه مهیدانی، ئینا بۆ وان هاته گۆتن: چو دهعوایین بئی دهلیل نائیینه قهوبیلکرن: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾ (آل عمران: ۳۱) ئە ی پیغه مبهەر تو بیژه وان: ئە گهر راسته هوبن ههز ژ خودی دکهن، دویکهفتنا من بکهن خودی دئی ههز ژ ههوه کهت. هنگی خهلهکی ههمییی خۆ دا پاش، و ب تنی ئەو مانه ل مهیدانی ییین دویکهفتنا خوشتقی کری د کربار و گۆتن و ئەخلاقی وی دا، پاشی داخواز ژ وان ژ ی هاته کهن کو ئەو شاهدهکی ل سهەر راستییا دهلیلی خۆ بینن کو وان دویکهفتنا پیغه مبهیری کریه، شاهدی: ﴿يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ﴾ (المائدة: ۵۴) کو وان جیهادا د ریکا خودی دا کری و ئەو ژ لۆمهیا لۆمه کهران نه ترساینه. وی گاڤی پتربیا ههژیکه ران ژ ی پاشدا چوون و ب تنی ئەهلی جیهادی مانه ل مهیدانی، ئینا بۆ وان هاته گۆتن: نه فسیین ههژیکه ران و مالی وان نه یی وانه، وهرن بهیعی ل سهەر قی چه ندی بدن: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمْ الْجَنَّةُ﴾ (التوبة: ۵۴) هندی خودییه وی نه فسیین خودان باوهران و مالی وان ژ وان کریه بهرانبهر هندی کو بهحهشت بۆ وانه. و گاڤا وان زانی ئەو تشتی دئیتته کرین چهند یی مهزنه، و بها چهنده، و گاڤا وان دیتی ئەو کییه قی عهقدی د گهل وان گری ددهت، وان زانی کو خوساره تییا مهزن ئەوه ئەو تشتتهکی دی ب قی بهایی بکرن، هنگی ئەو پیشقه چوون و بهیعهیا رازیبوننی د گهل وی گریدا

بیی کو شهرتی لیٹھه بوونی بدانن، و گوئن: نه تول مه کیم دکهی نه ئەم!!^(۱).

هه وه دیت ریک چیه هوبن راستیا فیانا خو بو وی پی بزائن؟

فیانا پیغه مبهری و گوهداریا وی ژ فیانا خودییه:

ژ وی ئایه تا بۆری یا ئبن قه بیمی د گوئنا خو دا ئینای: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾ (آل عمران: ۳۱) دئیه زانین کو دویکه فتنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئەو ریکه یا مروژ فیانا خودی پی ب دهست خو قه دئیت، یه عنی: هه چیبی حهز بکهت ئەو ژ وان بت یین خودی حهز ژئ دکهت دقیت ئەو د گوئن و کربارین خو دا چاڤ ل پیغه مبهری بکهت، و گوئنا کهسه کی دی ب سهر یا وی نه ئیخت، ژ لایه کی دی قه ئەف ئایه ته ده لیلی راستگوئیا فیانا مروژییه بو خودی، یه عنی: هه چیبی گوته ته: من خودی دقیت، تو بهری خو بدی کانئ ئەو دویکه فتنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکهت یان نه؟ و دویکه فتنا پیغه مبهری ژئ -سلاف لی بن- نه ده عوایه که مروژ ب دهقی ب تنی بکهت، دویکه فتنا وی ئەوه مروژ کاری ب سوننه تا وی بکهت، و ب وی تشتی رازی بیت یی ئەو پی هاتی، و عهقلی خو یان حهز کرن و مهصلحه تا خو ب پیش گوئنا پیغه مبهری -سلاف

(۱) ابن القیم: مدارج السالکین، ۱۰/۳.

لئى بن- نه ئىخت، و لئى نه گه پيٽ چى هه ديسا عه قلى وى يئى كيم
 تئى نه چوو ته ئويل بكهت، يان رهد بكهت ب هيجه تا هندئى كو
 بهلكى نهف هه ديسه يا (سه حيح) نه بت! وهكى ئهم نهفرو ل نك
 گه لهك كه سان دبنين، هه تا ژ وان يئن خو ب زانا و داعيه و
 هه مخورين ئيسلامى ژى دزان!

دهمى مروڤى ئيك بڤيٽ و باوهرى پئى هه بت شكى نايخته
 د گوتنا وى دا، و هه زكرنا خو ژى ب پيش گوتنا وى نايخت، و
 فيانا پيغه مبهرى -سلاف لئى بن- تمامكه ره بو فيانا خودئى؛
 چونكى ب ريك وى دينى يئى پيغه مبهرى پئى هاتى مه خودئى
 ب دورستى يئى نياسى، و گه لهك گوتنن خودئى هه نه نه گه
 پيغه مبهرى -سلاف لئى بن- بو مه شهره نه كريان بهلكى ئهم
 ب دورستى تئى نه گه هشتباين.

جاره كئى سه حابيبى پيغه مبهرى عمرانى كورئى حوصه ينى
 به حسى شفاعه تئى كر، زه لامه كى گوتئى: هوين هه دهك هه ديسان بو
 مه دبيزن ئهم چو نه صلى بو وان د قورئانئى دا نابيين. كه ربين
 عمرانى گه لهك فه بون، و گوتئى: ته قورئان خواندييه؟ وى گوت:
 به لئى. عمرانى گوتئى: ته تيدا ديتييه كو نقيژا عه يشا چار
 ركاعه تن، و يا مه غره ب سئى، و يا سپيدئى دو، و يا نفيرؤ چار، و
 يا ئيقارى چار؟ وى گوت: نه خير، عمرانى گوتئى: باشه هه وه ئهو
 ژ كئى وه رگرتييه؟ ما نه هه وه ئهو ژ مه وه رگرتييه، و مه
 ژ پيغه مبهرى خودئى -سلاف لئى بن-؟ پاشى گوتئى: ما هه وه گو-

ل خودی نه‌بوویه د کیتابا خو دا دبیزت: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَأَنْتَهُوا﴾ (الحشر: ۷) تشتی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دایه هه‌وه هوبن وهرگرن و یی وی هوبن ژئی داینه پاش خو ژئی بده‌نه پاش. عمرانلی گوت: مه هنده‌ک تشت ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- وهرگرتینه هوبن چو ژئی نزانن ^(۱).

ل سهر فی بناخه‌یی هه‌چیئی ته گوهد لی بوو گوت: ئەز حەز ژ خودی دکهم، پاشی ته دیت ئەو گوتنا کهسه‌کی دی یان عه‌قل و مه‌صلحه‌تا خو ب سهر سوننه‌تا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دئیخت، تو باوهر ژ گوتنا وی نه‌که، کی بت یان نا‌فی وی چ بت.

کانی ئەوین ژ بهر من ئیک و دو ئیای:

قیان بازرگانیه‌کا ب فایده نابت هنگی نه‌بت ده‌می ئەو بو خودی بت و ژ بهر وی بت، و ههر جاره‌کا ئەو یا ب فی په‌نگی بوو ئەو مفایه‌کی مه‌زن دی گه‌هینته خودانی خو، و ما مفایه‌ک ژ هندی مه‌زنتر هه‌یه ئەو به‌ری وان بده‌ته خو‌شیا به‌رده‌وام د به‌حه‌شتی دا؟

مه‌گوت: قیانا خودی ریکه‌که ژ ریکین چونا به‌حه‌شتی، به‌لی نه به‌س ئەو ب تنی فی مفایی دگه‌هینته مرو‌فی، به‌لکی خو قیانا ژ بهر وی ژئی بت به‌ری خودانی دده‌ته عه‌ینی ریک، یه‌عنی: ده‌می تو حەز ژ کهسه‌کی وه‌کی خو ژئی دکهی ژ بهر خودی ئەف

(۱) به‌یه‌قی (دلائل النبوة: ۲۶/۱) شه‌دگوه‌یزت.

ځهړتېکرنه رڼا قیامه تی دی ته ړزگار که ت، پیغه مبه ر -سلاف لی
 بن- دبیت: ﴿يَقُولُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيُّنَ الْمُتَحَابُّونَ بَجَلَالِي؟ الْيَوْمَ
 أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي﴾^(۱) رڼا قیامه تی خودی دبیت:
 کانی نهوین ژ بهر مه زنییا من ځه ز ژ ئیک و دو دکر؟ نه فرو نه ز
 دی سیه را خول وان که م، ده می چو سیه ر ژ بلی یا من نه هین.
 نه فله ل مه حشری و پستی چوونا به حشرتی حالی وان چیه؟
 پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دبیت: ﴿قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ:
 الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغْطِيهِمُ النَّيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ﴾^(۲)
 یه عنی: خودای مه زن دبیت: نهوین ژ بهر مه زنییا من ئیک و دو
 قیای هنده ک مینه رین رونا هییی بو وان هه نه پیغه مبه ر و شهید
 ځه سویدی پی دهن.

(۱) موسلم (۶۷۱۳) ژ نه بوو هورده ری فده گوهرت.

(۲) ترمذی (۲۳۹۰) ژ موعادی کورې جه به لی فده گوهرت.

ڦيانا مروڦين چاك

د ناقبرا چوويي دا مه گوت: ڦيانا پيغه مبهري -سلاف لي بن- و ڦيانا مروڦين چاك نه گهر د ړيكا خودي دا بت و بو وي بت، چه كه څ ڦيانا خودي، يه عني: نه گهر ڦيانا مروڦي بو خودي ڦيانه كا راست و درست بت، دڦيت مروڦي نهو كهس څي بڦين يين خودي نهو دڦين و وان خودي دڦيت، ل سهر ڦي بناخيبي نهو دڦين بيږين: كاني چاوا ڦيانا خودي د دنيايي دا ړيكا سهر فراهيبيبي و ل ناخره تي قاييكا ړزگار بوونيبي، و هسا ڦيانا چاك و دهليين خودي څي دبه نه گهر كو خودان سهر فراه و ړزگار بت، پيغه مبهري خودي -سلاف لي بن- د گوتنه كا خو دا ديږت: ﴿مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنْعَ لِلَّهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ﴾^(۱) يه عني: هه چيبي ڦيان و نه ڦيان و دان و نه دانا وي بو خودي بت، نهوي باوهري تمام كر. و ناشكه رايه كو هه چيبي باوهريه كا تمام ب دهست خو بيخت نهو ب دورستي دي تام كه ته شريبييا وي، پيغه مبهري -سلاف لي بن- ديږت: ﴿ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا

(۱) نه بو داوود (۴۶۸۱) څ نه بو نومامه يي شه دگو هيتز.

يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهَ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ ﴿١١﴾

یه‌عنی: سئ تشت هه‌نه هه‌چیئ ئه‌و ل نک وی بن ئه‌و دئ شریینیا باوه‌ری بینت: کو خودئ و پیغه‌مبه‌ری وی ل نک وی خوش‌تقیتر بن ژ هه‌ر تشته‌کئ دی ژ بلی وان، و بو خودئ و نه ژ به‌ر تشته‌کئ دی حمز ژ ئیکی بکه‌ت، و حمز نه‌که‌ت ل کوفری بزقرته قه‌ کانئ چاوا حمز نه‌که‌ت پیته‌هاقیتن د ئاگری دا. و ئه‌وی ب قی ره‌نگی بت ل ئاخه‌تی دئ ئیک ژ وان هه‌ر حه‌فت ره‌نگین مروّقان بت یین خودئ سیبه‌را خو لئ دکه‌ت روژا چو سیبه‌ر ژ بلی سیبه‌را وی نه‌هه‌ین، وه‌کی پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ﴾^(۲) یه‌عنی: ئه‌و

هه‌ردو زه‌لام یین ل سه‌ر قیانا خودئ دگه‌نه‌ ئیک و ژیکفه‌دبن.

ل سه‌ر قی بناخه‌یی یا به‌ره‌زر ئه‌وه‌ قیانا مروّقین چاک و خودیناس ئه‌گه‌را غه‌فراندنا گونه‌هان و چوونا به‌حه‌شتی بت، له‌و ئیکی وه‌کی ئیمامی شافعی -خودئ ژئ رازی بت- د شعره‌کا خو دا دبیرت:

أَحِبُّ الصَّالِحِينَ وَلَسْتُ مِنْهُمْ لَعَلِّي أَنْ أُنَالَ بِهِمْ شَفَاعَهُ
وَأَكْرَهُ مَنْ تَجَارَتْهُ الْمَعَاصِي وَلَوْ كُنَّا سِوَاءَ فِي الْبُضَاعَةِ^(۳)

(۱) بوخاری (۱۶) و موسلم (۴۷) ژ نه‌ه‌سی قه‌دگوه‌یزن.

(۲) بوخاری (۶۶۰) و موسلم (۲۴۲۷) ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی قه‌دگوه‌یزن.

(۳) دیوان الإمام الشافعي، جمعه محمد عفيف الزعبي، ص ۵۶.

یه‌عنی: ئەز ھەز ژ چاکان دکەم و ئەز نە ژ وانم؛ بەلکی ئەز
ب وان مەھدەرەکی ب دەست خۆ بیخەم، و من ئەو نەفیت یی کارێ
وی گونەھە بێ، ھەر چەندە ئەم وەکی ئێکین ژێ!

ئەوی ب ئیانا ئیمام ئەحمەدی پزگاریوی:

ئیمام ئەحمەدی کورێ ھەنبەلی وەکی د دیرۆکا ئیسلامی دا
ھاتییە نیاسین ئیمامی ئەھلی سوننەتی؛ چونکی ئەو زانیی
سونی یی ئێکانە بوو خۆ ل بەر پێلا بیدەچییان گرتی، و وەکی
چیاھەکی سەرلەند بەرانبەر ڕەشەبایی موعتەزلییان ڕاوەستای،
ل وی دەمی وان عەرد ل بن پێی ھەر ئێکی نە وەکی وان بانە
دەژاند، ئیمام ئەحمەد ب تنی بێی چو ھیزەک ژ بلی ھێزا ھەقیی
د گەل دا بێ، بەرھەنگاریا بیدەیا وان کر بێی ھندی مویەکی خۆ
ل بەر وان بچەمینت، یا ل دوێف وان بەردەت، ھەتا مەسەلە
گەشتییە وێ دەرەجی ناخی ئیمام ئەحمەدی و بەرەفانییا
ژ سوننەتی د گۆھێ دیرۆکی دا بوونە ھەفالجیمک.. لەو یا غەریب
نینە زانیەکی وەکی قوتەبیی کورێ سەعیدی بێژت: ((ئەگەر تە
مروۆقەک دیت ھەز ژ ئەحمەدی کورێ ھەنبەلی بکەت تو بزانی ئەو
خودانی سوننەت و جەماعەتی، و بەرانبەر ھندی موحەممەدی
کورێ ھاروونی دبیژت: ((ئەگەر تە زەلامەک دیت بەحسی ئەحمەدی
کورێ ھەنبەلی ب خرابی بکەت، تو بزانی ئەو بیدەچیەکی
سەرداچوویە)).

عبداللاهی کوړی حوسه ینی -کو ئیک ژ زانا یین هه دیسی بوو-
 دبیرت: هه قاله کئی مه ژ نه هلی حه دیسی مر، من نهو د خه وی دا
 دیت، من گوئی: تو ب خودی بیژه من کانی خودی چ ل ته کریه؟
 وی گوته من: خودی گونه هین من هه می غه فراندن، من گوئی: تو
 ب خودی، وی گوئ: ب خودی! من گوئی: بوچی وی گونه هین ته
 غه فراندن؟ وی گوته من: ژ بهر فیانا من بوئه حمه دی کوړی
 حه نبله لی. من گوئی: مه عنا تو یی رحه تی؟ وی گوئ: نه زی رحه ت
 و که یفخو شم^(۱).

تو یی د گهل وی یی تو حه ز ژئ دکه ی:

به ری نوکه ده می مه به حسنی فیانا خودی کری و کو نهو پیکا
 سه رفه رازی و چوونا به حه شتییه، مه گوته نک ژ گوته نین پیغه مبه ری
 -سلاف لی بن- فه گوهاست ده می زه لامه کی پسپار ژئ کری: نه ی
 پیغه مبه ری خودی قیامه ت که نگییه؟ و د به رسقی دا پیغه مبه ری
 -سلاف لی بن- گوئی: ما ته چ بو وی رۆژی به ره ه فکریه؟ وی
 گوئ: چونه! به لی نه ز حه ز ژ خودی و پیغه مبه ری وی دکم، ئینا
 پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گوئی: ﴿أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ﴾^(۲)
 یه عنی: تو یی د گهل وی یی تو حه ز ژئ دکه ی.

(۱) الجرح والتعديل لابن أبي حاتم الرازي (۳۰۸/۱-۳۰۹).

(۲) بوخاری (۳۶۸۸) و موسلم (۶۸۷۸) فه دگوته زن.

ژ ځي همدیس مهزن دئته وهرگرتن کو مروث د دنيایي دا
 هز ژ کي بکته، رږژا قيامهتي دي د گهل وي بت؛ چونکي ده مي
 مروث هز ژ ئيکي بکته دي چاډ ل وي که د کار وي دا،
 ژ بهر کو ځيانا دوست ئيکا هند ژ خوداني چي دکته کو هز
 ژ وي تشتي بکته يي مهجووي وي هز ژي بکته، نه گهر نه..
 نه و نه ځيانه کا ژ دله.

ځيانا بو خودي بت و پيخه مهت رازيپونا وي بت، دي يا
 ئاڅاکري بت ل سهر بناخه يکي پاڅو و بږوين و دوير ژ مه صلحه تين
 مادي و شه هوه تين دنيایي، له و مه زنترين بهر هه مي ځيانا چاکان
 دگه هينته خوداني نه وه نه و خوداني خو ب چاکان را دگه هينت نه گهر
 خو وي کاره کي هندي يي وان نه کر بت ژي، عه بدللاهي کوړي
 مه سعوودي ديژت: زه لامه ک هاته نک پيغه مبهري -سلاف لي بن-
 و گوته: نه ي پيغه مبهري خودي، توج ديژي بو مروثه کي هز
 ژ هنده کا دکته و نه گه هشتييه وان؟ پيغه مبهري -سلاف لي بن-
 گوته: ﴿الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ﴾^(۱)، مه عنا: هه چي هز ژ چاک و
 وه ليپين خودي بکته، رږژا قيامهتي دي د گهل وان بت، نه گهر
 خو د دنيایي دا نه شيا بت کاره کي باشي هندي يي وان بکته ژي،
 و نه شه که ره مه که خودي د گهل دکته.

(۱) بوخاري (۶۱۶۹) و موسلم (۶۸۸۸) شه دگوهيزن.

دوژمنیا وهلیان شهره د گهل خودی:

نه گهر نهغه خیږ و قهنجیا ټیانا چاک و وهلییښن خودی بت،
مسوگهر خرابی و بی ئیفله حیا نه ټیان و دهژمناتییا وان دی یا
مهزن بت، و هه ما بهسه بیژن کو خودی ب هه می مهزنییا خو ټه
شهر د گهل وان کهسان راگه هاندیه یښن نه یاره تییا وهلییه کی
ژ وهلییښن خودی دکهن، ټیجا پا هوین بو وان چ دیژن یښن
نه یاره تییا هه می وهلییان دکهن؟

نه بوو هورهیره ژ پیغه مبهری -سلاش لی بن- ټه دگو هیزت،
دبیژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ﴾^(۱) یه عنی:
خودی دبیژت: هه چیی نه یاره تییا وهلییه کی من بکهت من شهره
د گهل وی. و هوین چ دیژن، نه وی خودی شهره د گهل بکهت
دووماهییا وی دی یا چاوا بت؟

(۱) بوخاری (۶۵۰۲) ټه دگو هیزت.

خۆراگرتنا ل دەمى فتنى

دنیا جەمى جەرباندن و ئېتىلائيىه، گەلەك جاران خودى
عەبدان تىدا دجەربىنت، جار ب خوشيى جار ب نەخوشيى، و
مروفتى سەرگەفتى ئەو يى سەبرى بکىشت حەتا ب سەرفەرازی
ژى دەرباس دبت، و سەرفەرازی ئەو مروفت ژيى خۆل سەر دارى
دنيايى ب دووماهى بىنت و قەستا خودايى خۆ بکەت ب
دورويىن سپى قە، يىن ب چو دەقین بیدعە و ئنجیراف و
سەرداچوونى رەش و کریت نەبووین.

و ھەر چەندە فتنە بەردەوام د ژيانا دنيايى دا ھەنە، بەلى ئەو
ل ھندەك دەم و ھندەك جەھان دژوارتر لى دئین، و فتنە ھندى ب
دنيايى قە یا گریدای بت چو نینە، بەلى دەمى ئەو دگەھتە
دینى کو مروفت بترست دینى خۆ ژ دەست بدەت و ل دويق
رێکا کافر و فاجران بکەفت، ھنگى موصیبەت مەزن دبت، و
ھنگى خیرا خۆراگرى و سەبرا ل موصیبەت گەلەك و گەلەك زیدە
دبت، و ھەما بەسە بێژین: ئەو دبتە دەرگەھەكى چوونا بەحەشتى.

ئەوى ل بەغدا خۆراگرت ژ بەحەشتەكى دى چتە ئىكا دى:

بەغدا.. ب سەدان سالان پایتەختا ئىكى یا ئىسلامى بوو،
گەلەك پۆژین گەش ب سەر قى باژپرى دا ھاتبوون، و ب سەدان

زانا و وهلیپین خودی یین چاک ئالایی کیتابی و سوننه تی ل سهر
 ئاها وئ بلند کربوو، مه درهسه و مزگه فته یین وئ ژیدهره یین به لاقکرنا
 علمی و شریعه تی بوون بو جیهانا ئیسلامی هه مییی، و ل سهر
 ئاها وئ گه لهک کۆمپن لهشکه ری هاتبوونه ئاماده کرن یین کو
 روئناهییا ئیسلامی ل دنیا یی به لاقکر، به غدا.. هیلانا زانین و
 جیهادی، واری جونهیدی به غدادی و بشری کورئ حارشی و
 مه عرووفی کهرخی و ئه بوو حه نیفه و شافعی و ئه حمه دی کورئ
 حه نه لی و عه بدلقادرئ گه یلانی.. و لیسته یه کا دریز ژ ناقتین
 گهش، هندهک ده م ب سهر دا دئین ئالایی بیده تی لی بلند دبت،
 و لهشکه ری شه یطانی لی ب که یفا خو دکهفن، و نه یاره تییا
 سوننه تی ل سهر زال دبت، و پیلان دژی ئیسلامی لی دئینه
 نه خشاندن، و هه چیی دیروکا کهفن و نوییا به غدایی بخوینت دی
 بینت ئهف چهنده پتر ژ جاره کی دوباره بوویه، و ههر چهنده
 مروفتین خودی و خه مخورین ئیسلاما راست و دورست ل قان
 ده مین هۆسا قوربانیه یین مه زن ژایه، به لی سوننه تا خودی
 د عهردی دا وه سا گه ربایه کو ههر جار دووماهی یا ته قواداران بت.
 ئیک ژ وان ده مین ئالایی بیده تی ل عه سمائی به غدایی
 هاتیه بلند کرن ده سپیکا سه دسالا سیی مشه ختی بوو ده می
 مه ئموون و موخته صم و واثق هاتینه سهر ته ختی خیلافه تا
 عه باسییان، ل وی ده می دهسته کا موخته زلیان کو ئیک
 ژ دهسته کین بیده چییان بوو ب هیز کهفت، و پشتی ئه و شیا یین

دهسپهلانتي بکيښته لايي خو و خهليفه ي ب بيدعته تا خو قانع بکهن، نه زمانې وان و شيرې وان درېژ بوو، هه تا مهسه له گه هشتيه هه دده کي هر زانايه کي به حسې کيتابي و سونه تي کړا، يان بهرې وي بو گرتيخانه يي دا ئيته دان، يان ژي ل پيش چاڅين خه لکي دا ئيته سيداره دان!

تهنگاڅي زيده بوو، گه له ک زانا هاتنه کوشتن و گه له ک هاتنه گرتن، و گه له کان ژي ژ ترسپن قې دووماه يي دا ژ به غدا ره څين، يان د مالين خو دا روينشتن و خو بي دهنګ کرن، هه تا موته ووه کل بوويه خهليفه ل سالا ۲۳۲ و وي پرېار داي جاره کا دي (سونه ت) ل به غدا بيته زينديکرن، و پي بو زانايي سوني بيته دان نهو علمي کيتاب و سونه تي به لاف بکهن، و ب قې چهندي وي دووماهي بو دهمي فتنې دانا، و ژ بهر قې چهندي ديپژن: خهليفه سپنه: نه بوو به کر ل دهمي رده تي، و عومه ري کورې عه بدله زيزي بو زينديکرن عه داله تي، و موته ووه کل بو ساخکړنا سونه تي.

صالحې کورې ئيمام نه حمه دي ديپژت: شه څه کي من د خهوا خو دا ديت زه لاهک ب نک عه سماني څه دهاته بلندکرن، و هنده کان دگوت: نه څه مه لکه که يي دئيه بلندکرن بو نک مه لکي عادل، گاڅا بوويه سپيده خه بهرې مرنا موته ووه کلي ژ (سر من راي) گه هشته مه.

و عه‌لییی کورێ ئیسماعیلی دبێژت: ل بازێرێ ته‌رسۆسی من موته‌ووکل د خه‌وێ دا دیت -ئه‌قه پشته‌ی کوئه‌و مری- من گووتی: خودی چ ل ته‌ کر؟ وی گوته‌ من: گونه‌هێن من غه‌فراندن. من گووتی: بۆچی؟ وی گووت: ژ به‌ر وی پیچا سونه‌تی یا من زیندی کری (١).

و ئه‌حمه‌دی کورێ نه‌صری ئیک ژ وان زانا‌ین سونی بوو یێن موته‌صمی ب عه‌زاب کوشتین؛ چونکی وی باوه‌ری ب بیدعا موته‌زلییان نه‌ئینا، خوارزایی وی ئیبراهیمی کورێ ئیسماعیلی دبێژت: ده‌می خالی من هاتیه‌ کوشتن و هلاویستن، من د خه‌وێ دا دیت، هنده‌ک جلکێن ئاقرمیشی د به‌ر بوون، و تاجه‌ک ل سه‌ر سه‌ری بوو، من گووتی: خال، خودی چ ل ته‌ کر؟ وی گووت: گونه‌هێن من ژبیرن و ئه‌ز برمه‌ به‌حه‌شتی، به‌لی سی رۆژان ئه‌ز یی ب خه‌م بووم، من پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دیت د به‌ر سیدارا من را بووری و روییی خوژ من وه‌رگیرا، قیجا ئه‌ز ب خه‌م که‌فتم، پاشی من ئه‌و دیت و من گووتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی، ئه‌ز ل سه‌ر حه‌قییمه‌ یان نه‌؟ وی گووت: تو یی ل سه‌ر حه‌قییی، به‌لکی چونکی مرو‌قه‌کی ژ بنه‌مالا من تو کوشتی من شه‌رم ژ ته‌ کر، له‌و من روییی خوژ ته‌ وه‌رگیرا (٢).

(١) تاریخ بغداد، (٨/ ٤٥).

(٢) تاریخ بغداد، (٦/ ٣٩٧).

و ئەبوو عەمرى كورئى عەلائى ژى ئىك ژ وان زانايان بوو
 يىن وى دەمى ل بەغدا دژيا، و ل سەر سوننەتئى خورگرتى مابوو،
 گاڤا ئەو مرى، ئبن موحاھدى موقرى ئەو د خەوئى دا ديت و
 پسىار ژئى كر: خودئى چ ل تە كر؟ وى گوت: تو ژ من بگهريئ
 كانئ خودئى چ د گهل من كريبه، ههچيئ ل بەغدا بت و ل سەر
 سوننەتئى بمينت هتا دمريت ژ بەههشتهكئ بو ئىكا دئ ئيتەبرن^(۱).

پىگىرىيا ب سوننەتئى رىكا سەرفەرازييه:

چونكى سوننەت ئەو رىكه يا پىغەمبەر -سلاڤ لئ بن- و
 صەحابيئىن وى ل سەر چووين، و عرباضئى كورئى ساريەى دبىژت:
 رۆژەكئ پىغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- وەعظەكئ رەھوان ل مە كر،
 دل ژ بەر رەجفين و چاقان رۆندك باراندن، ئينا ھندەكان گوتئ:
 ئەى پىغەمبەرى خودئى ھەر وەكى ئەقە وەعظئ خاترخواستنييه،
 قىجا تو شيرەتەكئ ل مە بكە، وى گوت: ﴿عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ،
 وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، وَإِنْ عَبْدًا حَبَشِيًّا، وَسَتَرُونَ مِنْ بَعْدِي اخْتِلَافًا شَدِيدًا،
 فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي، وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهْدِيِّينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا
 بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْأُمُورَ الْمُحَدَّثَاتِ، فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ﴾^(۲)

(۱) تاريخ بغداد، (۱/ ۳۴۸).

(۲) ئەبوو داوود (۴۶۰۷) و ئبن ماجه (۴۲) و ترمذى (۲۶۷۶)

قەدگوهيزن.

یہ معنی: وہ ئیمانہت تہقوا یا خودی، و گوہدارییا مہزنین خو، نہ گہر خو عہدہ کئی حہبہشی ژ ی بت، و پشتی من ہوین دی جودابوونہ کا دژوار بین، قیجا وہ ئیمانہت سونہتا من، و سونہتا خہلیفہ بین من بین سہر راست، وی ب پدیان بگرن، و ہشیاری بیدعہ بین نوی دہرکہفتی بن؛ چونکی ہر بیدعہ کا ہہبت سہرداچوونہ.

و دہمی پیغہ مبہر -سلاف لی بن- بہری ئومہتا خو ددہتہ ریکا سونہت لی دہمی پیدابوونا تختیلاف و جودابوونی ئہقہ ہندی دگہہینت کو دویچوونا سونہتییہ ریکا رزگار بوونی، یا بہری خودانی خو ددہتہ ئیفلہح و سہرفہ رازییا دنیا و ئاخہتہ تی.. ئہبوو ہورہیرہ دیبژت: پیغہ مبہری -سلاف لی بن- گوٹ: ﴿كُلُّ أُمَّتٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى﴾ ئومہتا من ہمی دچنہ بہحہشتی ئہو تی نہبت یی ل بہر نہئیت. گوٹن: ما کی ہہیہ ل بہر نہئیت ئہی پیغہ مبہری خودی؟ وی گوٹ: ﴿مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى﴾^(۱) ہہچی بی گوہدارییا من بکہت دچتہ بہحہشتی، و یی گوہدارییا من نہکہت ئہو ل بہر نہہاتیہ.

(۱) بوخاری (۷۲۸۰) قہدگوہیزت.

ره‌ما خودی یا به‌رفته

ما نه ئەوه گۆتی: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾ (الأعراف: ۱۵۶)
 ره‌ما من هەر تشته‌ک قه‌گرتییە؟ و ما ئەز و توژی نه تشته‌کین
 ژ تشتان؟

مه‌زنی بۆ وی بت.. وی ره‌ما خو یا کرییه سه‌د پشت، نو‌ت
 و نه‌ه پشک بۆ ئاخه‌رتی یێن را‌ک‌رین، و پشکه‌کا ب تنی یا
 به‌ردایه‌ عه‌ردی، و مه‌خلووق هه‌می ب وی ره‌حمی ب ئیک و دو
 دبه‌ن، حه‌تا تو دبینی ده‌وار صمی خو را‌دکه‌ت دا پی ل تیشکا خو
 نه‌دانت، وه‌کی د حه‌دیسه‌کی دا هاتی، و ئە‌گه‌ر ئە‌قه‌ حنی‌را پشکه‌کا
 ب تنی بت پا هوبن بۆ نو‌ت و نه‌ه پشکان چ دبێژن؟

مه‌زنی بۆ وی بت.. ده‌می وی مه‌خلووق ئافران‌دین وی
 د کیتابه‌کی دا نقیسییه و ئە‌و یا ل نک وی ل سه‌ر عه‌رشی:
 ره‌ما من ب سه‌ر غه‌زه‌با من که‌فتییە.. قیجا بی هیقییونا ته‌ یا
 چییه؟ مه‌ نه‌ وی گۆتییه: ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا
 تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ ﴿٥٣﴾﴾
 (الزمر: ۵۳) ئە‌ی پیغه‌مبه‌ر تو ژ زاری من بێژه وان عه‌بدین من
 یێن گه‌له‌ک ب نا‌ف گۆنه‌هان قه‌ چووین و زۆری ب وی چه‌ندی

ل خو کری: هوین ژ ره‌ما خودی بی هیقی نه‌بن، هندی خودییه
گونه‌هان هه‌مییان ژی دبه‌ت، و ئه‌وه گونه‌هژتیرئ دلۆقانکار.

خودی ب ره‌ما خو پیشوازی ل من کر:

صالحی کورئ عه‌بدلقوددوسی ئه‌زدی، شاعره‌کی خه‌لکی
به‌صرایی بوو، گه‌له‌ک جاران ل مزگه‌فتا به‌صرا وی وه‌عظ
ل خه‌لکی دکر، و ئه‌و مروّقه‌ک بوو زیده ب ناڤ فه‌لسه‌فی څه
چوو بوو، و گه‌له‌ک هه‌ز ژ حیکمه‌تی دکر، و وی هنده‌ک تشت
دگوتن خه‌لکی ژ به‌ر وان ئه‌و ب زنده‌قی گونه‌هبار دکر، و وان
هنده‌ک گوتنن مه‌زن ژئ څه‌دگوه‌استن، هه‌تا مه‌سه‌له گه‌هشتییه
وی دهره‌جی خه‌لیفه‌یی عه‌بیاسی یی وی سه‌رده‌می، کو مه‌هدی
بوو، برپارا سیداره‌دانا وی دا، و ل سالا ۱۶۷ ئه‌و هاته
هلاویستن^(۱).

هه‌ر چه‌نده زانایین هه‌دیسی وی ژ راویین ضه‌عیف
ده‌ژمیڤن، به‌لی وی گه‌له‌ک گوتنن ب حیکمه‌ت هه‌نه.. ئه‌حه‌دی
کورئ عه‌بدره‌حمانی موعه‌به‌ر دیبژت: پشتی صالحی کورئ
عه‌بدلقوددوسی مری من د خه‌وی دا دیت وی دکره‌که‌نی، ئینا
من گوتی: خودی چ ل ته‌ کر؟ و چاوا تو ژ وی تاوانی پرگار‌بووی
یا خه‌لکی تو پی گونه‌هبار کری؟ وی گوته‌ من: ئه‌ز چومه‌ نک
خودایه‌کی تشته‌ک لی نائیته‌ څه‌شارتن، و وی ب ره‌ما خو

(۱) وفیات الأعیان لابن خلکان (۴۹۳/۲).

پیشوازی ل من کر، و گوته من: ئەز دزانم تو یی بهریئی ژ وی
تشتی وان د دەر حەقا تە دا گۆتی^(۱).

قێجا مادەم خودایی تە رحەمەکا بەرفرەه هەیه، تو ژ وان بە
یێن د سەر هەمی گونەهێن خۆ را هیثییەکا مەزن ب رحەما وی
هەی، ل وی دەمی کو دڤیت ترسا ژ عەزابا وی ژێ ل نک تە
هەبت، و ژ بیر نەکە ئەگەر مەسلە ب کارێن بەنییان بت، ئیکێ
ب تنی ب کارێ خۆ ناچتە بەحەشتی؛ چونکی هندی کارێ تو
دکە نائیتە بەرانبەر قەنجییەکا ب تنی یا خودی د گەل تە کری..
جارەکی تە ئەو مەرۆف دیتینە ئەوین ل نەخۆشخانا کۆفک ب سەر
دەف و دفنێن وان قە هەی؛ دا بشین بینا خۆ هەلکیشن؟ د شەفەک
و رۆژەکان دا نێزیککی بیست و پینج هزار جاران تو ب ساناھی
بینا خۆ یی دینی و دبهی، کێ ئەف نەمەتە د گەل تە کرییه؟ باشە
ئەگەر رۆژێ بیست و پینج هزار جاران تو بەس شوکرا وی سەرا قی
نەمەتی بکە، کەنگی دی گەهی شوکرا وی سەرا نەمەتین وی
یێن دی کە؟

ئەبوو هورەیره دبێژت: جارەکی پیغەمبەری -سلافا لى بن-
گوت: ﴿لَنْ يُجَيَّ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ﴾ کارێ ئیک ژ هەوە وی پرگار
ناکەت، گۆتن: خۆ تو ژێ ئەی پیغەمبەری خودی؟ وی گوت: ﴿وَلَا

(۱) الإمام الذهبي: تاريخ الإسلام، تحقيق بشار عواد معروف (٤/ ٤١٣).

أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ﴿١﴾ خَوَّ ئەز ژى وەسا نەبت خودى
 رەحمەكى ب من بېت.

مەعنا: رەحما خودىيە خودانى پزگارىز دكەت، مامى
 پىغەمبەرى عەبباسى كورپى عەبدلموطلەلبى دىيژت: ئەز جيرانى
 عومەرى كورپى خەططابى بووم، و من نەدیت ئىكى ژ وى چىتر
 ھەبت، شەفا وى نقيژ بوون، و پوژا وى پوژى و خزمەتا خەلكى
 بوو، گاڤا ئەو مرى، من دوعا ژ خودى كر كو ئەز وى د خەونا خو
 دا ببينم، پشتى ھەيامەكى من ئەو د خەونى دا دیت كراسى خو
 د خو ئالاندبوو و ژ لايى بازارا مەدينى ڤە دەھات، من سلاڤى وى
 كر، وى بەرسفا سلاڤا من دا، پاشى من گوڤى: تويى چاوايى؟
 وى گوڤە من: ئەز يى باشم، من گوڤى: تە چ دیت؟ وى گوڤ:
 نوکە ژ نوى ئەز ژ حسيبى خلاص بووم، و نيزيك بوو ئەز تى
 بچم، ئەگەر من خودايەكى ب رەحم نەديتا ^(٢).

د گەل ھىڤيى كاری ژ بیر نەكە:

بەلى پار ھشيار بى! ژ وان كەسان نەبى يىن دەستان ژ كاری
 بەرددەن ب ھىجەتا ھندى كو وان خودايەكى ب رەحمى ھەى،
 راستە خودى گەلەكى ب رەحمە، بەلى گوهى خو بدى ئەو
 د ئايەتەكى دا چ دىيژت: ﴿تَبَيَّنْ عِبَادِي أَلَيْ أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ وَأَنَّ عَذَابِي

(١) بوخارى (٦٤٦٣) ڤەدگوھيژت.

(٢) أبو نعيم الأصفهاني: حلية الأولياء وطبقات الأصفياء (٥٤/١).

هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾ (الحجر: ٤٩-٥٠) یه‌عنی: تو -ئهی پیغهمبهر- بیژه به‌نییئن من: هندی ئەزم ئەز گەلەک گونەهان ژئی دبەم و رەحمی ب به‌نییان دبەم، و عەزابا من یا ب ئیش و نەخۆشه. ئەو یی (غەفوور و رەحیمه) بۆ وان ییئن گونەهان دکەن و تۆبه دکەن، و عەزابا وی یا ب ئیشه بۆ وان ییئن ئیصراری ل سەر گونەهان دکەن، و هزرا تۆی ناکەن.

هەمی گاشان دڤیت هیقی د دلی مرقی دا هەبت، بەلی هیقییا بی کار خوزییەکا ژ قەستایە، خودی دبیرت: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (الكهف: ١١٠) یه‌عنی: هەچیئی ژ لیقائا خودای خوی ب هیقی بت بلا کاره‌کی چاک بکەت، و چو شریکان بۆ خودای خۆ د عیباده‌تی دا نەدانت.. ئەگەر جۆتیار زه‌قییا خۆ نەکیلت و تۆقی نەچینت و کاری نەکەت، و یی ب هیقی بت به‌ره‌مه‌کی باش ب زه‌قییا وی قە بیئت، خەلک دی بیژن: ئەقە مرقه‌کی ئەحمەقه، و کەس نابیرت: ئەو یی ب هیقییه!

ب رەحما خودی به‌حه‌شت ب دەست خودانی قە دڤیت، ئەقە راسته، بەلی هەر خودانی رەحمییە دەمی به‌حسی به‌حه‌شتییان دکەت، دبیرت: ﴿وَتُودُوا أَنْ تُلَکُمُ الْجِنَّةُ أَوْ تُلَکُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (الأعراف: ٤٣) یه‌عنی: گازی بۆ وان دڤیتە راھیلان: ئەقە ئەو به‌حه‌شته یا به‌رانبەر کاری هەوە کری هوبن ب میراتگری لی هاتنه

دانان. و ژ قی ئایه تی دئیته زانین کو رهحما خودی ژ وان نه گرتیه
یین کار نه کری، و ب تنی خوزی راهیلاین.

قیچا وه ئیمانهت کارئ باش، بلا هه وه باوهری ب رهحما
خودی ههبت، و باش بزائن کو بهحهشت ب وی کارئ کیمی هوبن
دکن نائیته کرین، بهلی خودایی هه وه که ره مه کا زیده ههیه و ئه
گه له کی ب تشته کی کیم ددهت.

هیثیا گونه هکاری تویه کهر:

د گهل ههر کاره کی مه کربت، یی باش بت یان یی خراب،
دقیت هزرا مه ژ خودی یا باش بت، جابر دیبژت: من گوهر
ل پیغه مبهری بو -سلاف لی بن- بهری بمرت ب سی پوژان
دگوت: ﴿لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ﴾^(۱) بلا
ئیک ژ هه وه نه مرت نه گهر هزرا وی ب خودی یا باش نهبت.

ئبن قه ییم د گوتنه کا خو دا دیبژت: ((زانا د ناقبه را خو دا
ب خیلاف چووینه کانئ کیز هیثی تمامتره: هیثیا مروقی قهنجی
کری ژ قهنجیا وی، یان هیثیا مروقی گونه ه کری و ژئ
تویه کری، کو خودی ل وی نه گرت؟ یه حیا یی کوپی موعادی بوچونا
دوی چیتتر ددیت و دگوت: نیزیکه هیثیا من ژ ته د گهل گونه هی
ب سهر هیثیا من بکهفت یا نه ژ ته دکهم د گهل کارئ باش؛
چونکی نه ژ د گهل کارئ باش پال دده مه سهر ئیخلاصی و کی

(۱) موسلم (۷۲۹۹) قه دگوهیزت.

دبیژت ئەو ل نک من ههیه؟ و ئەز مەوۆهکی تژی ئاتافم! بهلی
د گهل گونەههیی ئەز پال ددهمه سهه لیپۆرینا ته، و ما چاوا تو
ل من نابۆری و مهردینی سالۆخهتی تهیه؟^(۱).

و ل دووماهییا قی ناڤیری دی بیژین: عهلییی کورێ حهسهنی
عوکبوری دیژت: من حهزهیی کورێ موحهممهدی کورێ طاهری
د خهوی دا دیت، من گووتی: خودی چ ل تهکر؟ وی گووت:
ب قهنجی و کهرهما خو وی گونەههین من غهفراندن^(۲).

(۱) ابن القیم: مدارج السالکین، (۳۸/۲).

(۲) تاریخ بغداد (۶۲/۹).

تۆبەكرن و هزرا باش ژ خودى

(ئەبوو نەوواس) د دىرۆكا شعر و ئەدەبىياتا غەربان دا
 نائەككى گىردايە ب هەمى رەنگىن خرابىيى قە، پترييا ژيىي خو
 د خزمەتا شەيطانى و پىكا وى دا بۆراندبوو، بەلى د كويراتىيا
 دلى وى دا پەلەكا باوەرييى هەبوو، راستە خولياا گونەهكارىيى
 ئەو پەل گەلەك سار كىبوو، و چو تىن تى نەهتلابوو، بەلى پا
 رۆژەك هات بايى تويى ل هنداف رابوو، راستە ئەو رۆژ درەنگ
 هات، پشتى كو ئەبوو نەوواسى دنيا تژى كرى ژ ئاوازين شعرا خو
 يا فاجر، بەلى پا هەر چاوا بت ئەو رۆژ هات، و وى هندەك
 ئاوازين شەرمىن و تامداى ب پەشيمانىيەكا مەزن قە گوتن،
 پشتى جەولەيەكا دویر و درىژ د گەل خرابىيى، وى زانى كو
 دەرگەهى ئىكانە يى ل بەر وى و هەر كەسەككى ب گونەهى زۆردارى
 ل خو كرى دمىنتە قەكرى دەرگەهى خودىيە، لەو ئەو نەچار بوو
 زقري بەردەرگەهى خودى و ب دلەككى تژى ئاخىن قە هەوار كر:

يارب إن عظمت ذنوبي كثرةً

فلقد علمت بأن عفوك أعظم

أدعوك رب كما أمرت تضرعا

فإذا رددت يدي فمن ذا يرحم؟

مالي إليك وسيلة إلا الرجا
 وجميل عفوك ثم إني مسلم
 إن كان لا يرجوك إلا محسن
 فمن الذي يدعو ويرجو المجرم؟

ئەگەر تۆ ئەو بى يى بەس مەرقى قەنج و باش ژ تە ب هېقى
 بت، ئەرى پا مەرقى گونەھکار قەستا كى بکەت؟ تە داخووا
 ژ گونەھکاران كرى كو ئەو دوعايى بۆ خۆ ژ تە بکەن، قىجا چاوا
 تو دى وان دەستقالا زقېرنى؟ نە.. ئەقە نە ئەو ھزرە يا ئەبوو
 نەوواس ژ تە دكەت!!

كەرخى دېيىرت: دەمى ئەبوو نەوواس كەفتيىە بەر مرنى ئەز
 چووم سەرا بدەم، من گۆتى: نەخۆشتەردەردى تە چيىە؟ وى
 گۆت: گونەھيەن منن! ھنگى ئەز ژى ب هېقى بووم.. و
 موخەممەدى كورپى نافعى يى ناسك نياسىنى د گەل ئەبوو
 نەوواسى ھەبوو، گۆت: گاڤا خەبەرى مرنا ئەبوو نەوواسى
 گەھشتيىە من، ئەز گەلەك ب خەم كەفتم بۆ وى، و ئەو مال سەر
 ھزرا من، ئينا شەقەكى من ئەو د خەوا خۆ دا ديت، من گۆتى:
 بابى نەوواسى.. وى گۆت: دەمى لەقەبان چوو، من گۆتى:
 ھەسەنى كورپى ھانى، وى گۆت: بەلى، من گۆتى: خودى چ ل تە
 كر؟ وى گۆت: گونەھيەن من غەفراندن، من گۆتى: ژ بەر چ؟ وى
 گۆت: ژ بەر تۆبا من يا بەرى مرنى، و شەرەكا من گۆتى، من

گوتی: کیژ شعری؟ وی گوت: یا ل نک مروځین من. گوت: گاڅا
 بوویه سپیده ئەز چومە مالا وان، گاڅا دهیکا وی ئەز دیتیم کره
 گری، ئینا من خهونا خوڅو وی څهگیرا، ئەو تهنابوو، پاشی شعرهکا
 وی نیشا من دا و گوت: بهری ئەو بمرت وی ئەف شعره
 نځیسیبوو..

و ئەو شعر ئەو بوو یا بهری نوکه من هندهک ژنی خواندی^(۱).
 و قهصافی یی شاعر دبیژت: من ئەبوو نهوواس د خهوی دا
 دیت، من گوتی: خودی چ ل ته کر؟ وی گوت: گونههین من
 غفراندن، من گوتی: بوچی؟ وی گوت: ژ بهر وی هزرا باشا من
 ژنی کری^(۲).

و وهکی ئەبوو نهوواسی گونههکار مالکی کورپ دیناری یی
 تهقوادار ژنی هزرهکا باش ژ خودایی خوڅو دکر، سوهیللی قهطعی
 دبیژت: مالکی کورپ دیناری من د خهونا خوڅو دا دیت، من گوتی:
 بابی یهحیای خوزی من زانیبا کانن چاوا تو چوویه نک خودایی
 خوڅو؟! وی گوت: ئەز ب گهلهک گونههان څه چوممه نک وی، بهلی
 چونکی من هزرهکا باش ژ وی دکر، وی ئەو ههمی بو من
 ژبیرن^(۳).

(۱) ملحق الأغاني، أخبار أبي نواس، ص ۳۱۲.

(۲) تاریخ بغداد (۸/ ۴۷۵).

(۳) ابن أبي الدنيا: حسن الظن بالله، ص ۲۳.

گرنگيا توبی و هزرا باش:

تشتی ژ ههمییی گرنګتر بو مروّقی گونۀهکار ئهوه هزرا
توبه کرنی ههمی گاځان د سهری وی دا بت، کهس نینه گونۀهان
نه کهت، بهلی یا گرنګ ئهوه ده می مروّف گونۀه کی دکهت، بزانت
کو ئه شه گونۀهک بوو وی کری، دځیت ئه و ژی توبه بکهت، و
پشتی هنگی و بهری هنگی دځیت هزرا وی د دهر حه قا خودایی
وی دا ئه و بت ئه و بیژت: خودی دی توبا من قه بویل کهت و ئه و
دی رهمی ب من بهت، د نایه ته کی دا خودی به حسی جه ههمییان
دکهت و کول ناخه تی بو وان دځیته گوتن: ﴿وَدَلِّكُمْ ظَنُّكُمْ اِلٰلٰی
ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ اَرَدَلَكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ۝۳۷﴾ (فصلت: ۴۳)
یه عنی: ئه و هزرا هه وه یا خراب یا کو هه وه ب خودایی خو دبر
هوبن تیبرن، قیجا هوبن ئه قرو بوونه ژ وان یین خو و عه یالی
خو ب زیان داین.

ئهبوو هورهیره هه دیسه کی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن-
فه دگو هیژت، دبیزت: ﴿يَقُولُ اللهُ تَعَالٰی: اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِيْ بِیْ﴾^(۱)
یه عنی: خودی دبیزت: ئه ز یی ل دویف وی هزری یا عه بدی من
ژ من دکهت.

عه طائی کوری موباره کی دبیزت: ((هندهک مروّقین زاهد
دگوټ: ده می من زانی خودایی من ب خو دی حسیبی د گمل من

(۱) بوخاری (۷۴۰۵) و موسلم (۶۹۸۱) فه دگو هیژن.

کهت، خه ما من نه ما؛ چونکی ئەز دزانم دەمی ئیکێ مەرد حسییی
د گەل عەبدی خۆ دکەت ئەو قەنجیی لێ دکەت^(۱).

بەلێ.. ئەو خودایی رهحما وی هەمی تشت قەگرتین، ژ هندی
مەزنتره کو رهحما خۆ ژ گۆنهکارهکێ وهکی من و تو بپرت..
شەملەیی کورێ هەزالی دبێژت: جارهکێ ئەم د گەل جەنازیهکی
دەرکهفتینه سەر قەبران، حەسەنی بەصری هات دیت کۆمهکا مروّقان
ل نک قەبرهکی بوون و بەحسی مرنێ دکرن، فەرەزدهقی شاعر ژ
د ناف وان دابوو، ئینا حەسەنی گۆتی: بابی فیراسی ته چ بۆقی
رۆژی ئاماده کرییه؟ وی گۆت: شاهدهیا (لا إله إلا الله) ئەوا
ئەقە حەشتی ساله ئەز دبێژم.. گۆت: ئیمامی گۆتی: خۆ ل سەر
پاگره و مزگینیا من ل ته.

کورێ فەرەزدهقی دبێژت: دەمی بابی من مری، من د خەونی
دا دیت، وی گۆته من: کورێ من، ئەو ئاخفتنا من ل سەر قەبران
گۆتییه حەسەنی گەلهک فایدی من کر^(۲).

(۱) ابن أبي الدنيا: حسن الظن بالله، ص ۴۰.

(۲) ابن أبي الدنيا: حسن الظن بالله، ص ۱۰۰-۱۰۱.

دویکهفتنا سوننه تی و به لافکرنا وی د ناف خه لکی دا

هەر کهسه کئی ب دورستی باوهری ب ئیسلامی ههبت دزانت
کو پتگیریا ب سوننه تا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ستوبه کا
موکوما باوهرییی و ئیسلامییه؛ چونکی پشکا دویی ژ په یقا
شه هاده تی: (لا إله إلا الله، محمد رسول الله) هندی پیتقی
دکهت کو ئم دویکهفتنا وی ریکی بکهین یا پیغه مبهری خودی
موحه ممد -سلاف لی بن- ل سهر چووی، ئهو ریکا ئم دبیرینی:
سوننه تا پیغه مبهری، و هەر کهسه کئی ته دیت ب قی سوننه تی رازی
نه بوو، و هزر کر کو بو وی ههیه قی سوننه تی بده ته لایه کی، و
ژیانا خو ل دویف مه نه جه کئی دی ب ریشه بهت، تو بزانه وی چو
بار نه د ئیسلامی و نه د باوهرییی ههیه، پیغه مبهر -سلاف لی
بن- د گوته کا خو دا دبیرت: ﴿فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ
مِنِّي﴾^(۱) یه عنی: هه چیی دلی خو نه به ته سوننه تا من ئهو نه
ژ منه.

(۱) بوخاری (۵۰۶۳) و موسلم (۳۴۶۹).

و قورئان ب خو ژى د نايه ته کا خو دا دده ته زانين کو هر
 که سه کى موخاله فا سوننه تا پيغه مبهري -سلاف لى بن- بکه ت،
 و پشت بدنه وي رتي بازى يا پيغه مبهري -سلاف لى بن- دانای، و
 سه حابييتن وي پشتى وي ل سهر چووين، نهو وي خوشار هتى و
 هه لاک ب ده ست خو فه نينا، خودى دييژت: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ
 عَنْ أَمْرِئِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (النور: ۶۳)
 يه عنى: نهو ين موخاله فا نه مرى پيغه مبهري دکهن، بلا هشياري خو
 بن کو ل دنيايى فتنه ک ب سهر وان دا بيت، يان ل ئاخره تى
 عه زابه کا ب ئيش بگه هته وان.

و سوننه ت تمامکه را قورئانييه، و گه له ک نه حکامين دينى مه
 ب ريکا سوننه تى بين هاتينه وه رگرتن، و مروژ نه شيت کارى
 ب سوننه تى بکه ت نه گهر نهو تيدا يى شاره زان بهت، و شاره زاييا
 د سوننه تى دا هندى دخوازت مروژ کتيبين هه ديسان بخوينت، و
 وان شه رحين زانايين هه ديسى بين مه زن ل سهر قان کتيبان دانين،
 و گوهداريا وان (شوبه) و دره وان نه که ت بين دوژمنين سوننه تى
 فه دجوين؛ چونکى نهو هه مى د بى بناخه نه، و ئارمانج ژى نهو ه
 گومانى بو خه لکى د زه لالى و پاقرتيا ئيسلامى دا چى بکه ن، و
 ئاشکه رايه کو هه چيى باوه ريى ب سوننه تى نه ئينت، نهو باوه ريى
 ب نيقا ئيسلامى يان پترى نائينت؛ چونکى نهو ب ريکا سوننه تى
 يا بنه جه بووى.

ب صهحیحا موسلم رزگار بوو:

عومه ری کورپی ئەحمەدی زاهد دبیرت: من گوھ ل هه قاله کی مه یی باوه ری بوو، و یا ژ من شه ئەو بابی سه عیدی کورپی یه عقووبی بوو، دگۆت: من بابی عه لی یی زه غووری د خهوا خو دا دیت ل جاده یه کا باژپری حیره دچوو، و کتیبای ئیمامی موسلم د دهستی دا بوو، من گۆتی: خودی چ ل ته کر؟ وی گۆت: ب قی کتیبی ئەز رزگار بووم. و وی ئیشارهت دا صهحیحا موسلمی ئەو د دهستی دا^(۱).

و ئەف ئەبوو عه لییه موحه ممه دی کورپی عه بدله زیزی نیسابوری بوو ئەوی ل سالا ۳۵۹ مری، و ئەو ئیک ژ زانایی هه دیسی بوو، و سه یدایی حاکمییه خودانی موسته درکی.

و زانایه کی دی یی سوننه تی یی ناقداری هه یه دبیرتی: بابی قاسمی هییه تولاهی طه بهری یی لاله کائی، چهند کتیبه کین وی ل دۆر سوننه تی و عه قیدی هه نه، ئەو ژی ده می ل سالا ۴۱۸ مری، هه قالی وی عه لییی کورپی حوسه ینی عو کبوری ئەو د خهوی دا دیت، و پسار ژی کر: خودی چ ل ته کر؟ وی گۆتی: گونه هین من غه فراندن، من گۆتی: بۆچی؟ وی هیدی گۆت: ژ بهر سوننه تی. یه عنی: ژ بهر خزمه تا وی بۆ سوننه تا پیغه مبه ری - سلاف لی بن-.

(۱) تاریخ بغداد (۱۲۱/۱۵).

دویکهفتنا سوننه تی نیشانا څیانا خودییه:

دویکهفتنا سوننه تا پیغه مبهری -سلاف لی بن- نیشانا څیانا خودییه بو مروقی، و دهلیلی مه ل سهر څی چندی گوتنا خودی ب خوږه: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (آل عمران: ۳۱-۳۲) یه عنی: ئه ی پیغه مبهر تو بیتره وان: ئه گهر هوین هز ژ خودی دکهن پا دی وهرن دویکهفتنا من بکهن، خودی ژی دی هز ژ هه وه کهت، و ئه و دی گونه هین هه وه بو هه وه غه فرینت، و خودی گونه هژتیری دلوفانه، و تو بیتره وان: گوهداریا خودی و پیغه مبهری بکهن، و ئه گهر وان پشتدا گوتنا ته، هندی خودییه هز ژ کافران ناکهت.

ژ څی ئایه تی دئیته وهرگرتن کو پیگیریا ب سوننه تا پیغه مبهری -سلاف لی بن-، و چوونا ل سهر ریکا وی، نیشانا څیانا مروقییه بو خودی، و ئه گهر څیانا خودییه بو مروقی، و ریکا غه فراندنا گونه هانه، ههر و هسا ژ دئیته وهرگرتن کو گوهداریا پیغه مبهری -سلاف لی بن- د ئه مر و فه رمانین وی دا پشکه که ژ گوهداریا خودی، و د شیان دا نینه مروث سوننه تی لادهت و بیترت هه ما قورئان ب تنی تیرا مه هیه، و هکی هنده ک سهر داچووین بهری و بین نوکه ژی دبیژن، و ژ ئایه تی دئیته زانین کو هه چیی پشت بده ته گوهداریا خودی و گوهداریا پیغه مبهری وی -سلاف لی بن- یا بهرهرز ئه وه ئه و بهر ب کوفری شه بچت،

نه‌گهر خو ټو كهس ب ده‌قى خو ژ موسلمانان به‌ژمي‌رت، و بي‌ژت: من خودى و پيغه‌مبه‌ر دځين ژى! چونكى ځيانا گوهدارى د گهل دا نه‌بت، ځيانه‌كا ژ قه‌ستايه.

و پيگيرييا ب وان ټمر و نه‌هيپين د سوننه‌تا پيغه‌مبه‌رى دا هاتين فرمانه‌كا خوداييه، ټايه‌ته‌كا قورئانې دبي‌ژت: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ (الحشر: ۷) يه‌عنې: ټو تشتي پيغه‌مبه‌ر بو هه‌وه پي هاتى هوين وه‌رگرن، و تشتي وى هوين ژى داينه پاش هوين خو ژى بده‌نه پاش. ځيجا ژ قى چهندي عه‌جيبيا وان كه‌سان بزنان ټوټن ته‌نا و رحه‌ت پالده‌نه سه‌ر ټه‌نيسكا خو، و ده‌مي فرمانه‌كا پيغه‌مبه‌رى -سلاڅ لى بن- بو وان دټي‌ته خواندن، ټو ژ نه‌زانينا خو دبي‌ژن: ټم قى هه‌مبيي نزانين، تشتي ټم د قورئانې ب خو دا نه‌بينين، ټم باوه‌ريي پي نائينين و كارى پي ناكه‌ين!! خودى مه ژ جه‌هلى و جاهلان بپاري‌ژت.

پرزگاري د سوننه‌تي دايه:

ژ ټيمامى زوه‌رى دټي‌ته څه‌گوهاستن، دبي‌ژت: ((پرزگاري د هندى دايه مروث خو ب سوننه‌تي څه بگرت))^(۱)، و گوټنا وى يا دورست و د جه‌ي خو دايه؛ چونكى پيغه‌مبه‌ر -سلاڅ لى بن- د ده‌ديسه‌كا خو دا ټاشكه‌را دكه‌ت كو هه‌چيبي پشت بده‌ته سوننه‌تا

(۱) سير اعلام النبلاء (۳۳۷/۵).

وی مسوگهر دئ كهفته د ئاگری دا، جابر دبیرت: پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- گوت: ﴿مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا، فَجَعَلَ
 الْجَنَادِبُ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا، وَهُوَ يَذُبُّ عَنْهَا، وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ
 النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَقْلَتُونَ مِنْ يَدِي﴾^(۱) یه عنی: مه ته لا من و مه ته لا هه وه
 وه کی مه ته لا زه لا مه کییه ئاگره ک هلکری، قیجا کولی و به لاتینکان
 خو هاقیتی، و ئه و وان ژئی دده ته پاش، و ئه زئی هه وه دگرم و هوین
 یی ژ ناف ده ستین من دهرده قن.

و د گوتنه کا خو یا دی دا یا ئه بوو هورهیره ژئی قه دگوهرت،
 پیغه مبهر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ
 أَبِي﴾ ئوممه تا من هه می دی چنه به حه شتی ئه و تی نه بت یی ل بهر
 نه ئیت، گوتن: ما کی هه یه ل بهر نه ئیت ئه ی پیغه مبهری خودی؟
 وی گوت: ﴿مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبِي﴾^(۲)
 هه چیی گوه داریا من بکه ت دی چته به حه شتی، و یی بی
 ئه مرییا من بکه ت ئه و ل بهر نائیت.

به لافکرنا سوننه تی ژی پرزگارییه:

خزمه تا سوننه تا پیغه مبهری ژی -سلاف لی بن- ب پیکا
 به لافکرنا وی د ناف خه لکی دا، پیکا سه رفه رازی و پرزگار یونا

(۱) موسلم (۶۰۹۸) قه دگوهرت.

(۲) بوخاری (۷۲۸۰) قه دگوهرت.

خودانییه؛ چونکی ئەو دبتە هاریکاری بو خەلکی عامی کو ئەو
 پیگیرییه کا دورست ب وی ئیسلامی بکەن یا خودی و پیغەمبەری
 وی -سلاڤ لی بن- دڤیت، و ئاشکەرایە کو ئەڤە کارەکه
 ب هەمی کەسان ڤە نائیت، بەلکی ئەو کاری وان کەسان ب تنییە
 یین خودی نەمە تا زانینا هەدیس و سیرەتی د گەل کری، و شیانین
 گۆتن و نڤیسینی داینی، ئەڤ مڕۆڤەنە دشین خزمە تا سوننە تا
 پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بکەن، و ئەون یین دو عایا پیغەمبەری
 -سلاڤ لی بن- ژنی دگرت، دەمی گۆتی: ﴿نَصَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مِنَّا
 حَدِيثًا فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ، قَرَّبَ حَامِلٌ فَقَهُ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ، وَرُبَّ
 حَامِلٍ فَقَهُ لَيْسَ بِفَقِيهِ﴾^(۱) یەعنی: خودی قەدر و بهایی وی کەسی
 مەزن بکەت، یان: رویی وی گەش بکەت، یی گۆتنەکی ژ مە
 گوھ لی بیت، و ژ بەر بکەت، حەتا بگەهینتە ئیکی دی؛
 چونکی دبت مڕۆڤەک هەبت زانیەکی بگەهینتە ئیکی ژ خۆ
 زاناتر، و بەلکی ئیک هەبت زانیەکی د گەل خۆ هەلگرت و
 ئەو ب خۆ یی زانا نەبت.

ژ بەر ڤی چەندی زانیین مە -خودی ژنی رازی بت-
 هەردەم شیرەت ل هەڤال و شاگردەیین خۆ دکر کو ئەو ل دویش

(۱) ئەبو داوود (۳۶۶۰) و ئبن ماجه (۲۳۶) و ترمذی (۲۶۵۶)
 ڤەدگوھیزن.

سوننه تی بچن، و ل شوینوارین پیشیان بگه‌ریتن، ئیمامی
 ئەوزاعی د شیرەتەکا خو دا دییژت: ((تە ئیمانەت ل دویش
 شوینوارین پیشیان هەرە بلا خەلک ژ تە رازی نەبن، و هشیاری
 گۆتن و بۆچوونین زەلامین دی بە ئەگەر خو ئەو وان ل بەر تە
 بخەملینن ژێ؛ چونکی مەسەلە دێ ئاشکەرا بت و تویی ل سەر
 ریکا راست))^(۱).

گەلەک جاران دەمی فتنە د ناڤ ئوممەتی دا سەرهلدەت، و
 گۆتن و بۆچوون ژیکجودا دبن، ئەهلێ باطلی ئەزمانی خو د دەر
 حەقا سوننەتا پیغەمبەری دا -سلاڤ لی بن- بەردەدن، و ب گەلەک
 هیجەتان گومانێ بو خەلکی د سوننەتی و هلگیرن وئ دا
 ژ صەحابی و زانایین حەدیسێ چی دکەن، ب وئ ئارمانجی کو
 ئیسلامی د چاڤین خەلکی دا شیلی بکەن، و باوەرییا وان
 ب راستی و دورستیا قی دینی سست بکەن، بەلێ خودی وەسا
 حەزکرییه کو هەردەم ئەو ھندەک زانایان د ناڤ ئوممەتی دا پەیدا
 بکەت، ریبازا زەلالا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ل بەر خەلکی
 ئاشکەرا دکەن، و ئەگەر هات و جارەکی پەشەبا رابوون، و تۆز
 ب چاڤین خەلکی دا کرن ژێ، دەمەکی درێژ ناچت (جەو) جارەکا
 دی صافی دبت و حەقی ل بەر خەلکی ئاشکەرا دبت، و دوبارە
 ئەهلێ باطلی دزقنە د کون مشکین خو ڤە، و بەری خەلکی

(۱) سیر أعلام النبلاء (۱۲۰/۷).

دمینته ل زانایین دورست، وهکی ئیمامی ئهمه‌دی گۆتی: ((ئه‌هلێ سونه‌تێ شوینوارین وان دمینن))!

توچ دبێژی بۆ وی یێ سونه‌ت پاراستی:

زانایه‌کێ مه‌زنێ هه‌دیسی هه‌بوو ناڤێ وی عوبه‌یدوللاهی کورێ عه‌بدلکه‌ریمی رازی بوو، دگۆتنی: (ئه‌بوو زورعه)، ل سالا ٢٦٤ مریوو، و ده‌می ئهو هاتییه باژێری به‌غدا ل مالا ئیمام ئهمه‌دی بوو، کورێ ئیمام ئهمه‌دی دبێژت: من گوه‌ ل بابێ خۆ بوو دگۆت: ده‌می ئه‌بوو زورعه هاتییه نک من، من نقیژین فه‌رز ب تنێ دکر، و من سونه‌تین خۆ هیلان، من گۆت: بلا وه‌ختی وان بۆ دان و ستاندنا د گه‌ل ئه‌بوو زورعه‌یی بت.

ئه‌بوو زورعه ئیک ژ وان که‌سان بوو یێن هه‌دیسای پیغه‌مبه‌ری -سلاف لێ بن- ژبه‌رکری و پاراستی و د ناڤ خه‌لکی دا به‌لاقکری، هه‌تا ئیسحاقێ کورێ راهوه‌یه‌ی دگۆت: هه‌چی هه‌دیسای ئه‌بوو زورعه نه‌زانت ئهو نه‌ هه‌دیه!

هه‌فصی کورێ عه‌بدللاهی دبێژت: من گه‌له‌ک هه‌ز دکر بچمه باژێری ره‌ی دا ئه‌بوو زورعه‌یی رازی بینم، به‌لێ هه‌تا ئه‌ز چوویمه وێرێ ئهو مریوو، جاره‌کێ من د خه‌وا خۆ دا دیت وی ل عه‌سمانی دنیا یێ نقیژ ل به‌را ملیاکه‌تان دکر، من گۆتی: تو ب چ گه‌هشتیه قی ده‌ره‌جی؟ وی گۆت: من هزار هزار هه‌دیس ب ده‌ستی خۆ یێن نقیسین، د هه‌ر ئیک ژ وان دا ئه‌ز دبێژم: (عن النبی ﷺ)، و

پیغمبر -سلاف لی بن- دیبثت: ﴿مَنْ صَلَّى عَلَى صَلَاةٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا﴾ ههچیئ صلاوه ته کی بده ته سهر من خودی دهه صلاوه تان دده ته سهر وی.

و ئه بوو عه بیاسی مورادی ژی دیبثت: من ئه بوو زورعه د خه ونی دا دیت، من پسپار ژئ کر: خودایی ته چ د گهل ته کر؟ وی گوئ: ئه ز چوومه نک خودایی خو وی گوته من: زاروکه کی دئینه نک من ئه ز دیبثم وی ببه نه بهه شتی، پا تو چ دیبژی بو وی یئ سوننه ت بو عه بدین من پاراستی؟ چ جهی ته بقیث ژ بهه شتی هه ری^(۱).

به ره قانییا ژ سوننه تی باشتین جیهاده:

باشترین جیهادا مروقی موسلمان پی رادیت، ل وی ده می راستییا دینی ل بهر خه لکی شیلی دبت، و دهنگی بیده چیان د ناف ئومه تی دا بلند دبت، ئه وه ئه و به ره قانییی ژ سوننه تی بکه ت، و کاری بو هندی بکه ت ئه و سوننه تی خه لکی ژ بیرکرین زیندی بکه ته فه، یه حیایی کو ری مه عینی دیبثت: ((به ره قانییا ژ سوننه تی چیتره ژ کرنا جیهادی))، و حومهیدی دیبثت: ((ب خودی ئه گهر ئه ز جیهادی د گهل وان بکه م یئ ه دیسا پیغمبری -سلاف لی بن- قه بیل ناکهن، ل نک من چیتره

(۱) تاریخ بغداد (۳۳/۱۲).

ژ هندی کو ئهز جیهادی دژی ترکان بکهه))^(۱) و ترک وی دهمی کافر بوون. و ئهگهرا گوتنا شان ههردو زانایتن موعتهبهه یا ئاشکهراهه، هندی کافرن نهیارهتییا وان بو ئیسلامی یا ئاشکهراهه و ههمی کهس پی دهسیین، و زوی ب زوی چو موسلمان ب وان نایینه خاپاندن، بهلی ئهه کهسیین دوزمناتییا سوننهت و دهیسیین پیغههمبهه ری -سلاش لی بن- دکهن، وهکی ههمی بیدهچییا ب ناخی ئیسلامی دئاخفن، و خه لکی وه تی دگههینن کو ئهه خه مخور و دلسوزین ئیسلامینه، و ل پشت فی پهردیهی ئهه ژههرا خو دپژنه ناف ئومهه تی، لهه جیهادا دژی شان توخمه کهسان مهزنترین جیهاده، و یا عه جیب نینه ئهه زانایتی ژییی خو د خزمه تا فی کاری دا ببۆرینت خودی رهحمی پی بهت و کهرهمی د گهل بکهت و وی بهته بههشتی.

خودی دویکهفتنا سوننه تی ب رزقی مه بکهت، و مه بکهته ژ وان کهسان یین بهرهفانییی ژ کیتاب و سوننه تی دکهن.

(۱) سیر اعلام النبلاء ۵۱۸/۱۰.

هاریکارییا مروؤفی پیټفی

ئەف دنیایه خودی وەسا یا چیکری کەسەک نەشیت تیدا خو
بی منەت بکەت ژ دەور و بەرین خو، و ھەر کەسەکی ھەبت بقیټ
نەقیټ ھندەک جاران ھەوجەیی ھندەک کەسین دی دبت، و ئەو
کەسی ل ٲان ڕەنگە دەمان د ھەوارا خەلکی بچت و ھەوجەیی
وان بو بقیټینت، و نەھیلک کارێ وان بمینتە ل ئاخێ، ئەو یی
د ناڤ خەلکی دا ب ھاریکار دئیتە ناسین، و کارێ وی ژ لایێ
خودی و یی بەنیان ژێ ڤە وەک خیر و چاکی دئیتە ھژمارتن، و
کرنا کارێ خیری ڤەرمانەکا خوداییە بو مروؤشان، خودایی مەزن
د ئایەتەکی دا ئەمر دکەت: ﴿وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (الحج: ۷۷) یەعنی: ھوبن خیری بکەن دا ھوبن ئیڤلەحی ببینن.

بابی ھەیشەمی، کارەکی کیم و جزایەکی مەزن:

بابی ھەیشەمی، مووسایی کوړی موساوړی ضەیبی، ئیک
ژ زانایین ھەدیسی یین مەزن بوو ل باژیری ئەصبەھانی، ھەدیس
ژ یین وەکی وەکیعی و سوفیانی کوړی عوبەینە ی ڤەگێراينە، بابی
وی والی بوو، مەزنی وی جەبی ھندەک کار و بەرپرسی کربونە
د دەستان دا، دەمی بابی وی مری مالەکی زیدە ل پاش خو ھێلا،
بەلێ چونکی بابی وی والی بوو -وەکی مە گۆتی- وی بارا خو
ژ میراتی وی وەرەگرت و ئەو بو برایین خو ھێلا.

خودى كهرم ب علمى و مالى د گهل كربوو، و وى گهلهك
 مالى خو ل كارين خيرى به لاف دكر، ودى ئافاكرا جهين ريشنگان
 و چيكرنا ريكان بو خهلكى، پشتى ئهو مرى هه قاله كى وى ئهو
 د خهونى دا ديت، پسيار ژى كر: خودى چ ل ته كر؟ وى گوته:
 خودى گونه هين من غفراندن؛ چونكى پرژه كى ئه ز د ريكه كى را
 دبؤريم، من ژنهك ديت باره كى وى يى گران هه بوو نه دشيا هلگرت،
 ئينا من ئهو پيشقه هلگرت و گه هانده جهى وى دقيا، سه را قى
 كارى من خودى ئه ز عه فووكرم^(۱).

و يا عه جيب نينه خودى سه را كاره كى و هسا يى كيم جزايه كى
 مه زن بده ته خودانى، ئه گه ر هات و كارى وى ئيخلاص تيدا بت، و
 هژماره كا حه ديسين ب قى رهنگى هه نه پيغه مبه رى -سلاف لى
 بن- ئه م ئاگه دار كرينه كو خودى سه را هندهك كارين هوسا هندهك
 عه بدين خو بيتن گونه هكار غه فراندينه.

بۆچى هاريكارى هنده يا ب خيره:

دبت هندهك كهس هه بن ده مى گوھ ل ئاخفتنه كا ب قى رهنگى
 دبن، پسيار بكه ن: ئه رى بۆچى هاريكاريا مروفتين پيتقى، يان
 كرنا كارى باش ب گشتى يى مفايى وى دگه هته خهلكى هنده يى
 ب خيره؟

(۱) أبو محمد عبد الله الأصبهاني: طبقات المحدثين بأصبهان والواردين
 عليها، مؤسسة الرسالة بيروت، (۲/ ۱۵۴).

د بهرسقې دا دې بېژن: چونکې ئهو کسې دهستې
 هاريکاريې بؤ خه لکې درېژ دکهت و ب مالي خويان کار و
 وهستيانا خو د هه وارا وان دچت و وان ژ تهنگاڅيان دئینته دهر،
 ئهو ژ وان کهسانه يېن بؤ خودې نه خوشي و وهستياني دبينن دا
 خه لک رحهت و تهنا و دلخوش بين، مهنا: ئهو ههوجهيا
 خه لکې ب پيش ههوجهيا خو دئېخن، و قوربانايې ب مال و دهم
 و وهستيانا خو ددهن دا مهصلحه تا خه لکې پېک بيت، و دهمې
 ئهو قې چهندي دکهن ئارمانجا وان رازيبونو خودييه نه تشته کي
 دي، و ئه گهر مروث ئهو نه بت يې سالوخه تي (ئيشاري) ل نک هه ي
 ئهو نه شيت قې چهندا هه بکهت.

پيغه مبهري مه - سلاڅ لي بن- هه ردهم بهري صه حابييېن خو
 ددا هندي کو ئهو هندهک مروقيېن خيرخواز بن، و د خزمه تا خه لکې
 دا بن، ئه گهر خو خه لک داخوازا خزمه تي ژي نه کهن ژي، ئه بوو
 بهرزه کو ئېک ژ صه حابييانه دبېژت: جاره کي من گوته پيغه مبهري
 - سلاڅ لي بن- تشته کي نيشا من بده خودي فايده ي ژي
 بگه هينته من، گوته: وي گوته من: ﴿انْظُرْ مَا يُؤْذِي النَّاسَ فَاَعْرِضْهُ
 عَنْ طَرِيقِهِمْ﴾^(۱) بهري خو بدې کاني چ تشته هيه خه لک
 نه خوشييا خو ژي دبينن، وي ژ ريکا وان لاده.

(۱) ئه حمده (۱۹۷۸۸) شه دگو هيزت.

د حه‌دیس‌ه‌کا دی دا پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿كَانَ عَلَى الطَّرِيقِ غُصْنٌ شَجَرَةٌ يُؤْذِي النَّاسَ، فَأَمَّا طَهَا رَجُلٌ فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ﴾^(۱) یه‌عنی: چه‌قه‌کی داری ل سهر ریکی هه‌بوو نه‌خوشی دگه‌هاند‌ه‌ خه‌ل‌کی، زه‌لامه‌ک چوو ئه‌و چه‌ق لادا خودی ئه‌و بره به‌حه‌شتی.

مه‌عنا: ئه‌و مروقی هند ره‌حم د دلی دا ل سهر خه‌ل‌کی هه‌بت، کو وی پی خوش نه‌بت نه‌خوشی بگه‌هته وان، قیجا رابت ژ نک خو و بیی ئیک داخوای ژئ بکه‌ت، یان خه‌لات و جزایه‌کی بده‌تی، بچت وی نه‌خوشیی ژ ریکا وان بده‌ته پاش، ئه‌و یی هه‌ژی هندیی‌ه‌ خودی ژ ره‌حمی ب وی بیه‌ت و نه‌خوشیی ژئ بده‌ته پاش؛ چونکی جزا ژ ره‌نگی کاریی‌ه‌، پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- د گوتنه‌کا خو دا دبیرت: ﴿مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسِّرْ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرْتُ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ﴾^(۲) یه‌عنی: هه‌چیئ ته‌نگا‌قیی‌ه‌کی ژ ته‌نگا‌قیی‌ت دنیا‌یی ژ سهر خودان باوه‌ره‌کی راکه‌ت خودی ژ ته‌نگا‌قیی‌ه‌کی ژ ته‌نگا‌قیی‌ت پوژا

(۱) نه‌حمه‌د (۱۰۴۳۲) ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی قه‌دگو‌ه‌یزت.

(۲) موسلم (۷۰۲۸) ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی قه‌دگو‌ه‌یزت.

قیامه تی دئی ژ سهر وی ږاکهت، و ههچیئی زهحه ته کی ل سهر
 ئیکی ب ساناهی بیخت خودی ژی ل دنیا یی و ئاخره تی دئی بو وی
 ب ساناهی ئیخت، و ههچیئی موسلمان ه کی ستاره بکهت خودی
 ل دنیا یی و ئاخره تی دئی وی ستاره کهت، و خودی هاریکاریا
 عهبدی دکهت هندی ئه و هاریکاریا برایی خو بکهت.

هوه دیت جزایی وی هاریکاریی چهنده یا بو خودی بت؟

کلیلا خیری به:

ههر کهسه کی خیرا دنیا یی و ئاخره تی بقیث، و ههز بکهت کو
 ژ وان بت یین خودی ل ئاخره تی بهحه شتی ب رزقی وان دکهت،
 دقیت کاری بو هندی بکهت کو ئه و ئیک ژ وان کهسان بت یین
 ده رگه هیین رزقی و خیر و خوشیی پی ل بهر خه لکی قه دبن، و
 ژ وان بت یین خیرا وان دگه هته خه لکی، ههر ږهنگه کی خیری یی
 ب وی قه بیت، ب مالی وی بت، یان ب هیژ و شیانی وی بت،
 یان ب شاره زایی و زانینا وی بت، یه عنی: ئه و پالی بهر وکا خو
 ب تنی نه بت، پیغه مبهه - سلاف لی بن- د گوتنه کا خو دا دبیرت:
 ﴿إِنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلْخَيْرِ مَغَالِقَ لِلشَّرِّ، وَإِنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ
 لِلشَّرِّ، مَغَالِقَ لِلْخَيْرِ، فَطُوبَى لِمَنْ جَعَلَ اللَّهُ مَفَاتِيحَ الْخَيْرِ عَلَى يَدَيْهِ،
 وَوَيْلٌ لِمَنْ جَعَلَ اللَّهُ مَفَاتِيحَ الشَّرِّ عَلَى يَدَيْهِ﴾ یه عنی: هنده ک
 ژ مروغان هه نه کیلن بو باشییان و ږیکا خرابییان دگرن، و هنده ک
 هه نه کیلن بو خرابییان و ږیکا باشییان دگرن، قیجا خوزیا وی

یې خودی کلیلین خیرې داینه دهستین وی، و تیچوون بو وی بت
یې خودی کلیلین خرابیې داینه دهستین وی (۱).

و مهنا وی چیه نهو کلیلن بو خیرې؟

ناشکهرایه کو کلیل نهگهرا څه کرنا ده رگه هییه، و ده می ده رگه ه
څه بوو مروث دی شیت تی ده ریاس بت، و باشی و خرابیې وه کی
هر تشته کی ده رگه هی خو یې مه عنه وی هیه، تو نه گه نه شیې
باشیه کی بکه ی، یان ژی ب ته څه نه یت تو باشیې بکه ی،
به لکی د شیان ته دا بت تو رپکا وی باشیې ل بهر ئیکې دی
څه که ی، وی باشیې نیشا وی بده ی، یان بهر ی وی بده ی و ل بهر
شرین که ی، هنگی تو ژی د خیرې دا دی وه کی وی لی ئی، و
دب هندک جاران خیره ک ب ته څه نه یت به لی تو دشیې ب هر
رهنگه کی هه بت هاریکاریا وی مروثی بکه ی یې د شیت وی خیرې
بکه ت، هنگی تو خو ژ هاریکاریا وی نه ده پاش، تو د خیرا خو
دا دی وه کی وی بی.

ئیمامی غه زالی د گوته کا خو دا به حسی خیر و قهنجیا
هاریکاریا پیثقیان دکه ت، و دده ته ناشکهراکرن کو مروث د قی
ده لیکه یې دا سی ده رجه نه، هنده کین قهنج هه نه لی دگه ریېن
هاریکاریا خه لکی بکه ن و که یف و خوشیې بو وان چی بکه ن، و
هنده ک هه نه هزا هاریکاریې ناکه ن به لی پا نه خوشیې ژی

(۱) ابن ماجه (۲۳۷) ژ نه نسی څه دگو هیزت.

ناگهیننه وان، و هندهک هه نه وهکی دوپشکانه هاریکارییی ناکه ن و نهگه ر بشیین نهخویشییی دگههینن، ئیمامی غه زالی دبیتژ: قیجا نهگه ر تو یی رازی بی ژ دهرجا قه نجان بییه خواری، ئیکا هند نه که بگه هییه دهرجا دوپشکان^(۱).

د هاریکارییی دا دلخوشرنا موسلمانن ههیه:

ئیک ژ مه زترین قهنجییین هاریکارییی نه وه نهو مروقی دهستی هاریکارییی بو مروقه کی پیتقی درپژ دکهت، نهو ب قی کاری خو که یف و دلخویشییی بو وی و مالباتا وی چی دکهت؛ چونکی نهو ب قی کاری خو وان ژ تهنگافییه کی رزگار دکهت، و دلخوشرنا موسلمانن ریکه که ژ ریکین چونا بهحه شتی، پیغه مبهه ر -سلاف لی بن- دبیتژ: ﴿مَنْ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ سُرُورًا لَمْ يَرْضَ اللَّهُ لَهُ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ﴾^(۲) یه عنی: هه چییی که یفه کی ب سه ر خه لکی مالها موسلمانان دا بینت، خودی رازی نابت ب جزایه کی بو وی ژ بلی بهحه شتی.

عه بدلاهی کوری عومه ری دبیتژ: جاره کی زه لامه ک هاته نک پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- و پسپار ژنی کر: خودی ژ هه می مروشان پتر هه ز ژ کی دکهت، وی گوته: ﴿أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ

(۱) محمد عبده: أخلاق الکبار، مؤسسة إقرأ، ص ۱۹۹.

(۲) طه بهرانی (المعجم الأوسط ۷۵۱۹) ژ عائیشایی قه دگوهرت.

أَنْفَعَهُمْ لِلنَّاسِ، وَأَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ سُرُورٌ تُدْخِلُهُ عَلَى مُسْلِمٍ، أَوْ تَكْشِفُ عَنْهُ كُرْبَةً، أَوْ تَقْضِي عَنْهُ دَيْنًا، أَوْ تُطْرِدُ عَنْهُ جُوعًا، وَلَأنَّ أَمَشِي مَعَ أَخِي لِي فِي حَاجَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتَكِفَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ، يَغْنِي مَسْجِدَ الْمَدِينَةِ، شَهْرًا، وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ كَظَمَ غَيْظَهُ، وَلَوْ شَاءَ أَنْ يُمَضِّيه أَمَضَاهُ، مَلَأَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَلْبَهُ أَمْنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ مَشَى مَعَ أَخِيهِ فِي حَاجَةٍ حَتَّى أَثْبَتَهَا لَهُ أَثْبَتَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدَمَهُ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُ فِيهِ الْأَقْدَامُ^(١) ^(١) یه‌عنی: مروفتی ژ هه‌میان پتر خودی حه‌ز ژئی دکه‌ت ئه‌وه یی پتر مفا‌یی دگه‌هینته مروفتان، و کار‌ی ژ هه‌میان پتر خودی حه‌ز ژئی دکه‌ت ئه‌وه تو که‌یفه‌کی بو موسلمان‌ه‌کی چی که‌ی، یان ته‌نگا‌قییه‌کی ژ سه‌ر را‌که‌ی، یان ده‌ینه‌کی پیشفه‌ بده‌ی، یان برسه‌کی ژئی بده‌یه پاش، و ئه‌گه‌ر ئه‌ز د گه‌ل برایه‌کی خو ده‌رکه‌شم بو ب جه‌ئینانا پی‌تقییه‌کا وی ل نک من خوشتقیتره ژ هندی کو ئه‌ز هه‌یفه‌کی ئعتیکافی ل قی مزگه‌فتی بکه‌م، و هه‌چی‌یی که‌ربا خو راوه‌ستینت خودی عه‌یا وی دی قه‌شیرت، و هه‌چی‌یی که‌ربا خو دا‌که‌ت و ئه‌گه‌ر وی بقیت ئه‌و دشیت که‌ربا خو بر‌پ‌رت، خودی روژا قیامه‌تی دلی وی دی تژی رازی‌وون که‌ت، و هه‌چی‌یی د گه‌ل برایه‌کی خو ده‌رکه‌فت دا

(١) طه‌به‌رانی (المعجم الأوسط ٢٦-٦٠) قه‌دگو‌ه‌یزت.

ههوجیهیهکا وی بۆ ب جه بینت خودی پییی وی دی موکم کهت
ل وی رۆژا یا پی تیدا دتهحسن.

هاریکارییا ههیوانی ژێ ریکا بهحهشتیه:

گهلهک مروژ و کۆمهله نوکه ههنه ب ناڤی دلۆقانییا د گهل
ههیوانی دناخفن، و سهردههارییا تازه د گهل ههیوانهتان ژ ئهخلاقی
شارستانی دهژمیرن، و دهمی ئهم ل ههدهیسین پیغههبهری -سلاف
لی بن- دزقرین، ئهم دبیین وی بهری ههر ئیکی هاریکارییا
ههیوانی و دلۆقانییا د گهل وی نه ب تنی ژ ئهخلاقی باش
هژمارتییه، بهلکی ئهو وهک ریکهک ژ ریکین چوونا بهحهشتی بۆ
مه دهسنیشان کرییه، دهمی دبیرت: ﴿غُفِرَ لَامْرَأَةٍ مُّوَسَّهٍ، مَرَّتْ
بِکَلْبٍ عَلٰی رَاسٍ رَکْبٍ یَلْهَثُ، قَالَ: کَادَ یَقْتُلُهُ الْعَطَشُ، فَنَزَعَتْ خُفَّهَا،
فَأَوْثَقَتْهُ بِخِصْرِهَا، فَنَزَعَتْ لَهُ مِنْ الْمَاءِ، فَغُفِرَ لَهَا بِذَلِكَ﴾^(۱) یهعنی:
گونهه بۆ ژنهکا پوچ هاتنه ژبیرن، ژ بهر کو جارهکی ئهو د بهر
سهیهکی را بۆری، ل سهردهوی بیرهکی، دیت ئهزمانی وی ژ تینا
دا یی ژ دهقی دهکهفتی، ئینا وی پیلایا خو ژ پییی خو کر و
دهرسوکا خو پیته کر و ئهو بهردا د بیرێ دا و ئاف پی بۆ سهی
هلیکشا، ئیجا ژ بهر وی چهندی گونههین وی هاتنه
غهفراندن.

(۱) بوخاری (۳۳۲۱) ژ ئهبوو هورهیرهی شهدگوهرت.

بۆ خۆ ب تنى نهژى:

د ناف خه لکى دا هندهک مروژ هه نه بۆ خۆ ب تنى دژين،
دهمى دئينه د قى ژيانى دا و هه تا ژى دهردهکفن هزرا وان ب تنى
ئه وه چاوا دى شين مفايى دگههيننه خۆ ب تنى، چاوا دى خوشيى
بۆ خۆ ب تنى پهيدا کهن، چاوا دى مهصلحه تا خۆ ب تنى پيک
ئين، بى جار هکى بهر و وان ل هندى بت کانى چاوا دى مفايى
گههيننه کهسهکى دى ژى ژ بلى خۆ.

ئه گهر ته بقت مروژهکى بژاره بى، تشتهکى ل ژيانى زنده
بکهى دهمى تو ژى بار دکى، خۆ فبرى هندى بکه کو بۆ خۆ
ب تنى نهژى، بلا هندهک ژ هزرا ته، ژ کارى ته، بۆ خه لکى دى
ژى بت، قهيدى ناکهت جار هکى تو هندهکى ژ مهصلحه تا خۆ تپک
بدهى دا مهصلحه تا ئيکى دى پيک بيت، و باش بزانه کو
مهردينى و قوربانيدان و هاريکارييا کهسين پيتقى ژ وان ئه خلاقين
باشه يين خودانى خۆ د چاقين خودى و يين خه لکى ژى دا بلند
دکهت، ئه گهر ته خيرهک بۆ خۆ بقت ههر چ نه بت بلا ته ئه بۆ
براى خۆ ژى بقت، و ئه گهر ته بقت دهرهجهيهکى هيشتا بلندتر
بى تو قى ثيانى بکه کربار و هاريکارييا براى خۆ بکه دا
هندهکا وهکى وى يا گههشتيه ته بگههته وى ژى، هنگى تو دى
ژ وان مروژان بى يين ههژى ناقى خودان باوهرى دى، و
موسلمانه تيبا ته دبهت کربار و نه ب تنى گوتن.

ل دووماهییی قاعیده یه کی گهنگ:

کو مروڤ بۆ خوڤ تنی نه ژیت، و پالی به روکا خوڤ تنی نه بت، پیتقی ب چ هه یه کول نک مروڤی هه بت؟

بۆ به رسف دی بیژین: تشتی ژ هه مییی فهرتر د قی ده لیقه یی دا نه وه مروڤ خوڤ به رپرس ژ جقا کا خوڤ هه مییی بییت، به رپرس کو خوشی و سه عاده تی بۆ خه لکی په یدا که ت، و کار و هه وجه یی و ان بۆ ب جه بییت، نه بیژه: نه فه کارئ حوکه تی، یان کومه له یی خیرخوازی، یان مروڤی پینقه هاتییه.. نه، هه چیا ژ ته بیت بکه، بلا یی کیم ژی بت، ب مالی خوڤ، ب کارئ خوڤ، ب زانینا خوڤ، ب جاهئ خوڤ د ناڤ خه لکی دا، یا گرنه نه وه تو مروڤه ک بی دان وه کی ستاندنی ل نک ته هه بت.

و ده می تو قی چهن دی دکه ی به لکی ناڤ و دهنگین ته ب باشی د ناڤ خه لکی دا به لاف بن، و خه لک مه دحین ته بکه ن، به لی هشیار بی، نه وه بت ئارمانجا ته بیته شوهرت و مه دحه، یان به ری ته لی بت خه لک جزایه کی سه را قی کارئ ته بده نه ته، بلا ئارمانجا ته یا به راهییی و دووماهییی نه و بت خودی ژ ته رازی بیت، و ریکا به حه شتی ل به راهییا ته فه که ت؛ چونکی ده می تو ژ قی دنیا یی بار دکه ی، شوهرت و مه دحین خه لکی چو مفایی ناگه هینه نه ته، نه گهر ئیه تا ته بۆ خودی یا صافی نه بت.

خودی ئیخلاصی ب رزقی مه هه مییان بکه ت.

صهبرا ل سهر فه قيرییی و پهروه رده کرنا کچان

ل قی دنیا یا بهروه خت خودی مروث بو جه پانندن دانایه؛ دا
ل بهرچاښکاشکهر بیت کانی چهنده دئ خو ل بهر خوشی و
نه خوشی یان گرت، خودایی مه زن د نایه ته کی دا نه مر دکهت:
﴿وَلْتَبْلُوْكُمْ بَشٰیْءٌ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالتَّمْرِاتِ
وَبَقْرِ الصَّیْرِیْنَ﴾ (۱۵۵) اَلَّذِیْنَ اِذَاْ اَصٰبَتْهُمْ مُّصِیْبَةٌ قَالُوْا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ ﴿۱۵۶﴾
اُولٰٓئِکَ عَلَیْهِمْ صَلٰوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَّاُولٰٓئِکَ هُمُ الْمُتَهَدُّوْنَ ﴿۱۵۷﴾ (البقرة):
۱۵۵-۱۵۷) یه عنی: د قی دنیا یی دا مسوگر نه م دئ هه وه
جه پینین ب هنده کی ژ ترسی، و برسی، و کی مکرنا مالی و
نه فسی، و بهرهمی دارقه سپ و میو و دان و داکان، و توئی
پیغه مبهر- مزگینییی بده وان یین صهبری ل سهر قی چهندي
دکیشن، نهوین نه گر نه خوشییه ک گه هشتی نهو دیژن: نه م ملکی
خودیینه، و دئ زقرینه نک وی. نهوین هه مه دح و دلوفانییه کا
مه زن ژ خودی بو وان هه یه، و نهون یین ل سهر پیکا راست.

و (صهبر) تشته کی کومکهره بو ههر نه خلاقه کی باشی هه بت؛
چونکی ههر نه خلاقه کی هه بت پیتهی ب صهبری هه یه هه تا مروث
بشیت وی ل نک خو پهیدا بکهت، و صهبر نه وه مروث یی
خوړاگر تی بت بهرانبهر وی یی شریعه تی خودی و عه قلی مروقی

خواستی مړوڅ بکته یان نهکته، یهعنی: ئەو گوهدارییا دهنگی دلّی خو یان هز و څیانا خو نهکته ل وی جهی یی شریعت و عقل دخوازت کو مړوڅ گوهی خو نهدهتی، و ههر چهنده پهیقا (صهبرئ) پترین جاران بیرا مه ل موصیبهت و نهخوشییان دئینته شه؛ چونکی یا بوویه عهدهت ئەم دبیزینه خوږاگرتنا ل سهر موصیبهتان: صهبر، بهلّی موحققهق خوشی و نعمهتین دنیا یی ژی خوږاگرتن و صهبر پی دڅیت؛ دا مړوڅ پی دسهردا نهچت، و د ناڅ موصیبهتین دنیا یی دا گهلهک ږهنگ ههنه بارئ مړوڅی گران دکهن، و بینا وی تهنگ دکهن، بهلّی دبت دهستکورتی و ههژاری، ئەوا ب عهدهبی دبیزنی: فقهیری، ب تایهتی ل وان دهمین خودانی چو هاریکار نهبن بارئ فقهیری یی ل سهر وی سڅک بکهن، نهخوشتین موصیبهته؛ چونکی دبت ئەو بهرئ خودانی بدهته گهلهک کارین نه‌دورست، ئەگهر هات و ئەو ژ وان نهبت یین خو ل بهر موصیبهتان دگرت، و ههر ژ بهر څی چهندي بوویه صهبرا ل سهر فقهیری یی ئیک ژ وان دهرگه‌هانه یین به‌حهشت پی ل بهرا خودانی څه‌دبت.

صهبرا وی ئەوی ژ مه بلندتر لی کری:

د دیرۆکا زاهدین څی ئوممه‌تی دا دو ناڅ ههنه گهلهک ژ وی رۆژئ گه‌شتن یا هوین ل عسمانی دبینن، یی ئیکئ: (بشرئ کورئ حارثیه) ئەوی دبیزنی: (بشرئه‌لحافی)، و یی دویئ: (ئهممه‌دی کورئ حنه‌بلییه)، دی بیژنی زوهد و ته‌قوا ل نک وان

هەردویان ڕاوەستابوو و ژێی دەرباس نەبوو بوو.. بابێی جەعفەری
ئەحمەدی سەققا هەقالی وان هەردویان بوو، پشتی هەقالان
-ل دویف عەدەتی چەرخا دنیا- بارکری، و بابێی جەعفەری مایە
ب تنی مرادا وی ئەو بوو جارەکی ئەو ئیک ژ هەقالین خۆ
د خەونی دا بیینت، و وەسا چێبوو شەقەکی مرادا وی حاصل بوو،
وی بشری کورێ حارشی د خەوی دا دیت، و پسیار ژێ کر: خودایی
تە چ ل تە کریه؟ وی گۆت: رەحم ب پیراتییا من بر.. پاشی
دەستی خۆ دانا بن ئەرزنا خۆ و گۆت: خودی گۆتە من: ئەی بشر!
ئەگەر د دنیاوی دا تو بو من ل سەر پەلان چووبایە سوجدی تە
شوکر و ئ نەمەتا من ل سەر خۆ رانەدکر یا من د گەل تە کری کو
من دلین خەلکی تژی کری ژ فیانا تە، و وی نیقەکا بەحەشتی
ل بەر من قەکر، و سۆز دا من کو ئەو گونەهین وان بگەفرینت یین
د گەل جەنازەیی من دەرکەفتین.. ئەبوو جەعفەری گۆت: من
گۆتی: ئەحمەدی کورێ حەنبەلی چ کریه؟ گۆت: گونەهین وی
هاتنە غەفراندن. من گۆتی: پا حالی ئەبوو نەصری تەممار چییە؟
ئەو ل کیقەیه؟ گۆت: ئوۆۆ.. ئەو یی ب سەر مە هەمیان
کەفتییە، ئەو یی ل بلندیان! من گۆتی: ئەو ب چ تشتی گەهشتە
وئ دەرەجی؟ گۆت: ب صەبرا ل سەر فەقیرییی و ب خودانکرنا
کچین خۆ^(۱).

(۱) تاریخ بغداد (۱۶۹ / ۱۲).

بابی نه‌صری یی صهبرکیش:

بابی نه‌صری یی ته‌ممار، ناڤی وی عه‌بدلمه‌لکی کورئ
عه‌بدله‌زیزی بوو، ژ خه‌لکی خوراسانی بوو ژ باژپری (نه‌سا) به‌لی
هاتبوو به‌غدایی و لی ئاکنجی بوو، و کاری وی کرین و فروتنی
قه‌سپان بوو له‌و دگوتنی: (التمار)، ئیک ژ زانایین هه‌دیس یی
مه‌زن بوو، علم ژ ئیمامی مالک وه‌رگرتوو، و ئیک ژ سه‌یدایین
ئیمام موسلمی بوو.

ده‌می فیتنا موعته‌زلییان سه‌ره‌لدای، نه‌و ئیک ژ وان زانایان
بوو یین خه‌لیفه‌یی عه‌بباسی هنارتیه‌ ب دویف را، و نه‌و ئیک
ژ وان بوو یین خو‌ل به‌ر فیتنی نه‌گرتی و ژ ترستین کوشتنی دا،
ب سه‌ر قه‌ وه‌کی موعته‌زلییان گوتی کو قورئان یا مه‌خلووقه‌، و
نه‌و ب خو‌ نه‌و بو‌چوونا وی نه‌بوو، مرؤقه‌کی زاهد بوو، و حالئ وی
یی به‌رته‌نگ بوو، و کومه‌کا کچان هه‌بوون، ده‌می ژییی وی نوت و
ئیک سال، ل سالا ۲۲۸ ل به‌غدا مریوو^(۱).

فه‌قیری.. و ب خودانکرنا کچان:

د ئایه‌ته‌کی دا ده‌می خودایی مه‌زن به‌حسئ نعمه‌تا دان و
نه‌دانا عه‌یالی د گه‌ل به‌نییین خو‌ دکه‌ت، دبیت: ﴿لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِۙ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُۚ يَهْبُ لِمَنْ يَّشَآءُۚ اِنَّا وَبِهٖۤ لِمَنْ يَّشَآءُ الْذُّكُوْرُۙ ۝۱۱ اَوْ يُزَوِّجُهُمْ
دُكْرَآءًا وَاِنَّا وَبِهٖۤ لَمَنْ يَّشَآءُ عَقِيْمًاۚ اِنَّهٗ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌۙ ۝۱۲﴾ (الشوری: ۴۹-۵۰)

(۱) سیر اعلام النبلاء (۸/ ۵۴۸).

۵۰) یه‌عنی: ملکى عه‌سمانان و عه‌ردى یى خودییه، تشتى
 وی بقیّت ژ چیکرییان ئەو دئافربنت، یى وی بقیّت ژ به‌نییین
 خو ئەو کچان ب تنى دده‌تى، و یى وی بقیّت ئەو کوپان ب تنى
 دده‌تى، و یى وی بقیّت ئەو کوپ و کچان پیکشه دده‌تى، و یى وی
 بقیّت ئەو دوونده‌هێ ناده‌تى و ده‌یلته بى عه‌یال، ئەو یى خودان
 شپانه ل سهر ئافراندا تشتى وی بقیّت، تشتەک نینه وی بیزار
 بکەت.

و تشتەکی ژ قەستا نه‌بوویه ده‌مى ئایه‌تى ل ڤیڤى نعمة‌تا
 دانا کچان ب تنى ب پیش هه‌مى نعمة‌تین دى ئیخستى؛ چونکی
 ل ده‌مى هاتنه‌ خوارا قورئانێ، و به‌رى هنگى و پشتى هنگى ژى،
 پتریا خه‌لکی هزر دکر کو بوونا کچی بارگرانیه‌ بو بابی، و
 به‌لکی بنیاتى ڤى هزرى ژ هندى هاتبوو کو کچ وه‌کی کوپى نینه
 بو کۆمکرنا رزقى و هاریکاریا بابی خو د ڤى چهندى دا، و ئەگەر
 هات و باب مروّقه‌کى ده‌ستکورت و هه‌ژار با، مه‌سه‌له‌ پتر ل سهر
 وی گران دبوو، و گرپکا سه‌ره‌کی یا ڤى ئاریشه‌یى د هزرا خودانى
 دا په‌یدا دکەت باوه‌رییا وی یا نه‌دورسته ب قه‌ده‌را خودى
 ب گشتى و دانا رزقى ب تاییه‌تى، ده‌مى ئەو هزر دکەت کو عه‌بدە
 رزقى دده‌ته‌ خو، ئەف هزرا وی یا خه‌له‌ت دى به‌رى وی دده‌ته‌ وى
 خه‌له‌لا به‌رى نوکه مه‌ ئیشاره‌ت دایى، و د ئەنجام دا دى وه‌ ل وی
 ئیت ئەو هزر بکەت بوونا کچی و زیده‌بوونا وى ل مالى
 موصیبه‌ته‌کا نه‌خۆشه‌، و مه‌علومه‌ ده‌مى ئەو هاتنا کچی وه‌ک

موصیبهت بزانت، سهرده‌درییا وی ژی پاشه‌پوژئی د گهل قئی کچی
دئ سهرده‌درییه‌کا خراب و نه‌هژی بت، و هنگی موصیبهت دئ
ل سهر کچی مه‌زن بت.

نیسلام ده‌می هاتی کار بۆ هندی کر قئی خه‌له‌لی د هزرا
مروقی دا نه‌هیتل، ئه‌و ژی ب هاقیتنا چند پتگاهه‌کان:
یا ئیکئ: باوهری ئینانا ب قه‌ده‌را خودئ، و کو ههر تشته‌کی
بگه‌هته مروقی یان نه‌گه‌هتی ب هه‌زکنا خودییه.

یا دویی: لی‌کفه‌کرنا رزق و مه‌عیشه‌تی د ده‌ستی خودئ دایه،
و نه بوونا کوران رزقی زیده دکه‌ت و نه‌بوونا کچان وی کیم دکه‌ت،
خودئ دبیرت: ﴿أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾ (الزخرف: ۳۲) ئه‌ری ما
ئه‌ون ره‌ما خودایی ته لی‌کفه‌دکه‌ن؟ نه.. ئه‌مین د دنیا‌یی دا
رزقی د نا‌قه‌ه‌را وان دا لی‌کفه‌دکه‌ین، و مه‌هنده‌ک ژ وان ب سهر
هنده‌کان ئیخستینه: ئه‌فه یی ده‌وله‌مه‌نده و وی هه یی فه‌قیه‌ه،
ئه‌فه یی ب هیزه و وی هه یی لا‌وازه..

و خودییه ب دورستی حیکمه‌تی د قئی لی‌کفه‌کرنی دا دزانت،
و کانی بۆچی وی ئه‌ف پهنه‌گه لی‌کفه‌کره کریه.

یا سیتی: ئه‌و بارا خودئ هه‌زکری بده‌ته مروقی یا کیم بت
یان یا زیده بت، دقیت خودان سه‌بری ل سهر بکیشته، و باوهری
هه‌بت کو هلبژارتنا خودئ بۆ وی چیتره ژ هلبژارتنا وی ب خو، و

ئەو نزان ت بەلکى ئەف بارا وى ئەگەر يا ب فى رەنگى نەبا ئاخەرتا
وى ژ دەست دەرکەفتبا؟!

يا چارى: راستە دبت حالى وى يى بەرتەنگ بت، و بارى وى
يى گران بت، بەلى دقېت ئەو ژ بىر نەكەت كو دنيا يا ب چ حالى
بت دى دەرئاس بت، و خوسارەتى هندی يا مالى بت بەلکى
ل دنيايى يان ئاخەرتى بۆ خودانى بەدەل قە ببت، بەلى خوسارەتى
ئەگەر يا دىنى بت ئەو دى چ کەت؟

بهايى صەبرى بەهەشتە:

صەبر تشتەكى خوش نينه ل سەر نەفسا مروقى، و بارەكى
سشك ژى نينه ل سەر ملين وى، زەحمەتەکا گرانا تيدا هەى، و
تاما وى زىدە يا تەعلە.. ما ژ بەر چ دبىژنى: صەبر؟ هوين دزانن
تاما صەبرى بۆ دەقى چەند يا تەعل و نەخۆشە؟

خودى د قورئانى دا دبىژت: ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَرَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَنُفِّرُوا عَنْهُمْ أَلْسِنَهُ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
عُقُوبَةُ الدَّارِ ۖ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ
وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ۖ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى
الدَّارِ ۝﴾ (الرعد: ۲۲-۲۴).

بەرى خو بدەنى.. ئەوین صەبر کیشای، ل سەر چ؟ ل سەر هەر
تشتەكى وى پى خوش نەبت گەهشتیى، يان وى پى خوش بوو
گەهشتیایى بەلى نەگەهشتیى، و بۆچى وان صەبر کیشایە؟ بۆ

کناری خودی، یه‌عنی: دا خودی ژ وان رازی بت وان ته‌همولا
وی تشتی یی کری یی بو وان نه‌خوش، و ئه‌مری خودی یی
ب جه‌ئینای ده‌می فه‌رمان ب کرنا نفیژئی و دانا زه‌کاتئی ل وان
کری، ئەشان جزایی وان چیه؟

خودی دبیزت: دووماهییا باش ل ئاخره‌تی بو وان هیه.

ئو دووماهی چیه؟

خودی دبیزت: ئو به‌حه‌شتین عه‌دئینه، ئو هه‌ر و هه‌ر دی لی
مینن و ژئی ده‌رناکه‌ئن، ئو و د گهل وان دا هه‌چیئی چاک بت
ژ باب و ژن و دوونده‌هین وان ژ نی‌ر و مییان، و ملیاکه‌ت
د هه‌می ده‌رگه‌هان را ب سه‌ر وان قه‌ دئینه ژۆر؛ دا پیرو‌زباهیی
ل وان بکه‌ن کو ئو هاتینه به‌حه‌شتی. ملیاکه‌ت دبیزنه وان: ژ به‌ر
وی صه‌برا هه‌وه کیشای، هوبن ژ هه‌ر نه‌خوشییه‌کی ب سلامه‌تی
بن، و ئو چ خوش خانیی دووماهییه!

و د ئایه‌ته‌کا دی دا خودایی مه‌زن به‌حسی هنده‌ک به‌نییئن خو
یین چاک دکه‌ت، و دووماهیی دبیزت: ﴿أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا
صَبَرُوا وَيُلْقَوْنَ فِيهَا حَيَّاتٍ وَسَلَامًا ۝ خَلِيدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝﴾
(الفرقان: ۷۵-۷۶) یه‌عنی: ئه‌وین هه‌، خیرا وان دی بلندترین جه‌-
بت ل به‌حه‌شتی، ژ به‌ر چ؟ ئایه‌تی گۆت: ژ به‌ر وی صه‌برا وان
ل دنیا یی کیشای، ژ به‌ر صه‌برا وان ئو دی ئینه‌برن بو به‌حه‌شتی،
و د به‌حه‌شتی دا ملیاکه‌ت دی سلاقی وان که‌ن، و ژینه‌کا خوش و
ب سلامه‌تی بو وان دی ئیته‌دان، هه‌ر و هه‌ر دی تیدا مینن و

نامرن، و ئەو خوښ جەهه ئەو لى ئاكنجى دېن و لى دمينن، و وان
نەقەت ژى بېنە قەگواستن.

ئەقە جزايى وى صەبرتيه يا مروث د دنيايى دا ل سەر
نەخوشييان دكىشت، و پى نەقەت بىژين: فەقيرى ل بەراھييا وان
ھەمى نەخوشييان دئيت.

بهايى ب خودانكرنا كچان ژى بەحەشتە:

ئىسلامى ب گەلەك ئەحكامين خو كار بو ھندى كريبە
دويكەفتييتن خو وە تى بگەھينت كو بى بەاكرنا ژنى، و
پيشئخستنا كورى ل سەر كچى نە ژ بەر چو، ب تنى ژ بەر ھندى
چونكى ئەو كچە.. ئەقە ھزرەكا جاھلييه، و زولمەكە ئىسلام
ب چ رەنگان قەبويل ناكەت، و ل قىرى دەليقە دەست نادەت ئەم
ب بەرفرەھى ل سەر قى مەسەلى باخقين^(۱)، ب تنى دى بەحسى
بهايى ب خودانكرنا كچى د ئىسلامى دا كەين، ب تاييەتى بو وان
كەسان ئەوين خودى كچ ب تنى داينى.

عائيشا -خودى ژى رازى بت- دىيژت: جارەكى ژنەكا ھەژار
ھاتە مالا من، دو كچين وى د گەل دا بوون، من سى لبين
قەسپان دانى، وى ھەر كچەكا خو لبەكا قەسپى داينى، و يا دى برە
بەر دەقنى خو دا بخوت، كچين وى دلى خو برە وى لى ژى، ئينا

(۱) بەحسى قى مەسەلى ب فرەھى مە د كتيبا خو (ژن ل بەر سيبەرا
ئىسلامى) دا كريبە، بو ھەر كەسى ھەز بکەت لى بزقريت.

وئ ئەو کره دو پرت، و هەر کچه کا خو پرتەک دایى، ئەز ژ قى کارى وئ عەجیبگرتى بووم، گاڤا پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- هاتىیه مال، من بەحسە وئ بو وى کر، ئینا وى گۆت: ﴿إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا بِهَا الْجَنَّةَ، أَوْ أَعْتَقَهَا بِهَا مِنَ النَّارِ﴾^(۱) یه‌عنی: ژ بهر وئ چەندى خودى بەحهشت کره بارا وئ، یان ئەو ژ ئاگرى پرزگار کر.

د حەدیسە کا دى دا ئەبوو سەعیدى خودى ژ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئەدگوهیزت، دبیرت: ﴿لَا يَكُونُ لِأَحَدٍ ثَلَاثُ بَنَاتٍ، أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ، أَوْ ابْنَتَانِ، أَوْ أُخْتَانِ، فَيَتَّقِيَ اللَّهُ فِيهِنَّ وَيُحْسِنُ إِلَيْهِنَّ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾^(۲) یه‌عنی: هەچیى سى کچ یان سى خویشک، یان دو کچ یان دو خویشک هەبن، و تەقوایا خودى د دەر حەقا وان دا بکەت، و قەنجیی د گەل وان بکەت، دى چتە بەحهشتى.

د ربوایەتە کا دى دا یا نیزیك ژ قى، ئەنەسى کورى مالکی دبیرت: پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆت: ﴿مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ، أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ، اتَّقَى اللَّهَ وَأَقَامَ عَلَيْهِنَّ، كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا..﴾ وَأَشَارَ بِأَصَابِعِهِ الْأَرْبَعِ^(۳) یه‌عنی: هەچیى سى کچ یان سى خویشک هەبن، و تەقوایا خودى بکەت، و ب کار و بارى وان

(۱) موسلم (۶۸۶۳) ئەدگوهیزت.

(۲) ئەحمەد (۱۱۳۸۴) ئەدگوهیزت.

(۳) ئەحمەد (۱۲۵۹۳) ئەدگوهیزت.

رأببت، ئەو دى د گەل من د بەحەشتى دا بت، ھۆسا.. و ى
ئىشارەت ب ھەر چار تەلپىن خۆ دا.

و جابرئ كورئ عەبدللاھى دىيژت: پيغەمبەرى -سلاڤ لى
بن- گۆت: ﴿مَنْ كُنَّ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ يُؤْوِيْنَ، وَيَرْحُمُهُنَّ، وَيَكْفُلُهُنَّ،
وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَتَّةَ﴾ يەئنى: ھەچىيى سى كچ ھەبن وان
قەھەوينت، و رەھمى پى بىەت، و ب كارى وان راببت، مسۆگەر
بەحەشت بۆ ويىە. ھندەكان گۆت: ئەى پيغەمبەرى خودى، پا ئەگەر
دو بن؟ ى گۆت: ﴿وَإِنْ كَانَتْ اثْنَتَيْنِ﴾^(۱) يەئنى: ئەگەر خۆ دو
بن، جابر دىيژت: مە ھزرەر ئەگەر ئىكى گۆتبايى: پا ئەگەر ئىك
بت؟ ئەو دا بىيژت: ئەگەر ئىك ژى بت!

و ھاتنا ڤان رەنگە ھەدىسان، و ب ھندە رىكىن جودا، نىشانا
ھىندىيە كو دبت پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئەڤ ئاخفتنە گەلەك
جاران دوبارە كرەت؛ دا باش بىمىنتە د سەرى صەحابىيان دا. و
وەكى ھوبن دىبنن پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- د ڤان گۆتنيىن خۆ دا
چوونا بەحەشتى بۆ بابى كچان، يان برايى خویشكان ب چ شەرت
قە گرېدان؟ تەقوايا خودى.. رەھما د گەل وان.. رابوونا ب كارى
وان، يەئنى: نەھيىلت ئەو موحتاجى تىشتەكى بىن، ئەوى د گەل
كچ و خویشكەين خۆيى ب ڤى رەنگى بت، مزگىنى بۆ ى كو ئەو
د بەحەشتى دا دى ھەڤالى پيغەمبەرى بت -سلاڤ لى بن-.

(۱) ئەھمەد (۱۴۲۴۷) قەدگۆھىژت.

کرنا خیرین بهردهوام

(الصدقات الجارية)

بهري نوکه مه بهحسی هاریکاریا مروفتی پیئتقی کریوو و مه دیار کر کو ئهو ریکهکه ژ ریکیئن چونوا بهحشستی، و قی جاری دی بهحسی مهسهلهکا نیزیک ژ قی کهین، ئهو ژی کرنا خیرین بهردهوامه ئهویتن ب عهرهبی دییژنی: (الصدقات الجارية)، و ئهقان خیران ب خو ژی رهنگهکی هاریکارییی تیدا ههیه، هاریکارییهکا بهردهوام یا پشتی مرنا خودانی دمینت، و ئهگهر هاریکارییهکا بهروخت بو کهسهکی پیئتقی بته ئهگهر کو خودان پی بچته بهحشستی، پا هوین بو خیرین بهردهوام چ دییژن؟

خۆشکرنا ریکا ههجييان ئهو برنه بهحشستی:

زوبهیدا ژنکا هاروون ئهرهشیدی و دۆتاما وی بوو، وهکی د وهصفا وی دا دئیتته گۆتن: ئهو ژنهکا خیرخواز بوو، مالهکی زبده ل سهر ههژار و پیئتقییان خهرج دکر، ب تاییهتی ل سهر ئههلی علمی ژ فهقی و زانایان، و بو پهیداکرنا ههوجهییان وان، خیرا ژ ههمیی مهزنتر و بهرچاقتر یا وی د ژيانا خو دا کری چیکرنا ریکا ههجييان بوو، ژ بهغدا هتا مهکههی، و ههر ناچهینهکی وی خان ئاڤاکریوون، و جو ژ کانیکان کیشابوون، ههر وهسا وی ئاڤا

کیشابوو مه‌شاعرین هه‌جی ژێ وه‌کی: عه‌ره‌فی و مینا و موزده‌لیفی و هه‌ره‌می ب خو ژێ، و هندی ئەوا ساخ وی ژ مالی خو یی تاییه‌ت مه‌صره‌ف ل فی مه‌شرووعی دکر، تشتی بووبه ئەگه‌را هندی کو هه‌جی زیده رحه‌ت بووین، و پشتی مرنا وی ب زه‌مانه‌کی درێژ ژێ خه‌لکی مفا ژ فی کارێ وی ددیت.. ده‌می ئەو مری ل سالا ۲۱۶ عه‌بدللاه‌ی کوړی موباره‌ک ئەززه‌مه‌نی ئەو د خه‌وی دا دیت و پسیار ژێ کر: خودی چ ل ته‌ کر؟ وی گۆت: د گه‌ل لیدانا ئیکه‌مین ته‌ق‌ری ل سه‌ر ریکا مه‌که‌هی وی گونه‌هین من هه‌می ژبیرن. من گۆتی: پا ئەو چ زه‌راتییه‌ ل سه‌ر دیمی ته‌؟ وی گۆت: زه‌لامه‌ک ل نک مه‌ هاته‌ قه‌شارتن دیژنی: بشری مه‌ریسی، جه‌هنه‌می هه‌ندک گوړیا خو به‌ردایێ ژ ترسان دا له‌شی من هه‌می له‌رزی و ئەو زه‌راتییا تو دینی یا هندیه‌ (۱).

و ل سه‌ر زه‌مانی خه‌لیفی عه‌باسی موخته‌مدی، والیه‌کی دیمه‌شقی هه‌بوو دگۆتی: ئەماجو‌ر، مرو‌قه‌کی ب هیز و خیرخواز بوو، ل سه‌ر ده‌می وی ریک و ریبارین ریفنگان و ب تاییه‌تی هه‌جیان درحه‌ت و ته‌نابوون، و ریکری و شه‌لاندن نه‌ماوو، هندی هند فی والی خه‌م ژ فی مه‌سه‌لی دخوار، هه‌ر وه‌سا وی خان و جه‌ی قه‌حه‌ویانا ریفنگان ژێ ل سه‌ر ریکان ئافاکربوون؛ دا ئەو لی ئەمین ببن و بیئا خو لی قه‌ده‌ن.. ل سالا ۲۶۴ ده‌می ئەماجو‌ر

(۱) تاریخ بغداد (۶۱۹/۱۶) و بشر ئیک ژ بیدعه‌چییه‌ جه‌می بوو.

مری، ئەبوو عەلییە مەحاملی دییژت: من ئەو د خەونا خو دا دیت، من گۆتێ: خودی چ ل تە کر؟ وی گۆت: گونەهێن من غەفراندن، من گۆتێ: بۆچی؟ وی گۆت: چونکی من پێکێن خەلکی، و ب تایبەتی یێن حەجیان ئەمین کربون^(۱).

و تشتەکی ئاشکەرایە کو ئەو خێرا مرووف دکەت و مفايی وئ دگەهتە خەلکەکی پتر بهایی وئ ل نک خودی مەزنتەر و زیدەترە، و ئەگەر ئەف خێرە ئەو بت یا پستی مرووفی دمینت هیشتا بهایی وئ مەزنتەر لی دئیت.. حەتا دگەهتە چوونا بەهەشتی.

بهایی خێران:

د گەلەک ئایەتێن قورئانی دا خودی بەحسی بهایی دانا خێران بۆ مە دکەت، و ئاشکەرا دکەت کو ئەو ئیک ژ وان پێکانە یێن بەری خودانی خو ددەنە سەرفەرازیی ل دنیا، و بەهەشتی ل ئاخەرتی، ژ وان ئایەتان: ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا أَبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿۲۲﴾ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَن صَلَحَ مِنْ ءَابَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿۲۳﴾ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿۲۴﴾﴾ (الرعد: ۲۲-۲۴) یەعنی: ئەوین پێخەمەت رازیبوونا خودی صەبر کیشای، و ب کرنا نغیژان رابوون، و زەکات دای، و ژ وی رزقی مە دایی ئاشکەرا و فەشارتی خێر داین، و ب باشیی

(۱) تاریخ دمشق لابن عساکر (۹/۲۲۰).

خرابیی پاشدا دهن دا ئو وی ژئی بیهت، ئهوان دووماهییا باش
ل ئاخره تی بو وانه.. ئهو دووماهی چیه؟ ئایهت دیترت:
بهحهشتین عهدینه، ئهو ههر دی لی مین و ژئی دهرناکهفن، ئهو و
د گهل وان دا ههچیئی چاک بت ژ باب و ژن و دووندهین وان،
ملیاکهت د ههمی دهرگهان پا ب سهر وان فه دئینه ژور؛ دا
پیروزیاهیئی ل وان بکهن کو ئهو هاتینه بهحهشتی. و ملیاکهت
دیترنه وان: ژ بهر وی صهبرا ههوه کیشای هون ژ ههر
نهخوشیهکی ب سلامهتی بن، قیجا ئهو چ خوش خانیهی
دووماهییه.

و بو مهزنگرنا وی جزایی یی خودان ژ دانا خیران وهردگرت،
خودایی مهزن د ئایهتهکا دی دا دیترت: ﴿فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَأَنفَقُوا
لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ (الحدید: ۷) یهعنی: ئهوین باوهری ئینای
ژ ههوه -گهلی مروقان- و خیر ژ مالی خو داین، خیرهکا مهزن بو
وان ههیه.. هؤسا بیی ئاشکهرا بکهت کانئ ئهو خیرا مهزن چیه
یان چهنده؟ و ئهفه یا غهرب نینه ئهگهر ئهم ل بیرا خو بینینه فه
کو خودیه ئیکسهه خیری ژ بهنییی خو وهردگرت، و وی بو وی
ب خودان دکهت و مهزن دکهت: ﴿أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ
عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ (التوبة: ۱۰۴)
یهعنی: ئهوی ما وان نهزانییه کو خودیه تویی ژ بهنییین خو
قهبول دکهت، و خیران وهردگرت و جزایی وان ددهت؟ و هندی
خودیه ئهوه پرتویههرگری دلوفانکار؟

خیرین بهردهوام:

ئەفا ھە جزای خیران ب گشتی بوو، و جزای خیرا بەردەوام
مسوگەر هیشتا پترە، و خیرا بەردەوام یان (الصدقة الجارية)
-وەکی مە گوئی- ئەو خیرە یا پستی مرنا خودانی ژێ دمینت، و
خەلک بەردەوام فایدە ژێ دبیین، وەکی: چیکرنا رێکان، ئاڤا کرنا
نەخۆشخانە و مەدرسە و مزگەفتان، کۆلانا بیرین ئاڤی، و کیشانا
جوو و جوپاران، و هتد.. ئەو خیرین ب قی رەنگی بن ژ بەر
مەزنییا خو بەری خودانی خو ددەنە بەحەشتی؛ چونکی ئەو
(رەصیدەکی) بی قەبرینە ل سەر مالی خودانی زیدە دبت، پیغەمبەر
-سلاڤ لی بن- د گوتهکا خو دا دییژت: ﴿إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ
عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ
صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ﴾^(۱) یەعنی: ئەگەر مرووف مر کارێ وی دبیته
قەبرین سی ریک تی نەبن: خیرەکا بەردەوام، یان زانینهکا مفا ژێ
بیته دیتن، یان عەیاڵەکی چاک دوعا بو بکەت.

وەکی ھوین دبیین پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- خیرا بەردەوام
ب بەرا ھەر سی کاران ئیخست دا کو ئەو بیرا مە ل گرنگییا قی
رەنگی خیران بینتە قە.

(۱) موسلم (۴۳۱۰) ژ ئەبوو ھورەیرە قەدگوھیزت.

چاوا دئی خیرئ ب دهست خو ئیخی:

هەر ږهنگه کئی خیرئ یی خودان پی رابیت، نهگه ر ئیهتا وی بو
 خودئ یا دورست بت، و نارمانجا وی مهده و ږیمه تی نهبت،
 خودئ خیرهکا مهزن دئ ژئ دهتی، بهلئ هندی نهو مالی مروث
 ددهت ل نک وی یی خوشتقیتر بت، و نهو پتر هز ژئ بکهت،
 خیرا وی دئ یا مهزنتر بت، نههسی کوږئ مالکی -خودئ ژئ
 رازی بت- دبیرت: نهبوو طهلهه مروثهک بوو ژ هه می نهنصارییان
 پتر دارقهسپ هه بوون، و بیستانی وی یی ژ هه مییان پتر وی هز
 ژئ دکر نهو بوو یی دکهفته بهرانبه ر مزگهفتی، و دگوتنی:
 (بیرحاء)، و گهلهک جاران پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دچوو نک
 وی ل وی بیسانی، و ئاڅهکا خوش لی هه بوو ژئ څه دخوار، نههس
 دبیرت: ده می نهف ئایه ته هاتییه خواری: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا
 مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (آل عمران: ۹۲) یه عنی: هوین ناگه هنه بهحه شتی
 هه تا هوین خیرئ ژ وی مالی نهدهن یی هه وه دقیت. نهبوو طهلهه
 چوو نک پیغه مبه ری -سلاف لی بن- و گوتی: نهی پیغه مبه ری
 خودئ، خودئ یی هو دبیرت، و نهز ژ هه می مالی خو پتر هز
 ژ بیستانی (بیرحائی) دکه م، و من د ږیکا خودئ دا نهو کره خیر،
 بهلکی خودئ خیرئ ژئ بده ته من، قیجا ته چ دقیت وه لی بکه.
 پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گوتی: ﴿بَخْ، ذَلِكْ مَالٌ رَابِعٌ، وَقَدْ

سَمِعْتُ مَا قُلْتَ وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ ﴿١١﴾ يه‌عنی: وهی!
 ئەو ماله‌کێ ب فایده‌یه بۆ ته، من گو‌هل ل گوتنا ته بوو، و ئەز
 دب‌ینم یا باشت‌ر ئەوه تو وی بده‌یه مرو‌ف‌ین خو‌ی‌ین ن‌یزیک. هنگی
 ئە‌بوو طه‌لحه‌ی گو‌ت‌ی: باشه، ئە‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خود‌ی. و وی ئەو
 بیستان ل س‌هر پ‌سمام‌ین خو‌ لی‌ک‌فه‌کر.

ئ‌ه‌گ‌ه‌ر ته ب‌قی‌ت ل مه‌ح‌شه‌ری ل به‌ر سی‌به‌ری بی:

ر‌و‌ژا ق‌یامه‌ت‌ی ده‌می مرو‌ف‌ ه‌می ل مه‌ح‌شه‌ری د‌ئی‌نه
 ک‌و‌م‌ک‌رن، ه‌تا ه‌زک‌رنا خود‌ی ل س‌هر هند‌ی پ‌یک بی‌ت کو ئەو بی‌ت
 و ح‌و‌ک‌می د نا‌قه‌ه‌را وان دا ب‌که‌ت، خ‌ه‌ل‌ک د‌که‌ش‌نه حاله‌ک‌ی بی
 حال، ر‌و‌ژ ن‌زم د‌ب‌ته هند‌ا‌فی س‌ه‌ر‌ین وان، و گ‌ه‌ل‌ه‌ک ژ وان د خو‌ه‌ی
 را د‌م‌ین‌ن، ل وی ده‌می هند‌ه‌ک ر‌ه‌نگ‌ین مرو‌ف‌ان ه‌نه‌ خود‌ی
 سی‌به‌ری ل وان د‌که‌ت، و ئەو ب و‌ی نه‌خ‌و‌ش‌یی‌ی نا‌ه‌س‌ن یا خ‌ه‌ل‌ک‌ی
 مه‌ح‌شه‌ری پ‌ی د‌ه‌ست، و ئ‌یک ژ وان مرو‌ف‌ی خ‌ی‌ر‌که‌ره، پی‌غه‌مبه‌ر
 -س‌لا‌ف لی بن- د‌بی‌ژت: ﴿سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا
 ظِلُّهُ﴾ يه‌عنی: ه‌فت ک‌ه‌س ه‌نه‌ خود‌ی سی‌به‌را خو‌ لی د‌که‌ت و‌ی
 ر‌و‌ژا ژ سی‌به‌را وی پ‌ی‌قه‌تر چ‌و سی‌به‌ر نه‌ه‌ه‌ین.. و ئ‌یک ژ وان ه‌ه‌ر
 ه‌فت‌ان ئە‌قه‌یه: ﴿وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ

(١) بوخاری (٢٧٦٩) شه‌د‌گو‌ه‌یزت.

يَمِينُهُ ﴿١﴾ ٺه زهلامى خيرى ددهت بىي دهستى وى يى چهپى
 بزانت كانى دهستى وى يى راستى چ ددهت. . و ٺه ٺه ٺه وى
 خيرى ب رهنهگه كى قهشارتى ددهت، بهلى مهعنا قى ٺه نينه ٺه
 كهسى خيرى كى ٺاشكهرا بدهت، بهلى ب ئىخلاص، ل بهر وى
 سيبهري نابت، نهخير! ٺهوى ژى سيبهري لى دئيتنه كرن، يهزىدى
 كورى ٺه بوو حه بيبى دبىژت: مهر ٺه دى يه زهنى ئيكه مين كهس بوو
 سپىدى دهاته مزگهفتى و من نه ديت روزه كى ٺه هات با ٺه گهر
 وى تشتهك بو خيرى د ناڅ دهرهچكى كراسى خو دا هل نه گرتبا،
 پارهك با يان نانهك با، هتا جاره كى وى پيشازهك د ناڅ
 دهرهچكى خو دا ئينا كره خير، ئينا من گوتى: ٺه پيشازه بىنى
 دئيتنه جلگين ته، وى گوته من: ب خودى من تشتهك د مالا خو
 دا نه ديت ٺهز بينم بكه مه خير ژ وى پيشازى پيشه تر، لهو من ٺه
 ئينا، ٺاخري من يى گوه صه حابيبى پيغه مبهري عوقبه يى كورى
 عامرى بووى وى گوت: پيغه مبهري خودى -سلاف لى بن- دبىژت:
 ﴿كُلُّ امْرِئٍ فِي ظِلِّ صَدَقَتِهِ حَتَّى يُفْصَلَ بَيْنَ النَّاسِ﴾ ^(٢) يه عنى: هر
 مروقهك دى ل بن سيبهرا خيرا خو بت، هتا حوكم د ناڅبهرا
 خهلكى دا دئيتنه كرن. يه عنى: روژا قيامه تى ل مه حشهري.

(١) بوخارى (٦٦٠) و موسلم (٢٤٢٧) ژ ٺه بوو هورهري قه دگوهيزن.

(٢) ٺه حمده (١٧٣٣٣) قه دگوهيزت.

باشترین دهرمان بو نه خوشان:

مفایى دانا خیران نه ب تنى ل ئاخره تی دگه هته خودانى، ههر چهنده نه گهر نهو مفا ب تنى ژى د دانا خیران دا هه بت بهسه، بهلکى مروث مفایى وان د دنیا یى ب خو ژى دا دبیت، و باشترین مفایى وان د دنیا یى دا نهو خودى دانا خیرى دکه ته نه گهر کو شفا بو مروثى یان نه خوشى مروثى ژ وان ئیشان بیتهدان یین ل بهر دختور و حه کیمان ئاسى بووین.. ئاخرى بهرى نوکه مه گوتبوو: هه چییى -بو خودى- مروثه کى ژ تهنگافیى خلاص بکهت، خودى ژى دى وى ژ تهنگافیى خلاص کهت، نهفه وهک قاعیده یه کى گشتى، و دهلیل ل سه ر قى گوتنا مه یا بۆرى نهو حه دیسه یا تیدا هاتى: ﴿دَاوُوا مَرَضَاكُمْ بِالصَّدَقَةِ﴾^(۱) یه عنى: هوین نساخین خو ب دانا خیران دهرمان بکهن.. و نهفه دهرمانه که گه لهک جارن نهم بیرا خو لى نائینینه فه، بهلى ل قیرى تشتهک هه یه دقیت نهم بیرا خو لى بینینه فه، نهو ژى نهفه یه: نهصل د قى مه سه لى دا نهو مروث بهردهوام خیران ب وى ئیه تی بدهت کو خودى ئیش و نهله مان ژ مروثى و کهس و کارین وى بدهته پاش، و شیفایا بهردهوام بدهت، نه گهر خو وى چو نساخ نه بن ژى، نه کو خو بگرت هه تا نهو یان که سه کى وى نساخ بیت، ژ نوی

(۱) صحیح الجامع الصغیر وزیادته (۳۳۵۸) ژ نه بوو ئومامه یى باهلی فه دگو هیزت.

رابت خیران بدەت، و ئەو ب خو ئەگەر ئەو نساخی نەبا وی ئەو
خیر نەدکر! ئەقە -هەر چەندە کارەکی دورستە ژى- بەلئى وەکی تاما
شەرتى دئیتە تیدا.

و ئەگەر ئەم دیرۆکا کەفن و نوی بخوینین و گوهدارییا
سەرھاتیین نساخان بکەین، دئ بینین گەلەک نمونەیتن واقعی
هەنە کو ھندەک کەس تووشی نەخۆشییێن مەزن و گران بووینە، و
دختۆر د چارەسەرییا وان دا حێبەتی ماینە، بەلئى پشتی وان
ژ دلەکی صافی و ئیخلاص خیرەک دای، خودئ شیفا بو وان
ھنارتییە، و ئەگەر ئەم نمونەیان ل سەر قئ چەندئ بینین گوتنا مە
دئ درێژەت، ب تنئ دئ ئیشارەتئ دەمە سەرھاتییەکی کو د گەل
زانایئ ھەدیسئ یئ مەزن عەبدللاھئ کورئ موبارەکی چێبووی،
کتیبێن دیرۆکی دبیژن: جارەکی زەلامەک ھاتە نک عەبدللاھئ
کورئ موبارەکی و گوتئ: ئەقە ھەفت سالە کولکەک یا د چۆکی
من را ھاتی خوین و عەداب ژئ دئیت، و من ھەکیمەک نەھتالیە
و فایدە نەکرییە، وی گوتئ: خەلکی ل فلان جەہی ھەوجەبییەکا
زیدە ب ئاقئ ھەییە، ھەرە بیرەکی ل ویرئ بکۆلە و ئاقا وئ بکە
و ھقف بو خەلکی، ھیشییا من ژ خودئ ئەو ھە خودئ شیفایئ بو تە
بەنیرت.. گاڤا وی ب گوتنا ئیمامی کری، خودئ شیفا بو چۆکی
وی ھنارت^(۱).

(۱) سیر اعلام النبلاء (۴۰۷/۸).

دا نهغه خوزيا مه يا دووماهيي نهبت:

دهمى دفته را ژيبي مروقي د قى دنيايى دا ب دووماهى
دئيت، و رږژا وهغها وى حال دبت، و نهو ل دؤر خو دزقريت و
ديبت كو دهستى وى و دنيايى ژى قهتيا، هوين هزر دكهن خوزيا
وى يا دووماهيى دى چ بت؟

دا گوهي خو بدهينى چاوا خودى قى خوزيا وى بو مه
فه دگيرت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ
اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۝٩﴾ (المنافقون: ٩) نهغه
گازيا دهسپيكي: نهى نهوين باوهري ئيناي، بلا مالى ههوه و
عهيالى ههوه ههوه ژ زكري خودى موژيل نهكته، چونكى ههچيى
وهسا بت نهو بى خوساره ته.. پاشى: ﴿وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ
أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ
مِنَ الصَّالِحِينَ ۝١٠﴾ (المنافقون: ١٠) گهلى خودان باوهران، هوين
هندهكى ژ وى رزقى مه دايه ههوه د ريكيى خيى دا خهرج بكهن،
نهو رزقى مه دايه ههوه! نه ههوه دايه خو، باش بيرا خو ل قى
چهندي بيننهغه، و هوين لهزى د دانا خيران دا بكهن بهرى مرن
بگههته ئيك ژ ههوه، قيجا نهو ژ نوى ب پهشيماني فه بيژت:
خودايى من نهگهر دهمهكى ته نهز هيلابام، و پيچهكى ته مرنا من
پاشيخستبا، نهز دا خيران ژ مالى خو دهم، و دا بمه ژ مروقين
چاك و تهقوادار.. بهري خو بدهنى! نهگهر پيچهكا دى نهو مابا

ساخ دا چ کهت؟ دا چت خیره کی ژ مالی خو دت، بوچی؟ چونکی
 مرنی چاقین وی ل وی راستیی شه کرن یا ژیانن نهو ل بهر
 شه دشارت، ده می نهوئی ساخ وی هزر دکر مال مالی وییه، و نهوی
 ب زیره کییا یی کۆمکری، نوکه مرنی بو وی مسۆگهر کر کو
 نه خیر.. نهو مال نه یی وییه، نهها نوکه نهو دی چت، وی بقیت
 نه قیت دی وی مالی بو هنده کین دی هیلت، قیجا خوزی وی هند
 خیر بو خو ب وی مالی کر بان کو نه فرۆ فایده ژنی دیتبا، بهلی
 پشتی چ؟ ﴿وَلَنْ يُؤْخِرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ (١١)
 (المنافقون: ١١) گاڤا نه جه لا نه فسه کی هات، قهت و قهت نهو
 نائیته شه هیلان و خودی ب ههوه و کاری ههوه یی شاره زایه، نهو
 دزانت کانن هوبن چ مال و طه بانه، قیجا ههوجهی راهیلانا
 خوزییان ناکهت!!

داخوازا زانینی و به لافکرنا دینی

د ناقبرا بوری دا ده می مه به حسې خیرین بهرده وام کری، و کو
 ټهو رپکه کا به حشستې ل بهر خودانی خو ټه دکهن، حه دیسه کا
 پیغه مبهری - سلاف لی بن - مه ټه گوهاست تپدا هاتبوو: ﴿إِذَا مَاتَ
 الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مَنْ صَدَقَ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ
 يُتَّفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ﴾^(۱) و وه کی ټهم دبیین ئیک ژ وان
 کاران یین بهرده وام خیرا وان دگه هته خودانی خو پشستی مرنا وی
 ژی ټهو علم و زانینه یا وی د ناف خه لکی دا به لافکری، و
 خه لک مفایی بو خو ژئ دبیین.. و ههر د قی مه عنایی دا
 پیغه مبهری - سلاف لی بن - د گوته کا خو یا دی دا دبیزت: ﴿إِنَّ مِمَّا
 يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ، عِلْمًا عَلَّمَهُ وَ نَشْرَهُ﴾^(۲)
 به عنی: ژ تشتین خیرا وان دگه هته خودان باوهری خو پشستی مرنا
 وی ژی ټهو زانینه یا وی نیشا خه لکی دای و به لافکری.

(۱) موسلم (۴۳۱۰) ژ ټه بوو هورده ری ټه دگو هیزت.

(۲) ابن ماجه (۲۴۲) ژ ټه بوو هورده ری ټه دگو هیزت.

ل سهر ڦي بناخه يي هه چيبي بځيټ ره صيدى خيړن خو بهيټه
 څه كړى كو دهم بو دهمى زېده ببن خو پشتمى ټهو ل بن ناخى يى
 رازاى ژى، ټهوه ټهو ټيټك ژ وان خيړان بكهت يين مفايى وان بو
 خه لكى بهرده وام دمينت، و وهرگرتن و بهلاڅكرنا زانينى
 ب گشتى، و زانينا دينى ب تاييه تى ل بهرا څان خيړان همميبان
 ديټ.

گهريانا ل دويځ زانينى و بهلاڅكرنا وى پرزگاريه:

عبداللاهى كورپ موباره كى ټيټك ژ زانايين هه ديسى يين
 زېده نافداره د ديروكا ئيسلامى دا، هتا دگوتنى: (أمير المؤمنين
 في الحديث)، و ټهو ژ وان زانايان بوو يين گهلهك جه و وهلات
 تيځقه داين و قهستا گهلهك زانايان كرى؛ دا هه ديسين پيغه مبهري
 -سلاف لى بن- كوم بكهت و بو خه لكى څه گوهيټت.. ده مى
 ل سالا ۱۸۱ مري نه وفه لى هه څالى وى ټهو د خهوا خو دا ديت
 و پسپار ژى كړ: خودى چ ل ته كړ؟ وى گوت: ژ بهر گهريانا من
 ل دويځ هه ديسان خودى گونه هين من غه فراندن، و ته ئيمانته
 قورئان ته ئيمانته قورئان. و زه كهريبايى كورپ عه دى ژى ټهو ههر
 ب وى رهنكى ديتبوو^(۱).

و ده مى ئيمامى شافعى ژى ل سالا ۲۰۴ مري، ره بيعى
 كورپ سهلمانى ټهو د خهوى دا ديت و پسپار ژى كړ: خودى

(۱) سير اعلام النبلاء (۳۹۱/۷).

چ ل ته کر؟ وی گوټ: نه زى ل فیرده وسا بلندتر، گوټ: من گوټی: بوچی؟ وی گوټ: ژ بهر وی کتیباً من چیکری و ناڅی وی کریبه (الرسالة) (۱).

و ئیمامی شافعی نه وه یی نه حمه دی کورې حنبه لی د دهر حقی دا دیبټر: نه گهر شافعی نه با مه فقهی حه دیسی نه دزانی. و کتیباً وی (الرسالة) دئیتته هژمارتن ئیکه مین کتیب د ئیسلامی دا د علمی (أصول الفقه) ی دا هاتیبه نقیسن، و نه و ژ وان کتیبانه یتن ل درټیبا دیروکی گه له ک زانایان بهری عامییان مفایه کی مه زن ژئ دیتی، و گه له ک زانایان شهرح ژئ ل سهر قی کتیبی داناینه.

گه ریانا ل دویت علمی (فرض کفایه) یه:

د نایه ته کا قورنائی دا ده می خودایی مه زن به حسی دهرکه فتنه موسلمانان بو جیهادا دژي کافران دکه ت دیبټر: ﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ (التوبة: ۱۲۲) یه عنی: نه بوویه بو خودان باوهران کو نه و هه می پیکشه دهرکه فنه شهرې دوزمنی خو، کانی چاوا نه بوویه بو وان کو هه می پیکشه برویننه خواری ژئ و پشتی بده نه جیهادی. قیجا بلا ژ ههر دهسته که کی ژ وان هنده کین تیرا شهرې بکن دهرکه فنه جیهادی؛ دا

(۱) مختصر تاریخ دمشق (۳۹۰/۲۱).

ئەوین پروینشتی دمینن خو د دینی دا شارەزا بکەن؛ دا ئەو -پشتی
خو زانا و شارەزا دکەن- بزقنە نک مللەتی خو و وی علمی وان
وەرگرتی بو خەلکی بیژن و وان ب وی زانیی بترسینن یا وان
وەرگرتی؛ دا بەلکی ئەو خەلک خو ژ عەزابا خودی بیاریژن و
پیگیریی ب فرمانین وی بکەن.

ژ قی ئایەتی دئیە زانین کو ئەو کەسین خو تەرخان دکەن بو
وەرگرتنا علمی دینی ب تایبەتی، ئەو علمی خەلک مفایی ژ
وەرگرن و دینی خو پی دزانن، ل نک خودی کیمتر نینن ژ وان
یین قەستا بەرۆکین شەری دکەن و بەرهانیی ژ مللەتی دکەن و
جیهادی د ریکا خودی دا دکەن، و پیتقیی ئەف هەردو دەستەکە
د ناف ئوممەتی دا هەبن؛ دا دین و دنیا یا وان پیکشە بینە
پاراستن، و کو دەرکەفتنا بو جیهادی، هەر وەسا دەرکەفتنا بو
علمی ژ، (فرض کفایە) تن وەکی زانا دبیزن، و بهایی قەلەمی
عالمی د تەرازییا خودی دا هندی بهایی شیرئ موحاهیدیە بەلکی
پترە ژ؛ چونکی ئەو مفایی ئوممەت ژ قەلەمی وی دبینت
بەردەوامترە ژ وی مفایی یی ژ شیرئ موحاهدی دئیە وەرگرتن،
لەو هوبن دبینن جزایی ئەوی بو وەرگرتنا علمی دەرکەفت نەکیمتەرە
ژ چوونا بەحەشتی.

زانین ریکا بەحەشتییە:

ئەقە حوکمی پیغەمبەری ب خۆبە -سلاف لی بن-، کە شیرئ
کوری قەیسی دبیزت: ل مزگەفتا دیمەشقی ئەز یی پروینشتی بووم

ل نک نه‌بوو دهردائی، زه‌لامه‌ک هاته نک و گوټی: نه‌ز ژ مه‌دینا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- یی هاتیمه نک ته ژ به‌ر چه‌دیسه‌کی منی زانی تو وی ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- فه‌دگو‌هیزی، نه‌بوو دهردائی گوټی: یه‌عنی: تو نه بو بازرگانیه‌کی هاتی؟ وی گوټ: نه، نه‌بوو دهردائی گوټی: و نه بو چو تشتی دی تو هاتی؟ وی گوټ: نه‌خیر، ئینا نه‌بوو دهردائی گوټی: من گو‌ه ل پیغه‌مبه‌ری بو‌بوو -سلاف لی بن- دگوټ: ﴿مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أجنَحَتَهَا رِضًا لَطَالِبِ الْعِلْمِ، وَإِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، حَتَّى الْحَيَاتَانِ فِي الْمَاءِ، وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالَمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، إِنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، إِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ﴾^(۱) یه‌عنی: هه‌چییی ریکه‌کی بگرت دا علمه‌کی پی ب ده‌ست خو بیخت، خودی ریکه‌کی بو به‌حشتی دی ل به‌ر وی ب ساناهی ئیخت. و هندی ملیاکه‌تن چه‌نگین خو بو داخوازکه‌ری زانینی ددانن هندی وان که‌یف ب کارئ وی دئیت، و هه‌ر تشته‌کی ل عه‌سمانان و هه‌ر تشته‌کی ل عه‌ردی هه‌تا نه‌هنگ د ده‌ریایی دا داخوازا غه‌فراندنا گونه‌هان بو زانایی دکه‌ن، و بهایی زانایی ل سه‌ر عیباده‌تکه‌ری

(۱) ئبن ماجه (۲۲۳) و نه‌بوو داوود (۳۶۴۱) فه‌دگو‌هیزن.

وهكى بهايى ههيشا چاردهشهقييه ل سهر ستيرين دى، و هندی زانانه ميراتگريتن پيغه مبه رانه، پيغه مبه ر چو دينار و دهره مان ل پاش خو ناهيلن، ههما ئهو زانينى ل پاش خو دهيلن، قيجا ههچيى زانينى وهرگرت ئهو وى پشک و بارهکا زيده وهرگرت.

ئهبوو ئومامه يى باهلى ديترت: بهحسى دو زهلامان بو پيغه مبه رى -سلاف لى بن- هاته کرن، ئيک عيباده تى دکه ت، و يى دى يى زانايه، ئينا پيغه مبه رى -سلاف لى بن- گو ت: ﴿فَضْلُ الْعَالَمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَذْنَاكُمْ﴾ يه عنى: بهايى ئهو يى زانا بهرانبهر ئهو يى عابد وهكى بهايى منه بهرانبهر يى ژ هه وه هه ميبان كي متر، پاشى گو ت: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، حَتَّى النَّمْلَةِ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحَوْتَ، لَيُصَلُّونَ عَلَى مُعَلَّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ﴾^(۱) هندی خودى و مليا كه تين وينه، و خه لكى عه سمان و عهردان، و هه تا مي رى د كونين خو قه، و نه هنگ د دهريايى دا صلاوه تان دده نه سهر وان يين خه لكى فترى خيرى دكه ن.

و هه سه نى به صرى ديترت: پسيارا دو زهلامان ژ پيغه مبه رى -سلاف لى بن- هاته کرن ژ سرائيلييان بوون، ئيک يى زانا بوو نفيرين خو يين فهرز ب تنى دكرن، پاشى دروينشت خير نيشا خه لكى ددا، و يى دى ب پورژى يى ب پورژى بوو و ب شه قى

(۱) ترمذى (۲۶۸۵) قه دگو هيزت.

عبادهت دکر، ئهري کي ژ وان چيتره؟ پيغه مبهري -سلاف لي بن-
 گوټ: ﴿فَضَّلْ هَذَا الْعَالَمَ الَّذِي يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيَعْلَمُ النَّاسَ
 الْحَيَرَ عَلَى الْعَابِدِ الَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ كَفَضْلِي عَلَى
 أَذْنَاكُمْ﴾^(۱) يه عني: څي زانايي نقيثا فهرز دکر پاشي دروينشت و
 خير نيشا خه لکي ددا بهايي وي ل سهر عبادده تکهري، هندي
 بهايي منه ل سهر وي يي ژ هه وه هه ميان کي متمر. مه عنا: نه و
 که سي ده مي خو ب به لاکرنا علمي څه دبورينت ل نک خودي
 چيتره ژ وي يي ده مي خو ب کرنا عبادده تي څه دبورينت،
 عبدالله لاهي کورئ ئيمام نه حمه دي ديترت: جاره کي من گوته بابي
 خو: چ کار باشتره ب شه څي نه ز بکه م، ته هه ججودان بکه م، يان
 علمي بنقيسم؟ وي گوته من: علمي بنقيسه.

نه څه ژ بهر کو مفايي نفيسينا علمي دگه هته وي و خه لکي
 څي، د څيانا وي دا و پشتي مرنا وي څي، به لي مفايي
 ته هه ججودان دگه هته وي ب تني و د څيانا وي ب تني دا^(۲).

زانا ب دورستي ژ خودي دترسن:

هندي زانينا مروڅي ب خودي و ديني وي و چيکريپي وي
 زيده تر لي بيت، څيانا مروڅي بو وي ژ بهر نعمه تين وي د گهل

(۱) دارمي څه دگو هيزت، مشكاة المصابيح تحقيق الألباني (۸۳/۱).

(۲) زکريا بن غلام قادر الباکستاني: صحيح المتجر الراجح للدمياطي،

مرۆڤی کرین، و ترسا وی ژئی ژ بهر تهخسیریا ئهو د دهر حهقا وی
 دا دکهت زیدهتر لی دئیت، خودایی مهزن د ئایهتهکی دا دبیرت:
﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ (فاطر: ۲۸) یهعنی: ههما ئهو
 مرۆڤ ب دورستی ژ خودی دترسن، و کاری ب فهرمانا وی دکهن،
 یین زانا ب خودی و سالوخته و شریعتی وی.

و چونکی ترسا زانایان ژ خودی ژ یا خهلکی دی پتره، ئهو
 پتر پیگیریی ب شریعتی وی دکهن، و ل سهرقی بناخهیی بهایی
 وان ل نک خودی زیدهتره، و مهتره بهیا وان و یا کهسین زانا نهبن
 وهکی ئیک نینه و نابت، خودی دبیرت: **﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ
 وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾** (الزمر: ۹) یهعنی: تو
 -ئهی پیغمبه-ر- بیژه: ئهروی ما ئهوین خودایی خو دنیا سن و
 دینی وی یی راست دزانن وهکی وانه یین تشتهکی ژ وی چهندی
 نهزانن؟ نه، ئهو وهکی ئیک نابن. ههما ئهو قی چهندی ل بیرا خو
 دیین، و قی فهرقی دزانن یین خودان عهقلین ساخهلم بن.

و ئهو فهرقی چیه؟

خودی د ئایهتهکا دی دا دبیرت: **﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ
 وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾** (المجادلة: ۱۱)
 یهعنی: خودی مهتره با خودان باوهرین دلسوز ژ ههوه دی بلند
 کهت، و ئهو مهتره با خودانین زانینی ژی د خیر و رازیوونی دا
 گهلهک دی بلند کهت، و خودایی مهزن ب کربارین ههوه یی

شاره‌زايه تشتهک ژئ ل وی به‌رزه نابت، و ئەو دئ هه‌وه سه‌را جزا ده‌ت.

مه‌عنا قئ ئايه‌تئ ئەوه: خودئ بها و مه‌رتبه‌يا وان كه‌سئ زانين بۆ هاتيه‌دان ب سه‌ر بها و مه‌رتبه‌يا وان خودان باوه‌ران دئخت يئن زانين بۆ نه‌هاتيه‌دان، و ئەو ب خو د بنيات دا خودئ بهايئ وان بلندتر لئ كريبه ده‌مئ وي خير بۆ وان قياي و ته‌وفيقا وان داي كو زانينا د ديني دا ب رزقئ وان كرى، پيغه‌مبه‌ر -سلاف لئ بن- د گوته‌كا خو دا دبئژت: ﴿مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ﴾^(۱) يه‌عنئ: هه‌چيئ خودئ خير بۆ بقئيت ئەو دئ وي د ديني دا شاره‌زا كه‌ت.

زانايئ رتبه‌ر و خيرئن مه‌زن:

زانايئ دورست ئەوه يئ رتبه‌ريا خه‌لكي ده‌كەت، رتبه‌ريا وان يا ديني ده‌مئ كو علمئ خو د ناڤ وان دا به‌لاف ده‌كەت، و به‌ري وان ده‌ته‌هه‌ر، چ ب رتكا گوته‌ئ بت يان نفيسينئ، و ئيك ژ وان بناخه‌يئن ئيسلامي بۆ مه‌ دانان ئەوه هه‌ر كه‌سه‌كئ كاره‌كئ باش نيشا ئيكى به‌ت، و ئەڤ نيشادانه بيته ئەگه‌ر كو ئەو وي كارئ باش به‌كەت، هه‌ندى وي خيرا بۆ وي دئته‌دان يئ كارئ باش ده‌كەت بۆ وي ژئ دئته‌دان يئ ب كارئ نيشادانئ رادبەت،

(۱) بوخارى (۷۲) ژ موعاويه‌ئ شه‌دگوته‌ژت.

پیغمبر -سلاف لی بن- د گوتنه کا خو دا دبیرت: ﴿مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا فَلَهُ أَجْرٌ مِّنْ عَمَلٍ بِهِ، لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الْعَامِلِ﴾^(۱) یه عنی: هه چیی زانینه کی نیشا خه لکی بدهت، هندي ئیکي کاری ب وی زانینی بکته خودی هندي خیرا وی دی دته وی یی ئه و فیرکری، بیی کو تشته ک ژ خیرا وی کیم بیت یی ئه و کار کری.

قینجا هوین هزر بکه ن مروقی زانا و مفاگه هین چهند خیرین مهزن بو وی دئینه نفیسین و ئه و یی پروینستی و نقستی، یان هه تا ئه و یی مری؟!

(۱) ئبن ماجه (۲۴۰) ژ ئه نه سی فه دگو هیزت.

شرینکړنا خودی ل بهر خه لکی

مه زنتړین کارې زانا پین خودایی د ناڅ خه لکی دا پی پادبن،
ټه وه ټه و خودی ل بهر خه لکی شرین دکهن.. بهلی، ټه و کاری بو
هندی دکهن بهرې خه لکی، دلین وان، عاطفه و هه وایی نه فسا
وان، عقل و قه ناعه تین وان دده نه وی ریکې یا خودی بو خه لکی
دانا پی دا بو وان بیته پیباز. و ژ بهر کو ټه و خودی ل بهر خه لکی
شرین دکهن، خودی د دنیا پی دا وان ل بهر خه لکی شرین دکهن، و
ل ټاخره تی جزایی وان دکهن ته ټه و جهی ل بهر وان شرین کو
به حه شته.

چونکی مه نصورې خودی ل بهر خه لکی شرین دکر:

مه نصورې کورې عه ماری، بابی سهری پی سولله می، ټیک
ژ مرؤقین خودی بو، کارې وی وه عظ و نصیحه ت بوون،
ل مزگه فتی دروینشت و ب سهدان خه لک لی کوم دبوون و ټه و بو
وان دئاخفت، خودی ل بیرا وان دیناڅه و پیکا باش نیشا وان
ددا، دبیزن: ل سهر زه مانې وی که سه کی وه کی وی وه عظیم
فه صیح و ره هوان نه دکر، و ههر ټیکې وی وه عظ لی کربا
(ته سیره کا) مه زن لی دکر، جاره کی خه لیفی عه بیاسی هارونی

گوهي ڇو ڏايي و هندی هند تهئسير لي بوو وی گوٽي: ئهڻه ڪي
هوسا تو فيري ئاخفتني ڪري؟ وی گوٽ: ئهي ئه ميرلموئمين!
جارهڪي من پيغهمبر -سلاف لي بن- د خهوي دا ديت تف ڪره
دهڻي من و گوٽ: هه ڀه ٻو خهلي باخفه، ڦيڄا بهلڪي ئهڻه
ڙ هندي بت!

مرڙهڪي ب تهقوا و زاهد بوو، بهلي گهلهڪ د حهديسان دا
بي شارهزا نهبوو، لهو هندهڪ جاران وي ئهو تيڪهلي ئيڪ ڊڪرن،
و ل سهر ڦي بناخهبي ئهو ل نڪ زانايتن حهديسي (راوييهڪي
ب هيڙ) نينه.

عه بدررهحمانئي ڪوري موطهررفي ديڙت: دهمي مهنصووري
ڪوري عهماري مري ههڻالهڪي وي د خهوني دا ديت، پسيار
ڙي ڪر: خودي چ ل ته ڪرييه؟ وي گوٽ: خودي گوته من: ئهي
مهنصوور! د گهل وي تيڪه لڪرنا ل نڪ ته ههي من گونههين ته
غهفراندن؛ چونڪي ته بهري خهلي ددا زڪري من^(۱).

و سههلي ڪوري زهڪهريايي ڙ ههڻالهڪي مهنصووري
ڦه دگوهيڙت، ديڙت: من ئهو د خهوني دا ديت گوته من: ل سهري
خودي ئهز گرم و عهز ابا خو نيشا من دا، و گوته من: ته گهلهڪ
تشت تيڪهلي ئيڪ ڊڪرن، پاشي وي گوته من: بهلي پا من تو
غهفراندي چونڪي ته ئهز ل بهر مهخلووقتن من شرين ڊڪرم، رابه

(۱) سير اعلام النبلاء (۵۳۰/۷).

ههړه د ناڅ ملياکه تين من دا و مه دحېن من بؤ وان بکه کانې
چاوا ته مه دحېن من ل دنيايې دکرن.. و گوت: کورسيه کهک
د ناڅ ملياکه تان دا بؤ من هاته دانان و من به حسې مه زيبيا خودې
د ناڅ ملياکه تان دا کر.

د ربوايه ته کا دی دا ژ ئه بوو حسه نې شه عرانی دئ ته
څه گوهاستن کو وی ب خو مه نصور د خه وی دا دیت، و
مه نصورې گوتې: خودې گوته من: ئه ی مه نصور! من گوتې:
به لې یا ره ب. وی گوت: تو بووی یې ته بهرې خه لکی ددا زوهدا
د دنيايې دا و ته دلې خو دېره دنيايې؟ من گوتې: به لې یا ره بی،
به س تو دزانی ئه زل مه جلسه کې نه روینشبووم ئه گهر من مه دحېن
ته نه کربن، و صلاوت نه دابنه سهر پیغه مبهرې ته، و شیرت
ل عه بدین ته نه کربن.. وی گوت: ئه څه راست دیېژت: کورسيکه کې
بؤ بدانن دا ئه و ل عه سماني من مه دحېن من بکه ت، کانې چاوا
وی ل عه ردې من مه دحېن من دکرن^(۱).

**نه بهس حه ز ژ خودې بکه وی ل بهر خه لکی شرین ژي
بکه:**

گه له ک کهس هزر دکه ن ده می ئه و دگه هنه وی دهره جی کو
ئو حه ز ژ خودې بکه ن و خودې ل بهر وان یې شرین بت، و ئیکا
هند ژي بکه ن کو ئو ژي ل بهر خودې دشرین بن، هنده ئو

(۱) تاریخ دمشق (۶۰/۳۴۰).

گه‌هشتنه دووماهییا مرادئ، و ئەو ب خو مەسەله هنده ب تنئ
 نینه.. راسته دەمئ ڤیان د ناڤه‌را مروڤی و خودئ دا په‌یدا دب‌ت،
 ئەو دب‌ته ئەگەر کو ږیکا به‌حه‌شتئ ل به‌را مروڤی ڤه‌بب‌ت، وه‌کی
 به‌ری نوکه ژئ مە به‌حس ژئ کری، به‌لئ تشته‌کئ دی ژئ
 د مەسەلئ دا هه‌یه دڤب‌ت هه‌ژیکه‌ری خودئ ل بی‌را خو بینته ڤه،
 ئەو ژئ ئەڤه‌یه: چاوا ئەو دئ شپ‌ت خودئ ل به‌ر خه‌لکی ژئ شرین
 که‌ت؟

به‌لکی یا ب سانا‌هی بت مروڤ وه ل خو بکه‌ت کو ئەو هه‌ز
 ژ خودئ بکه‌ت، به‌لئ کو ئەو ئیکا هند ژ خه‌لکی چئ بکه‌ت ئەو
 هه‌ز ژ خودئ بکه‌ن، ئەڤه کاره‌کئ وه‌سایه ب تنئ ئەو مروڤ د‌شپ‌ن
 بکه‌ن یپ‌ن خودئ که‌ره‌م ب دو تش‌تان د گه‌ل کری: نیاسین و
 زانینه‌کا دورست ب خودئ؛ چونکی ئەگەر مروڤ ب تشته‌کی یئ
 زانا نه‌بت نه‌شپ‌ت وی ل به‌ر خه‌لکی شرین بکه‌ت، و یئ دو‌بیئ:
 ئەزمانه‌کئ شرین و ره‌هوان؛ دا بشپ‌ت ب دورستی ب کارئ
 شرین‌کرنئ راب‌ت؛ چونکی ئەو ته‌ئسیرا شرینییا ئەزمانی، یان
 ئەزمانئ شرین ل دلئ خه‌لکی دکه‌ت چو تشته‌کئ دی زوی ب زوی
 و ب سانا‌هی نه‌شپ‌ت بکه‌ت.

بیرئینانا خه‌لکی ل خودئ و زکری وی ږیکا به‌حه‌شتیه:

و ئەگەر خودئ ئەڤ هه‌ردو که‌ره‌مه د گه‌ل ته نه‌کرن، و تو
 نه‌کریبه‌ ژ وان یپ‌ن وه‌کی مه‌نصووری به‌ری خه‌لکی دده‌نه خودئ،
 و تو پئ حه‌سیای کو هنده‌ک مروڤین ب ڤی ره‌نگی یپ‌ن هه‌ین، خو

ب مه‌جلیسین وان را بگه‌هینه دا د گهل وان بییه هژمارتن؛ چونکی
 ئەو ڕه‌نگه‌کی مرۆفانه هه‌قالین وان ژێ ب به‌ره‌که‌تا وان به‌خته‌وه‌ر
 دبن، ئەبوو هورده‌یره ژ پینغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- فه‌دگوه‌یزت،
 دبیزت: ﴿إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَلَأَ سَيَّارَةَ، فَضْلاً يَتَّبِعُونَ مَجَالِسَ
 الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا مَجْلِسًا فِيهِ ذِكْرٌ قَعَدُوا مَعَهُمْ، وَخَفَّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا
 بِأَجْنِحَتِهِمْ، حَتَّى يَمْلَأُوا مَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَإِذَا تَفَرَّقُوا عَرَجُوا
 وَصَعِدُوا إِلَى السَّمَاءِ، قَالَ: فَيَسْأَلُهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ: مَنْ أَيْنَ
 جِئْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: جِئْنَا مِنْ عِنْدِ عِبَادٍ لَكَ فِي الْأَرْضِ، يُسَبِّحُونَكَ
 وَيُكَبِّرُونَكَ وَيُهَلِّلُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ وَيَسْأَلُونَكَ، قَالَ: وَمَاذَا يَسْأَلُونِي؟
 قَالُوا: يَسْأَلُونَكَ جَنَّتَكَ، قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا جَنَّتِي؟ قَالُوا: لَا، أَيُّ رَبِّ قَالَ:
 فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا جَنَّتِي؟ قَالُوا: وَيَسْتَحِيرُونَكَ، قَالَ: وَمِمَّ يَسْتَحِيرُونَنِي؟
 قَالُوا: مِنْ نَارِكَ يَا رَبِّ، قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا نَارِي؟ قَالُوا: لَا، قَالَ: فَكَيْفَ لَوْ
 رَأَوْا نَارِي؟ قَالُوا: وَيَسْتَغْفِرُونَكَ، قَالَ: فَيَقُولُ: قَدْ عَفَرْتُ لَهُمْ فَأَعْطَيْتُهُمْ
 مَا سَأَلُوا، وَأَجَرْتُهُمْ مِمَّا اسْتَجَارُوا، قَالَ: فَيَقُولُونَ: رَبِّ فِيهِمْ فُلَانٌ عَبْدٌ
 خَطَّاءٌ، إِنَّمَا مَرَّ فَجَلَسَ مَعَهُمْ، قَالَ: فَيَقُولُ: وَلَهُ عَفَرْتُ، هُمْ الْقَوْمُ لَا
 يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ﴾^(۱) یه‌عنی: خودی هنده‌ک ملیاکه‌تین گه‌ڕۆک
 هه‌نه، دزی‌ده‌نه به‌س کاری وان ئەوه ئەو ل وان مه‌جلیسان دگه‌ڕیین

(۱) موسلم (۲۶۸۹) فه‌دگوه‌یزت.

يېن به حسى خودى لى دئېته کرن، و گاڤا وان مهجسه کا ب قى
رهنگى ديت، ئەو دچن لى دروينن، و خو ددهنه ئىک و دۆرى
ل وان دگرن هتا د ناڤهرا وان و عسمانى دنيايى دا تثرى دکهن،
و گاڤا مهجس قه رهقى، ئەو بلند دبنه عسمانى، و خودى پسپارى
ژ وان دکهت، و ئەو زاناره ب وان: هوين ژ کيشه دئين؟ ئەو
دبيژن: ئەم يى ژ نک هندهک عهبدىن ته دئين ل عهردى دگوتن:
(سبحان الله، الله أكبر، لا إله إلا الله، الحمد لله) و وان
داخواز ژ ته دکر. خودى دبىژتى: ئەو چ ژ من دخوازن؟ ملياکهت
دبيژن: بهحهشتا ته ژ ته دخوازن، خودى دبىژت: ما وان بهحهشتا
من ديتييه؟ ئەو دبىژن: نهخير ئەى خودا، خودى دبىژت: پا دا چاوا
بت ئەگەر وان بهحهشتا من ديتبا؟ ملياکهت دبىژن: و ئەو خو ب
ته دپاريزن، خودى دبىژت: ئەو خو ب من ژ چ دپاريزن؟ ملياکهت
دبيژن: ژ ئاگرى ته ئەى خودا؟ خودى دبىژت: ما وان ئاگرى من
ديتييه؟ ئەو دبىژن: نهخير، خودى دبىژت: پا ئەگەر وان ئاگرى من
ديتبا دا چاوا بت؟ ملياکهت دبىژن: و ئەو داخوازا غهفراندنا
گونههان ژ ته دکهن، گوت: خودى دبىژت: من گونههين وان بو وان
ژيبرن، و ئەو داىي يى وان داخواز کرى، و ئەو ژ وى تشتى
پاراستن يى وان خو ژى دايه پاراستن، قيجا ئەو ملياکهت دبىژن:
ئەى خودا، فلان عهبدى ته يى گهلهک گونههگار ژى يى د ناف
وان دا، و ههما ئەو د بهر وان را بۆرى چوو ل نک وان روينشت؟

خودی دبیژت: ئەو ھندەک مروڤن یی د گەل وان بڕوینتە خواری ژێ
بەختەرەش نابت.

بەلێ.. خو ئەوێ نە ژ وان ژێ، بەلێ رازیووی ل مەجلسا
وان ڕوینت بەختی وی سپی دبت، پا ھوین چ دبیژن بو وان ب خو؟
و ھوین چ دبیژن بو وی یی ڕێبەر ییا مەجلسی دکەت و خودی
ل بیرا وان دبیژت ڤە و ل بەر وان شرین دکەت؟ بەختی وی دی یی
چاوا بت؟ و دا تو بزانی کانی -د سەر خرابییا تە را- خودایی تە
چەندی باشە، گوھدارییا ڤی حەدیسێ بکە، پێغەمبەر -سلاڤ لی
بن- دبیژت: ﴿قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ حِينَ
يَذْكُرُنِي، إِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ، ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ، ذَكَرْتُهُ
فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُ، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شَبْرًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ
ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَمَنْ جَاءَنِي يَمْشِي جِئْتُهُ هَرَوَلَةً﴾^(۱) یەعنی:

خودایی مەزن دبیژت: ئەز ل دوێڤ وی ھزێمە یا عەبدی من ژ من
دکەت، و ئەزێ د گەل وی دەمی ئەم بەحسێ من دکەت، ئەگەر ئەو
د گەل خو بەحسێ من بکەت، ئەز ژێ د گەل خو بەحسێ وی دکەم،
و ئەگەر ئەو د ناڤ کۆمەکی دا بەحسێ من بکەت، ئەز د ناڤ
کۆمەکا چێتەر دا بەحسێ وی دکەم، و ھەچیێ بەوێستەکی خو
نیزیکی من بکەت، ئەز گەزەکی خو نیزیکی وی دکەم، و ھەچیێ

(۱) ئەحمەد (۹۳۵۱) ژ ئەبوو ھورەیرە ی ڤەدگوھێژت.

گهزهکي خو نيزيکي من بکهت، نهز دهستهکي خو نيزيکي وي دکهم، و ههچيبي هيدي ب نک من قه بيت نهز خوش ب نک قه دچم. و نهقه هندهکه ژ مهعنايا گوتنا خودي يا کورت: ﴿فَاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ﴾ (البقرة: ۱۵۲).

چاوا خودي ل بهر خه لکي شرين بکهين:

نهگهر پسپار بيتهکرن: نهري چاوا ئيک ژ مه دي شيت خودي ل بهر خه لکي شرين کهت؟

د بهرسقي دا و ب کورتی دي بيژين: کو نهو خودي ب پيکا ديارکرنا ناف و سالوخته تين وي بو خه لکي و گريدانا مهعنايین قان ناف و سالوخته تان ب ژيانا وان قه بدهته ناسين؛ دا نهو بزنان چاوا خودي بو وان يي باشه و نهو يي د گهل وان و نه يي دویره ژ وان.

و ب بيرئینانا خه لکي ژي ل وان نعمه تين مهزن يين خودي د گهل وان کرين؛ چونکي تبیعه تي مروقان ل سهر هندی چيپوويه نهو ههز ژ وي دکهن يي قهنجيان ل وان بکهت، بهلي پا ديسا ژ تبیعه تي نهفسا مروقييه ده مي نعمه تهک ل سهر بهرده وام دبت و نهو فير دبتی، ل شوبنا کو نهو قه در و بهايي وي نعمه تي پتر بزانت، نهو وي ژ بير خو دبهت، قيجا دهم بو ده مي وي ههوجه يي ب هندی ههيه ئيک بيت و بيراي وي ل وي نعمه تي بينته قه؛ دا نهو وي بير نه کهت.

نیشادانا گوتنا خودی بۆ خەلکی، کو قورئانه، و بەلاشکرنا وی
 د ناڤ وان دا ب ڕیکا خواندن و تەفسیرکرن و دیارکرن خۆشی و
 شرینی و ئیعجازا وی، ئەقە ژێ ڕیکەکە بۆ شریکنا خودی ل بەر
 خەلکی، ما هوبن نابینن دەمی مروڤ حەز ژ ئیکی بکەت، و
 پەيامەکا وی بگەهتێ، ئەو مروڤ حەز دکەت هەر و هەر وی
 پەيامی بخوینت، بەری خۆ بدەتێ، هەرا خۆ تێدا بکەت؟

خەبابی کوری ئەرهەتی دبیژت: ((تشتەک نینە هندی ئاخفتنا
 خودی تە ل بەر خودی شرین بکەت)) قیجا دەمی تو شیای ئاخفتنا
 خودی ل بەر خەلکی شرین بکە ی ئەو تو شیای خودی ژێ ل بەر
 وان شرین بکە ی.

و مادەم ئەو ئەو یی ب ناڤی خودی دناخفت، و خەلک وی
 وەکی گازیکەر بۆ ڕیکا خودی دەرژمێرن، دڤیت ئەو ب ئاخفتن و
 کریار و ڕەفتاری خۆ، خۆ بکەتە نمونە یەکی باش یی خەلک ژ بەر
 وی حەز ژ وی خودایی بکەن یی ئەو وان بۆ گازی دکەت، دڤیت
 وی ڕووبەکی قەکری و ئەزمانەکی نەرم و ئەخلاقەکی باش هەبت،
 پشستی هنگی چی نابت بۆ وی لی بگەڕیت هەچی تشتی
 ژ هەمیان ب زەحمەتر د دینی دا بینت و گاڤ و سەعەت وی بۆ
 خەلکی بیژت، بەری خۆ بدەتێ چ رەئی و بۆچونا ئاسی یا زانایان
 هەبت ئەو فەتوایی ب وی بۆ خەلکی بدەت، نە.. ئەگەر مەسەلە
 پەيوەندی ب تە ب خۆ قە هەیه، تو یی ئازادی، ئەگەر تەقوایا تە
 بەری تە بدەتێ کاری ئاسی کاری ئاسی بکە، بەلی دەمی

مهسه له دېته خه لک.. ئیک ژ سالوخته تین پیغه مبه ری -سلاف لی
بن- نهو بوو، وه کی عائیشا دبیرت، هر جاره کا هلبژارتنا ئیک
ژ دو تستان بو وی هاتبادان، وی تشتی ب ساناهیتر هل دبژارت
نه گهر یی ب گونه نه با.

و راسته خودی یی عه زاب دژواره، و غه زه با وی چو تشت خو
ل بهر ناگرن، (الجبار، المنتقم، شدید العقاب..) نهغه ژ ناڅ و
سالوخته تین وینه، به لی دقیت کار و که سپا ته نهو نه بت هه رده م
تو (ته رکیزی) ل سه ر قی لایی ب تنی بکه ی ب هیجه تا هندئ دا
خه لک بترسن و خو ژ خرابییی بده نه پاش، نه گهر تو هیقییی بو
خه لکی چی که ین و دلئ وان بیهیه ره حما خودی هه تا کو نهو
د سه ر خرابییین خو را- هزرا باشییی ژ خودی بکه ن، چیتره
ژ هندئ تو وان بی هیقی بکه ی هه تا ئیک ژ وان -د گهل باشییین
خو- هزر بکه ت کو موسته حيله خودی ره حمی ب وی بیه ت و نهو
بچته به حه شتی.. نه گهر تو یی ب قی رهنگی بی بیژه من چاوا تو
دی شیی خودی ل بهر خه لکی شرین که ی؟

و نهو زانا و داعیه دی شیت خودی ل بهر خه لکی شرین
که ت، و بهرئ وان ده ته ریکا خودی یی کارئ خو کرییه شیره تکرنا
خه لکی، نه کو هه تکبرنا وان، نهوئ دلئ وی دمینه
ب گونه هکاران شه ده می دینت نهو ژ نه زانینا خو یان هه تا
ژ نه حمه قییا خو، بهر ب گونه هی شه دچن، نه کو تری دلئ خو
که رب بکه ت دژی وان، و ژ دل هه ز بکه ت کو خودی عه ردی

ب وان څه بيه ته خوارئ، يان غه زه بي ل وان بکته، دهمي کافر تن
 ملله تي پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- همي ريک ل بهر وي دگرتن،
 و همي پهنگين دوزمناتيبي د گهل وي ب کار دئينان، وي
 ژ دله کي صافي و تڅي څيان دوعايا هيدايه تي بو وان دکر، و خو
 دهمي نهو ژ وان ب خو بي هيڅي بيا ژي وي دگوت: بهلکي خودي
 هندک مروځان ژ پشتا وان دهر پيخت ئالايي څي ديني هلگرن..
 نه ها ب څي نه خلقي و څي دلفره هيبي مروځ دښت خودي ل بهر
 خه لکي شرين بکته، نه ب چاندنا (که ربا پيروز) و (نه څيانا
 موقه ددهس) و (کوشتنا شرين)!!

تشتي دي يي دڅيت هم باش بيرا خو لي بينينه څه
 ب تاييه تي نهو که سي لي دگه ريت خودي ل بهر خه لکي شرين
 بکته، نهو: بهري وي ل وي تشتي نه بت يي د دهستي خه لکي دا
 هه، و (مونافه سي) ل سهر په رتالي دنيايي د گهل وان نه کته،
 هه پيغه مبهره کي گازيبا خودي گه هاندييه ملله تي خو بهري هه
 تشته کي يي گوتيبي: ﴿مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ
 ۵۸﴾ (ص: ۸۶)، ﴿لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾ (هود:
 ۲۹)، سهر څي گازيبا خو نه من چو مال نه چو کړي ژ هه وه
 نه څيت.

چاوا خه لکي دي باوهري ب ته هه بت کو ته دڅيت خودي
 ل بهر وان شرين بکه ين، و نهو بينن نارمانجا ته ژ څان
 گوټنان نهو نهو تشتي د دهست و بهريکا وان دا هه يي ته

د بهرېکا ته دا؟ چاوا دى وان باوهرى ب ته ههبت و ئهو يى دبېنن
 ته دقېت ب ناڅى خودى ئاغاتىيى ل وان بكهى؟
 نه.. چاډ ل پيغه مېه ران بكه ئه گهر تو بو ريكا وان گازى
 دكهى.

و تشتى دى يى ژ هه ميبى گرن گتر بو وى كهسى بقتى خودى
 ل بهر خه لكى شرين بكهت ئه وه ئهو كهسى ب قى كارى رادبت
 خه ما زېده ژ راست كرنا ئه زمانى خو بخوت، يه عنى: خو د علم و
 هونه رى ئه زمانى و ئاخفتنى دا شاره زا بكهت؛ چونكى ئهو سحرا
 ئه زمان ب شرينيا خو ل دلى گوهدارى دكهت گه لهك جاران
 ژ سحرا دى يا مه علوم زېده تره، ئه گهر ته بقتى كارى ل خه لكى
 بكهى خو فېرى هندى بكه چاوا دى گوتنى ل جهى وى و ده مى
 وى يى مونسب بېژى، مه زنترين چه كى قورئان پى هاتيبه عه رهبان
 به لاغت و په هوانبېژى بوو، و پيغه مېه ر -سلاډ لى بن- د سهر
 هندى را كو ئهو مروشه كى نه خوانده ثان بوو ژى به لى ئهو
 (فه صيحترين عه رهب) بوو، قېجا بلا ئه زمانى ته يى خوش بت و
 ب ئه رى، دا بشيى مارى ژ كونى بينيبه ده رى، وهكى مه زنين مه
 دبېژن!

دوعاييں چاكان

گهلهك كهس ييڻ ههين هزر دكهن دوعا ههما ب تني
 خواستنه كه مروڦ بو خو ژ خودي دكته، ئه گهر ئهو تشت ب جه-
 هات يي وي بو خو خواستي ئهو وي فايده كر، ژ خو ئه گهر ئهو
 تشت ب جه- نه هات ئهو زه حمه تا وي د بهر ئاقي دا چوو، لهو تو
 دبيني ئهو هنگي يي عيجز و ب خه مه دييژت: من چهند خو
 ب دوعايي څه زه حمه تا دا و ئهو قه بويل نه بوو. و ئه صلي
 گرفتاريي د څيري دايه...!! كو مروڦ نه زانت دوعا چيه؟ و
 مه عنايا قه بويل كرنا وي چيه؟ و بوچي ئهو دئيته كر؟

خودي و پيغه مبهري وي -سلاف لي بن- ههردو دوعايي وهك
 عبادت نيشا مه ددهن، بهلكي گرنگترين عبادت، يان كاكلكا
 عبادتي، خودايي مه زن د نايه ته كي دا دييژت: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي
 أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (٦٠)
 (غافر: ٦٠) يه عني: خودايي ههوه -گهلي عبادت تكه ران- گوت:
 هوين دوعايان ژ من بكنه ئه ز دي د بهر سقا ههوه ئيم، هندي
 ئهون ييڻ خو ژ په رستنا من مه زنتر لي دكهن، ئهو ب په زيلي و
 شهر مزاری څه دي چنه جه هه نه مي.

و باش هزرا خو د ئايه تي دا بکهن، ئايه تي ل سهري گوت:
 هوبن دوعايان ژ من بکهن، پاشی گوت: ههچيبي ژ خو نه گرت
 عيباده تي من بکهت، و خو ژ هندی مهزنتر ببينت.. مهنا: دوعا
 عيباده ته، و ئهوي ژ خو نه گرت دوعايان ژ خودی بکهت، ئه و خو
 ژ عيباده تي وی مهزنتر لی دکهت، هه ر ژ بهر قی چهندی
 پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دييژت: ﴿الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ﴾ يه عني:
 هه ما دوعا عيباده ته^(۱).

قيجا ئه گه ر ئه م ب قی رهنگی د دوعايی بگه هين، ئه م دی
 زانين کو دوعا نه ب تنی داخوازه که ئه م ژ خودی دکهين مه دقيت
 ئه و بو مه ب جه بينت، و چی گاڤا وی ئه و بو مه ب جه نه ئينا
 ئه و زهحمه تا مه زه عی بوو! نهخير، ده می ئه م دوعايی ژ خودی
 دکهين، ئه و رهنگه کي عيباده تيبه ئه م بو وی پيشکيش دکهين، هه ر
 جاره کا شه رتي بن قه بويلکرنا عيباده تي تي دا هه بن، ئه و دی ئيته
 قه بويلکرنا و خيرا وی دی گه هته مروقي بلا ئه و تشتي مروث
 دخوازت د واقعی دا ب جه نه ئيت ژي، و ديسا هه ر ل سه ر
 بناخه يی قی تيگه هشتني هه ر جاره کا مه دوعا بو خو ژ ئيکي دی
 کر ژ بلی خودی، يان د گه ل خودی، ئه و ئيک کی بت کی نه بت،
 ئه و مروث ب ناف شرکي قه چوو، خودی دييژت: ﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ

(۱) ئين ماجه (۳۸۲۸) و ترمذی (۲۹۶۹) و ئه بو داوود (۱۴۷۹) ژ

نوعمانی کوپي به شيري قه دگوهيزن.

فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ (الجن: ١٨) يه‌عنى: هندی مزگه‌فتن بۆ په‌رستنا خودی ب تنینه، قیجا هوین ل ویری دوعایی بۆ خو ژ کهسی دی د گهل وی نه‌کهن.. و ئەف ئایه‌ته ژى هندی دگه‌هینت کو دوعا عیباده‌ته.

لایى داخوازى د دوعایی:

د گهل ئەفی راستیا بۆرى، لایى به‌رچاف د دوعایی دا ئەو داخوازه یا مروڤ ب ړیکا دوعایی بۆ خو ژ خودی دکه‌ت، و چاهه‌پړیى هندی دمینت کو خودی وى داخوازى بۆ وی ب جه‌بینت، و دبت ئەف داخوازه یا دنیاىى بت، و دبت ئەو یا ئاخره‌تى بت.. و ئەگه‌ر ئەم به‌رى خو بدهینه (نصوصین شه‌رى) دى بینین خه‌م ژ څى لایى دوعایی ژى یا هاتییه‌ خوارن، و خودی و پیغه‌مبه‌رى وی -سلاف لى بن- به‌رى مه‌ یى دایه وان ړیکان کو ئەم پى بیینه ژ وان یین داخوازیڼ وان ب ړیکا دوعایی بۆ دئینه ب جه‌ئینان، و ئیک ژ وان ړیکان -یین کو ئاخفتنا مه‌ یا څى جارى دى ل دور زڅرت- ئەوه مروڤ داخوازا خو ژ خودی بکه‌ت ب ئەزمانه‌کى وه‌سا یى کو مروڤى بى ئەمریبا خودی پى نه‌کرت، ب تاییه‌تى ئەگه‌ر ئەو ئەزمان ئەو بت یى بهایی خو ل نک خودی هه‌ی.. و به‌رى هوین بیژنه من: ما ئەزمانه‌کى ب څى ږه‌نگى ژ کیشه دى په‌یدا که‌ین؟ دى بیژمه هه‌وه: ئەو ئەزمانى ته چو گونه‌ه پى نه‌کړین ئەزمانى مروڤه‌کى دییه، و ئەزمانى بهایی خو ل نک خودی هه‌بت ئەزمانى مروڤى چاکه، مه‌عنا: گاښا ته

مرۆڤهك دیت نیشانین چاکییی ل نک هه نه، و تو هزرا (چاکییی) ژئی دکهی وی ژ دهست خو نه که، و داخوایی ژئی بکه کو ئه دوعایی بو ته ژ خودی بکهت، و ژ بیر نه که سه ر خاترا مرۆڤه کی چاک، خودی هندهک جاران ملله ته کی ژ عه زایی دپارێزت: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ﴾ (الأنفال: ۳۳) ئهی پیغه مبه ر، نه بو یه کو خودی وان کافران عه زاب بدهت هندی تو د نا ف وان دا بی!

ئه ڤه هوکمی پیغه مبه ریه -سلاف لی بن-:

ئه ف هوکمی مه به حس ژئی کری، هوکمی پیغه مبه ریه -سلاف لی بن- وی نیشا مه دایه کو گاڤا مه مرۆڤه کی چاک دیت، یی هزر بو هندی دچت کو دوعایی وی دئینه ب جه ئینان، ئه م ژئی بخوازین کو ئه دوعایی بو مه ژ خودی بکهت؛ دا به لکی ب به ره که تا دوعایا وی خودی داخوایی مه بو مه ب جه بینت، و ئه ڤه ده لیل:

ئوسه یری کورپی جابری دبێژت: هه ر جاره کا کۆمه کا مرۆڤان ژ یه مه نی بو هاریکارییا له شکه ری موسلمانان هاتبا مه دینی، عومه ری کورپی خه ططایی پسپار ژ وان دکر: ئه ری ئوه یسی کورپی عامری د نا ف هه وه دا هه یه؟ هه تا رۆژه کی ئیکی گۆتییی: ئه زم ئوه یسی کورپی عامری، هنگی عومه ری گۆتی: تو ژ بابکی مورادیانی ژ ئویجاخا قه ره نیان؟ وی گۆتی: به لی، عومه ری گۆتی: چه رمی له شی ته یی گوری بوو پاشی تو چی بووی هندی ده ره مه کی نه بت، وی گۆتی: به لی، ده یکا ته یا زیندی بوو؟ وی

گۆت: بهلى، عومهرى گۆتى: من گوھل پیغهمبهرى بووبوو
 -سلاف لی بن- دگۆت: ﴿يَأْنِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ
 الْيَمَنِ، مِنْ مُرَادٍ، ثُمَّ مِنْ قَرْنٍ، كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ
 وَالِدَةٌ هَوَتْ بِهَا بَرٌّ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَا بَرَّهٗ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ
 فَاَفْعَلْ﴾^(۱) یهعنى: د گهل لهشکهری یهمهنی ئەوی دئیتته هاری
 ههوه، ئوهیسی کورئ عامری دئ ئیت، ئەو ژ مورادیانه، پاشی
 ژ قهرهنبیان، ئەو مروقهکی گوری بوو پاشی چیبوو هندی جهی
 دهرهمهکی نهبت، وی دهیکهکا هه ی ئەو بو وی گهلهکی باشه،
 ئەگەر ئەو خودئ بددهته سویندئ خودئ سویندا وی ناشکینت، ئەگەر
 تو بشی ی ئەو دوایا غفراندنا گونههان بو بکهت، وه بکه..
 عومهری گۆتی: قیجا دوایا غفراندنا گونههان بو من بکه، وی
 دوعا بو عومهری کرن. مهعنا: دوایا مروقی چاک مفایی
 دگههینته خودانی، و ئەگەر ئەو دوایا غفراندنا گونههان و چوونا
 بههشتی بو ئیکتی گونههکار بکهت، خودئ دوایا وی دئ ب جه-
 ئینت.

ژ بهر دوایا چاکان:

عهبدللاهی کورئ ئیمام ئەحمه دی دبیرت: جارهکی ئەم
 ل مزگهفتی دروینشتی بووین جهنازهیی زهلامهکی د بهر مه را

(۱) موسلم (۲۵۴۲) قه دگوهیزت.

هاته برن، بابی من پسیارکر: څی مړوڅی چ کار دکر؟ هنده کان
 گوتی: وی ل سهر ریکی تشت بو خو دفرۆتن، بابی من گوتی:
 جهی ئه و لئ رادوه ستا یی وی بوو یان نه؟ گوتن: جهی وی نه بوو.
 ئیمام ئهمه دی گوت: مخابن مخابن! ئه ز دترسم ئه و جه یی
 ئیتیمه کی بت، یان یی ئیکی بت نه ب دلئ وی څی ئه و کار
 ل سهر جهی وی دکر، هنگی عه مرئ څی مړوڅی هه می دی زه عی
 بت! پاشی بابی من گوته من: رابه دا بچین نقیژئ ل سهر بکهین،
 بهلکی خودئ لئ نه گرت. گوت: ئه م چووین مه نقیژ ل سهر کر، و
 ئه م د گهل جه نازهی وی دهرکه فتین هتا مه ئه و څه شارتی، و من
 دیت وئ شه څی هه میی بابی من یی ب خه م بوو ژ بهر وی
 زه لامی..

گاڅا بوویه سپیده، ژنکه کا جیرانا مه هات و گوته بابی من:
 بابی عه بدل لاهی، ئه ز مزگینییه کی نه ده مه ته؟ بابی من گوتی:
 بهلئ بیژه، تو ژنه کا چاکی، خیره؟ وی گوت: ئه و زه لامی دوهی تو
 د گهل جه نازئ وی دهرکه فتی، من شقییدی د خه ونا خو دا دیت
 ل به حه شتئ دکره غار، و دو کراسین که سک ل بهر بوون، من
 گوتی: ئه ری خودایی ته چ ل ته کر؟ وی گوت: گاڅا رحا من
 ستاندی یی د گهل من ب غه زه ب بوو، پشتی ئهمه دی کوړی

هنبه لی نڅیژل سهر من کری، نهو ژ من رازی بوو و نهز برمه بههشتی^(۱).

زانا و زاهده کی مه زن ژی هه بوو دگوټنن: ئیبراهیمی کورئ
ئیسحاقئ هری، د بنیات دا خه لکی مرویی بوو، و وی ل ویری
بیست و دو خانی و بیستان هه بوون هه می فروتن و بهایی وان
د ړیکا وه رگرتنا هه دیسی دا خه رچکرن، ئیک ژ شاگرده و هه فالین
ئیمام نه همدی کورئ هنبه لی بوو، هه تا خه لکی نهو ب ئیمام
نه همدی څه ته شبیه دکر، جاره کی خه لیفه یی عه بیاسی دهه هزار
دهره م هنارتنه مالا وی و گوټی: نه فان ل سهر مروټین پیټقی
به لاث بکه، وی نهو زقراندن و گوته قاصدی: بیژه خه لیفه ی نه څه
ماله که نه م ب کومکرنا وی څه نه وه ستیاینه څیجا نه م خو
ب لیکه کرنا وی ژی څه مه حتل ناکه ین، و گاڅا خه لیفه ی جاره کا
دی نهو مال هنارتییه مالا وی، وی گوته قاصدی: بیژه خه لیفه ی
نه گهر نهو به لا خو ژ مه څه نه که ت، نه م دی مالا خو ژ څیری به ین..
و نه څه که نگی بوو؟

هه فالئ وی نه بوو عه لییی خه ییاط دبیزت: نهز و نهو ل بهر
دهرئ مالا وی بووین، گاڅا بوویه ده می خوارنئ وی گوته من:
بابی عه لی، تو که رهم که هه ر هه سهر شولئ خو، من سه رکه کی تشرئ

(۱) طبقات الحنابلة لابن أبي يعلى (۵۸ / ۲).

ب تنی یی هه، دوهی بستیکین وی من خواربون و ئهفرۆ دئ
 یا دی خۆم.. مهعنا: سهركهكی تفری خوارنا وی یا دو رۆژان بوو!
 ئیبراهیمی ههربی زانایهكی دویر بوو ژ كۆچك و سهرايین
 مهزن و ماقولین دنیایی، ههقالهكی وی ژ زانایان ههبوو دگۆتنی:
 ئیسماعیل، پشتی بوویه قازی و خودان دهركههقان، گهلهك ههز
 دكر جارهكی ئیبراهیمی ههربی سهرا وی بدهت، هندهكان ئهف
 داخوازا وی گههاند ه ئیبراهیمی، وی گۆت: ئهز سهرا وی كهسی
 نادهم یی دهركههقان ل بهر دهري وی بت! گاڤا قازی ئهف چهنده
 زانی، وی گۆته دهركههقانی خۆ: قان رۆژان نه مینه ل بهر دهري،
 هندهك چوون گۆته ئیبراهیمی ههربی، چو دهركههقان نه ماینه
 ل بهر دهري قازی، هنگی ئهو رابوو چوو سهرا قازی دا، ل بهر
 دهستی قازیی مهزن قازییهكی بچوبكر ههبوو دگۆتنی: بابی
 عومهري موحه ممه دئ كورئ یووسفی، گاڤا بابی عومهري دیتی
 ئیبراهیمی ههربی ب ژۆركهفت، و پیتلاڤا خۆ ئیخسته بهر دهري،
 وی گۆته خزمه تكارهكي: كهفكهكی بینه پیتلاڤا وی بكه د ناڤ دا
 ههتا دهركهفت، گاڤا ئیبراهیمی ههربی قیای دهركهفت، بابی
 عومهري گازی خزمه تكاری خۆ كر و گۆتی پیتلاڤا ئیمامی بینه..
 گاڤا وی ئهف چهنده ژ بابی عومهري دیتی، و زانی وی بو
 قه درگرتنا وی ئهف چهنده یا كری، بهري ئهو دهركهفت وی
 دوعایهك بو كر و گۆت: خودی ل دنیایی و ئاخهتیی قه دری ته
 بگرت.. و دیاره ئیکسهه دهركههین عهسمانی بو قی دوعایا

ئىمامى قەببون، بابى عومەرى دىنيايا خۆب قەدر و قىمەت
 بۆراند، و گاڤا مرى، مەرۆقەكى ئەو د خەونى دا دىت، پىسپار ژى
 كر: خودى چ ل تە كرىيە؟ وى گۆت: دوعا يا قى مەرۆقى چاك،
 ئىبراھىمى، گەھشتە من، و گونەھىن من بۆ من ھاتنە
 غەفراند^(۱).

بۆ خۆ ژ ڤان بخوازه دوعا يان بۆ تە بکەن:

ھشپار بى! مەسەلا دوعايى ب سىستى قە وەرەنەرە، ھندەك
 دەم و ھندەك جە يىن ھەين دەرگەھىن عەسمانى تىدا ل بەر
 دوعايى قەدېن، و ئەو ئىكسەر بۆ خودى دئىتە بلندكرن، و خودى
 ب عززەت و جەلالەتا خۆ سويند دخۆت كو ئەو وى ب جە بىنت،
 وەلەو پىشتى دەمەكى ژى.

و ھندەك مەرۆقىن دى ژى يىن ھەين، بەلكى دتۆزەوى و سەر
 قزاقز بن، خەلك وان ژ بەر دەرگەھىن خۆ دكەنە دەرئ؛ چونكى چو
 تر و نەجمە ل سەر ملېن وان نېن، و دەرگەھىن كۆچك و سەرايىن
 دىيايى ل بەر وان نائىنە قەكرن؛ چونكى دەستېن وان ژ مال و
 مەنصبان دڤالانە، بەلى چى گاڤا ئىك ژ وان دەستېن خۆ يىن ڤالا
 ب نك عەسمانى قە بلند كەت، مەزنى عەرد و عەسمانان دى
 بىژتى: (لبىك عبدى)!

(۱) تاريخ بغداد (۴ / ۶۳۵).

زاهدهکى مهزن پوژدهکى د رېکهکى را دبورى، مروقهکى ئاف
 دگپړا و دگوت: خودى رحمتى ب وى بيهت يى ئافى قهخوت، نهو
 چوو ئاف ژى وهرگرت و قهخوار، ههقالهکى وى گوتى: ما تو نه
 يى ب پوژى بووى، وى گوت: بهلى.. و نهو پوژييهکا سوننهت
 بوو. گوتى: پا ته بوچى پوژيا خو شکاند؟ وى گوت: دهمنى وى
 گوتى: خودى رحمتى ب وى بيهت يى ئافى قهخوت، من گوت:
 کى دزانت، ما بهلکى خودى بيژته ملياکهتېن خو: دوعايا قى
 عهبدى من بو وى ب جه بينن؟ قيچا من ئاف قهخوار، ئاخري
 نهف پوژييه ههر بو هندويه دا نهو رحمتى ب من بيهت!!

مهسهله ل سهر گاځى دراوهستت، گاځا دوعا بلندبوو نهو
 سهعاده تا دين و دنيايى گههسته ته.. و هندهک رهنگين مروځان وه
 نهبت تو وان ژ دهست خو بکهى، بپى کو ژى بخوازي نهو دوعايى
 بو ته بکهن، و نهفه هندهک سالوختهتېن وانه دى بو ههوه بيژم:

- نهو مروځى ملياکهت دهنگى وى دنياسن:

و نهري هوين دزانت نهو کينه يپن ملياکهت دهنگين وان
 دنياسن؟ نهو نهون يپن خوشيا دلى خو د زکر و موناجاتا خودى
 دا دبينن، ل شهف و نيشههقان دهنگى ههوار ههوارا وان بهر
 ب عسمانى قه بلند دبت، و ملياکهت ئاوازي نهزمان و دلى وان
 بهردهوام بهر ب عسمانى قه بلند دکهن، پوژدهک ناچت نهگهر
 ملياکهت نافتين وان د سجلين نامادهبوويتن مرگهفتى دا
 نهنقيسن.. نهون يپن خهلهکى عهسمانى وان دنياسن و نافتين وان

دزان، کانئ چاوا خەلکئ عەردی سولطان و پادشاهان دنیاسن و ناڤین وان دزان، ئەون یین ئەم دبیژنی: مرۆڤین خودئ، کەلەخین وان یی ل عەردی و رحا وان یال عەسمانی، گۆتنه ئیمام جەعفەری صادق: بۆچی ئەم دوغایان دکەین، و دوغایین مە قەبویل نابن؟ وی گۆت: چونکی هەو هەو ئەو نەنیاسییە، و چی گاڤا هەو هەو ب دورستی ئەو نیاسی، ئەو دئ د بەرسقا هەو ئیّت^(۱).

- ئەوی هەمی رئ لی دئینە گرتن:

ئەو مرۆڤئ دکەفته د تەنگاڤییەکا دژوار دا، و رئ هەمی لی دئینە گرتن، و هیڤییا وی ژ دنیایی و خەلکئ دنیایی هەمییی دئینە برین، و بەس خودی دمینتە ل بیرئ، و دزانت کو ژ خودئ پیڤه تر ئیدی کەسەک نینە بشیّت د هەوارا وی بیت، ڤیجا ب دلەکئ شکەستی و چاڤین تژی ژ ڤۆندکان ڤه سەری خو ل بەر مەزنییا خودئ دچەمینت، ئەڤی ژی دەرگەهین عەسمانی ل بەر ڤەدبن، ئەگەر تو بشیّی ژی بخوازی کو ئەو تە بکەتە شریکئ خو د دوغایی دا سستییی نەکە..

خودئ دبیژت: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾

(النمل: ۶۲) یەعنی: ئەری پەرستنا وان یین هوبن بو خودئ دکەنە شریک چیتەرە یان پەرستنا وی یی د بەرسقا وی کەسی

(۱) الدعاء آدابە وأسبابه للیفاعی ص: ۱۴۸.

تهنگاف دئیت دهمی هاوار دکهت، و وی نهخوشیا ب سهر وی دا
هاتی رادکته؟

- نهوی ب کرنا چاکییتی رادبت:

تاییه تی چاکییا د گهل دهیبابان، و هیشتا تاییه تتر د گهل
دهیکتی، و بۆری د گهل مه چاوا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نیشا
عومه ری دا نهو داخوازا بو خو ژ ئوهیسی قهره نی بکته کو نهو
ئستیغفاری بو بکته؛ چونکی نهو د گهل دهیکا خو یی باشه.

هشیاری ریمه تییا د دوغایی دا به:

مخابن هندک کهس هه نه خو د کرنا دوغایی ژی دا ریمه تییی
دکهن، و دوغاییین خو بو خو دکه نه مه دحه، یان ریکهک بو
(ته مه لئوق) و (منافقی) و دنیاخواری، خودی د نایه ته کی دا
دبیترت: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۝﴾
(الأعراف: ۵۵) یه عنی: هوین ب خوشکاندن قه دوغایی بو خو
ژ خودی بکهن، و ب رهنگه کی قهشارتی؛ دا نهو یا دویر بت
ژ مه دحه و ریمه تییی، هندی خودییه هه ژ وان ناکهت یین
زیده گاشییی دکهن.

ئه قه نه گهر ته بقییت دوغایی بو خو ب خو بکهی، پا چاوایه
نه گهر تو دوغایی بو کهسه کی دی بکهی؟

هندی ژ ته بیته بلا دوغایا ته بو وی یا قهشارتی، وی پی
نهحه سینه کو ته دوغا یا بو کری، پیغه مبهه -سلاڤ لی بن-

دبیژت: ﴿دَعَوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ، عِنْدَ رَأْسِهِ
 مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ: آمِينَ وَلَكَ
 بِمِثْلٍ﴾^(۱) یه‌عنی: دوعایا مروفتی موسلمان بو برایی وی نه
 ل حازرییا وی (مه‌عنا بیی ئهو پی بحه‌سیییت) دئیته به‌رسفدان
 ملیاکه‌ته‌ک ل نک سه‌ری وی هه‌یه هه‌ر جاره‌کا ئهو دوعایا خیری
 بو برایی خو بکه‌ت، ئهو ملیاکه‌ت دبیژت: ئامین، و بو ته‌ژی
 وه‌سا.

و هه‌وه دیت چاوا پینغه‌مه‌ری -سلاف لی بن- گوت: (بِظَهْرِ
 الْغَيْبِ) بیی ئهو ل ویری بت یان ئهو پی بحه‌سیییت، ئه‌قی پتر
 ئیخلاصا تیدا هه‌ی، و دویره‌ره ژ مه‌دحه و ریمه‌تییی، قیجا هشیار
 بی وه‌کی وان نه‌که‌ی یین دوعایا خو بو که‌سه‌کی دکه‌نه (مه‌ساژ) و
 بو دهنیرن، یان گا‌فا وی دبینن دبیژنی: شقی‌دی ده‌می من نقیژین
 شه‌قی دکرن، یان ده‌می ئه‌ز ل چیا‌یی عه‌ره‌فی یان ل حه‌ره‌می من
 فلان دوعا بو ته‌ کر!! ئه‌گه‌ر بو خودی ته‌ ئهو دوعا بو وی کریت،
 خودی گوه‌ ته‌ بوو، قیجا چ مه‌عنا‌یه تو وی پی ده‌سه‌ینی؟ دا
 ئه‌گه‌ر سو‌یا‌هی ئهو تشت بو چی‌بوو تو بیژی‌یی: ئه‌قه ژ به‌ر دوعایا
 من بوو؟ یان ژ به‌ر چ؟!

ل دووما‌هی‌یی:

(۱) موسلم (۷۱۰۵) ژ (أم الدرداء) یی شه‌دگو‌ه‌یزت.

یه‌حیايي بهرمه‌کي، ئه‌وي هاروون ئه‌ره‌شیدی هاڅيتییه
 د زیندانی دا هتا مری، پستی مرنئ هاته د خه‌ونا هه‌قاله‌کئ خو
 دا و گوتئ: ژ بهر وئ دوعایا سوفیانی بو من کری، گونه‌هین من
 هاتنه غه‌فراندن.

سوفیانی شه‌وری زانیه‌کئ مه‌زن بوو و زیده یئ فه‌قیر بوو،
 یه‌حیايي بو خودئ هه‌ر هه‌یف هنده‌ک مال ددایئ دا ئه‌و ل حالئ خو
 خه‌رج بکه‌ت، ئینا سوفیانی د سوجدئ دا گوت: یا ره‌بی یه‌حیايي
 خه‌ما دنیا یا من ژ من شه‌کر، تو ژي خه‌ما ئاخه‌تا وی ژ وی
 شه‌که.. و ئه‌شه ئه‌و دوعا بوو یا یه‌حیايي به‌حس ژئ کری^(۱).

(۱) ابن خلکان: وفيات الأعیان (۲۲۸/۶).

پشتدانا ھەوایی نەفسی

دەمی ئەم دبیژین: (ھەوایی نەفسی) مەخسەدا مە پی ئەو
تشتە پی نەفسا مروۆقی مەیلی بۆ دکەت، و دلێ وی دچتی، و ئەو
حەز دکەت بکەت، و ئاشکەرایە کو ژ تیبعەتی مروۆقییە پی خودی
دایە وی ئەو مەیلی بۆ ھندەک تشتان دکەت، و ئەف مەیلە بۆ
تشتەکی وەسا بت پی بەردەوامیی ددەتە ژینا وی، یان فایدەکی
ب دەست وی ڤە دئینت، و دبت ژێ ئەو بۆ ھندی بت دا خوشی و
شەھووەکا وی تیر بکەت، و د ھەردو ھالەتان دا دبت ئەف مەیلە
وی بۆ تشتەکی وەسا بت مفایی وی تیدا بت، ئەگەر ئەو د وی
چارچووقەیی دا بت پی خودی دەستویری پی دای، و دبت ژێ ئەو
مەیل گونەھێ ب دەست ڤە بینت، ئەگەر بۆ تشتەکی ھەلال نەبت،
لەو ئەم نەشیین ب ئیکجاری بەاڤیژینە ھەوایی نەفسی کانێ چاوا
ئەم نەشیین ب ئیکجاری مەدحین وی بکەین، بەلێ ل ڤیری دەمی
ئەم بەحسێ پشتدانا ھەوایی نەفسی دکەین، مەخسەدا مە پی
نەفسا خراب و شەھوانییە، ئەوا بەری خودانی خۆ ددەتە خوشیا خۆ
بیی بەری خۆ بدەتی کانێ ئەو خوشی ب ئەمر و فەرمانین
شریعەتی یا توخوبیدایە یان نە، و مەخسەدا مە ب پشتدانا ھەوایی
ڤی نەفسی ئەو پشتدانه یا بۆ خودی بت و پێخەمەت رازیبوونا وی
بت.

و ئەو تشستی نەفس (و ئاشکەرایە کو مەخسەدا مە پی نەفسا خرابە) بەرئ خودانی ددەتی ئیک ژ دویانە: یان ئەو کارەکه ژ کارین دنیایی، و ئەفی دبیژنی: (شەهوەت)، یان ژێ کارەکه ژ کارین دینی و ئەفی دبیژنی: (شوبەت)، و ئەگەر شەهوەت دەمی توخوبیین شریعەتی درباس دکەت بەرئ خودانی بدەتە گونههکاری و فاسقیی، شوبەت دەمی پەیدا دبت بەرئ خودانی ددەتە سەرداچوون و بیدعی، ژ بەر فی چەندی دویکەفتنا هەوایی نەفسی د (شوبەیان) دا خرابترە ژ دویکەفتنا وئ د (شەهوەتان) دا، و ل سەر فی بناخەیی هەر د کەفن دا زانایی مە دگۆتنە ئەفان مروّقین خرابتر یین دویکەفتنا شوبەیان د دینی دا دکەن: (أهل البدع والأهواء)، و دگۆتە وان یین پیگیریی ب ریکا دورست دکەن: (أهل السنة والجماعة).

(شیخ الإسلام ابن تیمیة) -خودئ ژێ رازی بت- د فی دەربارەیی دا دبێژت: ((دویکەفتنا هەوایی نەفسی د دینی دا مەزنترە ژ دویکەفتنا هەوایی نەفسی د شەهوەتان دا؛ چونکی یی ئیکئی حالی وان کەسانە یین کافر بوون ژ کیتابی و موشرکان، وەکی خودئ گۆتی: ﴿فَإِنْ لَمْ يَسْجُدُوا لَكَ فَأَعْلَمْنَا أَنَّهُمْ يُتَّبَعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ يَغْيِرْ هَدَىٰ مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (القصص: ۵۰) یەعنی: ئەگەر ئەو د بەرسقا تە نەهاتن، تو بزانه هەما ئەو دویکەفتنا دلچوونین خو دکەن، و کەس ژ وی بەرزەتر نینە یی دویکەفتنا دلچوونین خو بکەت بیی وی هیدایەتەک

ژ نک خودی ههبت. هندی خودییه بهری وی مللهتی زۆردار نادهته
 حهقیبی یی بئ ئەمرییا خودی بکهت، و پی ل توخوییین وی
 بدانت. ژ بهر قی چەندی ههچییی ژ توخویی کیتاب و سوننهتی
 ده‌رکه‌فت ژ زانا و عیبادەت‌که‌ران ژ (أهل الأهواء) دئیتە هژمارتن،
 وه‌کی پیشییان ناف لی دکر؛ چونکی هه‌چییی ل دویف زانیین
 نه‌چت مه‌عنا وی دویکه‌فتنا هه‌وایی خۆ کریهه، و زانیان ب دینی
 ئەوه یا خودی پیغه‌مه‌ری خۆ پی هنارتی) (۱).

ژ بهر قی چەندییه ئەم دینیین کیتاب و سوننهت، و زانیین
 سه‌رپاست ئوممه‌تی زبده ژ دویکه‌فتنا هه‌وایی نه‌فسی و دلچوونان
 دده‌نه پاش.

ئه‌ڤی سوفیان پرگار کر:

سوفیانی شه‌وری ئیک ژ وان زانیین سه‌رپاست بوو یین
 کیتاب و سوننهت بو خۆ کرینه رپه‌ر، و هه‌وایی نه‌فسا خۆ وه‌سا
 وه‌ریادی کو ب رپبازا شریعه‌تی شه‌ بیته‌ گریدان، ژبانە‌کا تژی
 به‌ره‌که‌ت وی هه‌بوو، ئەو ژيانا بو خه‌لکی زه‌مانی وی و یین پشتی
 وی ژ بوویه رۆناهی، دنیا ب هه‌می خوشی و شه‌هوه‌تیین خۆ شه‌
 ب نک وی شه‌ هات و وی پشتدایی، مه‌زنین دنیایی یین
 سه‌رده‌می وی ژ خه‌لیفه‌ی بگه‌ و یین د بن وی دا، مرادا وان ئەو
 بوو سوفیان هه‌قالینییا وان بکه‌ت، و مه‌رحه‌بایی لی بکه‌ت، به‌لی

(۱) شیخ الإسلام ابن تیمیة: مجموع الفتاوى (۱۳۱/۲۸-۱۳۲).

سوفیانی زهلالییا دلّی خو ب هه‌قالینییا وان شیلی نه‌کر، جاره‌کی
 مروّقه‌کی گوته‌ی: بۆچی تو ناچییه دیوانا مه‌زنین دنیایی؟ وی
 گوته‌ی: یا ژ ته‌ فه‌ ئەز ناچمه دیوانا وان چونکی ئەو قه‌دری من
 ناگرن؟ نه‌، ئەز ناچمه دیوانا وان چونکی ئەز دترسم ئەو گه‌له‌ک
 قه‌دری من بگرن، قتیجا دلّی من مه‌یلی بو وان بکه‌ت..^(۱)

عه‌بدره‌حمانی کورێ مه‌هدی ئیک ژ هه‌قالین نیتیک بوو یین
 سوفیانی شه‌وری، عه‌بدره‌حمان دبیت: من سوفیان د خه‌ونی دا
 دیت و پسپار ژئ کر: ئه‌ری خودی چ ل ته‌ کریه؟ وی گوته‌ من:
 وه‌ختی هه‌وه‌ ئەز کریمه‌ د قه‌بری دا، ئەز ل به‌رانبه‌ر خودایی خو
 راوه‌ستیام، وی حسیبه‌کا سشک د گه‌ل من کر، پاشی فه‌رمان دا
 ئەز بچمه‌ به‌حه‌شتی، گاڤا ئەز چوویمه‌ به‌حه‌شتی، ئەز ل ناف دار و
 بار و رویبارین وی گه‌ریام، چو ده‌نگ و پیژن نه‌هاتنه‌ من، پاشی
 ده‌نگه‌ک هاته‌ من ئیکی گوته‌: تویی سوفیانی کورێ سه‌عیدی؟
 من گوته‌ی: به‌لی ئەزم سوفیانی کورێ سه‌عیدی، وی گوته‌:
 بیرا ته‌ دئیت روژه‌کی ژ روژان بو خودی ته‌ پشت دابته‌ هه‌وایی
 نه‌فسا خو؟ من گوته‌: به‌لی ئەز ب خودی که‌مه‌ من یی وه‌ کری..

(۱) هه‌چییه‌ بقیته‌ سه‌ره‌اتییا قی چیا یی زانیی د گه‌ل مه‌زنین دنیایی ب
 فره‌ی بزانت بلا ل کتیبه‌ مه‌ (د گه‌ل مروّقیین خودی) بزقیرت، ل ویری مه‌
 سه‌ره‌اتییا وی فه‌گتیره‌.

گوټ: هنگی سفره‌کا تژی ژ خوارنن به‌حشتی هه‌مییی بو من هاته‌دان^(۱).

نه‌جامی پشت‌دانا هه‌وایی نه‌فسی:

خودایی مه‌زن د قورئانی دا دبیرت: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ (النازعات: ۴۰-۴۱) و ئەف گۆتته زیده یا ئاشکه‌رایه کو هه‌ر که‌سه‌کی رازیبونا خودی ب پیش دلچوونین خو بیخت، و ژ ترسا خودی دا پشتا خو بده‌ته وی تشتی یی دلی وی دچتی، ل وی ده‌می کو چو ئاسته‌نگ د ناچه‌را وی و کرنا وی تشتی دا نه‌بن، جزایی وی ل ئاخه‌رتی ئەوه به‌حشت دی مالا وی بت. و ئەو به‌حشته‌کا ب تنی نابت، نه.. به‌لکی دو به‌حشتن، خودی د ئایه‌ته‌کا دی دا دبیرت: ﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ﴾ (الرحمن: ۴۶)، مواهد دبیرت: ئەفه به‌حسی ویه یی دلی وی دچته گونه‌هی، پاشی خودی ل بیرا خو دبینه‌فه، و ژ ترسین وی دا ئەو خو ژ وی گونه‌هی دده‌ته پاش^(۲).

و ژ به‌ر کو مه‌یلا زه‌لامی بو ژنی، و یا ژنی بو زه‌لامی مه‌زترین دلچوون و شه‌هوه‌ته نه‌فسا مروقی مه‌یلی بو دکه‌ت، جزایی وی که‌سی یی بو خودی خو ژ قی مه‌یلی دده‌ته پاش، ده‌می

(۱) تاریخ بغداد (۹/۴۴۰).

(۲) ابن الجوزی: ذم الهوی، ص ۲۴۲.

ئەو ب رېڭكەكا حەرام بت، ئەو ېرژا حەشرى دەمى خەلك دكەڭنه
 د تەنگاڭيىيى دا خودى سىبهرى لى دكەت، وەكى پىغەمبەر -سلاف
 لى بن- د حەدىسەكا خو دا بەحسى حەفت مروقان بو مه دكەت و
 دبىثرت: خودى سىبهر خول وان دكەت، و ئىك ژ وان ئەڭهيه:
 ﴿وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ﴾^(۱)
 يەنى: ئەو زەلامى ژنەكا خودان مەنصب و جوانى وى داخواز
 بكت، ئەو بىثرت: ئەز ژ خودى دترسم.

د گوتنەكى دا ژ قەتادەيى دئىتە قەگواستن، و ئەو بو
 پىغەمبەر خودى -سلاف لى بن- پال ددەت دبىثرت: ھەر
 زەلامەكى بشىت حەرامىيەكى بكت، بەلى ئەو ژ ترسيت خودى دا
 نەكەت، د دنيايى دا بەرى ئاخەرتى، خودى تشتەكى چىتر دى بو
 وى بەدەل قەكەت^(۲).

گوهداريا ھەوايى نەفسى نەكە:

كانى چاوا پشتدانا ھەوايى نەفسى د تشتى حەرام و
 نەدورست دا كارەكى ڤەر و واجبە، و رېڭكەكە ژ رېڭكەن چوونا
 بەحەشتى، وەسا گوهدانا وى كارەكى حەرام و خرابە، ژ بەر قى
 چەندى خودايى مەزن بەرى ھەر ئىكى نەھيا پىغەمبەران ژ قى
 چەندى كرىبە؛ دا ئەو بو دويكەفتيبيىن خو بىنە جەى چاڭايكرنى،

(۱) بوخارى (۱۴۲۳) و موسلم (۲۴۲۷) ژ ئەبوو ھورەيرە قەدگويىزن.

(۲) ابن الجوزى: ذم الھوى، ص ۲۴۵.

د نایه ته کی دا خودایی مه زن دبیرته پیغه مبه ری خو داوودی
 -سلاف لی بن-: ﴿يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
 بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
 لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَوْمَ الْحِسَابِ﴾ (ص: ۲۶) یه عنی: نهی
 داوود مه تو د عهردی دا یی کریهه جیگر و مه لکاتی یا دایه ته،
 قیجا تو حوکی د ناقههرا مروشان دا ب دادیی بکه، و تو
 د حوکیان دا دویکه فتننا دلچوون و هه وایی نه فسی نه که، نه گهر نهو
 چنده دی بهری ته ژ دینی خودی و شریعه تی وی وهرگپرت، هندی
 نهون یین ژ ریکا خودی بهرزه دین (یه عنی: دویکه فتننا هه وایی
 نه فسی دکهن) عهزابه کا ب ئیش د ئاگری دا بو وان هه یه؛ ژ بهر
 بی ئاگه هییا وان ژ روژا حسیب و جزادانی.

و نه هیه کا وه کی قی خودی ل پیغه مبه ری مه ژی -سلاف لی
 بن- دکهن دهمی دبیرتی: ﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا
 تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (الجاثیه: ۱۸) یه عنی: پاشی مه تو
 -نهی پیغه مبه ر- ل سهر ریبازه کا دینی یا ئاشکههرا دانای، قیجا تو
 دویکه فتننا وی شریعه تی بکه یی مه بو ته دانای، و تو دویکه فتننا
 دلچوونین وان نه که یین چو زانین ب شریعه تی خودی نه هه ی.

و د گهل پیغه مبه ران خودی نه هییا خودان باوهران ژی دکهن کو
 نهو دویکه فتننا هه وایی نه فسی بکهن و دبیرت: ﴿فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَن
 تَعْدِلُوا﴾ (النساء: ۱۳۵) یه عنی: هوین دویکه فتننا هه وایی نه فسی

نهكهن و بلا ئهو بهرئ ههوه ژ دادییی وهرنهگیرت. و ئەف ئایه ته یا
 ئاشکهرايه کو ههچییی دویکهفتنا ههوايی نهفسی و دلچوونان
 بکهت ئهو د حوکم و ئەحکامین خو دا دادییی ناکهت. و بهری
 نوکه ئهو ئایهت د گهل مه بۆری یا خودایی مهزن تیدا گۆتی:
 ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ﴾ (القصص: ۵۰) یهعنی:
 کهس ژ وی سهرداچوویتتر نینه یی دویکهفتنا ههوايی نهفسا خو
 بکهت و پشت بدهته هیدایهتا خودی.

و پیغه مبهر -سلاف لی بن- د گۆتنهکا خو دا بهحسی
 دویکهفتنا ههوايی نهفسی دکهت و ئاشکهرا دکهت کو ئهو ئیک
 ژ وان سی تشتانه یین خودانی خو دبهنه هیلاکی، دهمی دیبیرت:
 ﴿ثَلَاثٌ مُنْجِيَّاتٌ: خَشْيَةُ اللَّهِ فِي السِّرِّ - وَالْعَلَانِيَةِ، وَالْعَدْلُ فِي الرَّضَى
 وَالْغَضَبِ، وَالْقَصْدُ فِي الْغِنَى وَالْفَقْرِ، وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ: هَوَى مُتْبَعٌ،
 وَشُحٌّ مُطَاعٌ، وَإِعْجَابُ الْمُرءِ بِنَفْسِهِ﴾^(۱) یهعنی: سی تشت خودانی
 رزگار دکهن: ترسا خودی ئاشکهرا و قهشارتی، و دادی ل دهمی
 رازیوون و کهری، و ئابوری ل زهنگینی و فقهیری، و سی تشت
 خودانی دبهنه هیلاکی: دویکهفتنا ههوايی نهفسی، و گوهدانا
 بهخیلی، و کو مروقی کهیف ب خو بییت و ب خو موعجب بیت.

(۱) الألباني: صحيح الجامع الصغير (۳۰۳۹).

و ههچییی بقییت پاراستی بمینت ژ دویکهفتنا ههوايي
 نهفسی، دقیت ئەو خو ژ وان ههردو ئەگه‌رین سه‌ره‌کی بده‌ته پاش
 یین فی دهردی ل نک خودانی په‌یدا دکهن، ئەو ژ ی ئەقنه:
 ئیک: باوه‌رییا لاواز ب خودی و قه‌ده‌را وی، ئەوا به‌ری
 خودانی دده‌ته هه‌سیدی و غوروور و خو‌گریدانا ب شه‌وه‌تی قه.
 دو: تیکه‌لییا خودانی ئەهوانان ژ بیده‌ه‌چیان، ئەوین
 شوپه‌یان د دینی دا به‌لاش دکهن.

نیشانین دویکهفتنا ههوايي نهفسی:

دویکهفتنا هه‌وايي نهفسی مه‌سه‌له‌که گه‌له‌ک جاران ل به‌ر
 خودانی ب خو به‌ری خه‌لکی ئالۆز دبت، ب په‌نگه‌کی وه‌سا دبت
 ل به‌ر مرۆفی ب خو به‌رزه بیت و ئەو نه‌زانت کانی ئەف گوتنا ئەو
 دبیت، یان ئەو کاری ئەو دکه‌ت، وی بو خودی و ژ به‌ر دویکهفتنا
 هه‌قییه‌ یان ژ ی هه‌وايي نهفسی پشک و بار تیدا هه‌یه، یه‌عنی:
 دبت هنده‌ک جاران مرۆف د گوتن و کاری خو دا دویکهفتنا هه‌وايي
 نه‌فسا خو بکه‌ت، و ئەو هزر بکه‌ت ئەو یی دویکهفتنا هه‌قییه
 دکه‌ت، و گرفتارییا مه‌زن د قی چهن‌دی دایه؛ چونکی ئەو د دنیا یی
 دا دی یی به‌رده‌وام بت ل سه‌ر قی کاری، و ل ئاخه‌رتی ده‌می
 قه‌شارتییه‌ی دنان ئاشکه‌را دبن، حسییا وی سه‌را قی کاری وی دی
 ل دویف وی ئیه‌تی ئیه‌ته‌رن یا د دلی وی دا قه‌شارتی، و دی چته
 هیلاکی، و دا ئەف گوتنا مه‌ یا ئاشکه‌را بت مه‌ دقیت ئیشه‌رتی
 بده‌ینه سه‌ره‌اتییه‌کا ئیمام عه‌لی -خودی ژ رازی بت-، دبیتن:

د شهړه کی دا ئیمام عهلی و کافرهک کهفتنه بهرټک، و پشتی
 شهړه کی دژوار ئیمام عهلی شیا وی بیخته عهردی و بکهفته سهر
 کهلهخی وی، و بهری ئیمام شیرئ خو د سنگئ وی کافری
 بچکلینت، وی تف کره ناچقاڅین عهلی، ئینا عهلی نهو هیلا و
 نه کوشت، دهمی هندهکان پسپارا قئ چهندی ژئ کری، وی گوټ:
 بهری هنگی بو خودئ من شهړی وی دکر و من دقیا وی بکوژم،
 گاڅا وی تفکریه من، نهز ترسیام کوشتنا من بو وی ژ بهر
 تۆلستاندنا نهفسا من بت یا وی ب تفکرنئ کیم کری، لهو من
 نهو هیلا و نه کوشت!

ههوه دپت مهسهله یا چاوايه؟

دپت هندهک جاران نهفسا ته یا خاپینوک ته وه تی بگههینت
 کوئهف کاره یان نهف گوټنه بو خودئ بت، و نهو ب خو بو خودئ
 نهبت، بهلکی بو مهده یان مهصلحه تهکا دنیا یی بت، یان بو
 پشته ټانییا وی کۆم و دهسته کی بت یا تو نهندامی وی.. ژ بهر قئ
 چهندی د ناف زانا و زاهدین پیشییا دا هندهک هه بوون دهمی
 دلئ وان دچوو ئاخفتنئ خو بی دهنګ دکرن، و گاڅا دلئ وان دچوو
 بی دهنګیی دئاخفتن!

و ل ټیری هندهک نیشان هه نه مروټ دشیت پی بزانت کانی
 نهف کهسئ گوټنه کی دبېژت یان کاره کی دکهت، وی نهو بو خودییه
 یان بو دویکهفتنا هه وایی نهفسییه، ههر چهنده زانیی ب ئیه ټین
 دلان بهس خودییه، ژ وان نیشانان:

- گریڊانا (وهلائى) ب وى تشتى ڦه يى خودى ئهو پيڦه نه گريڊاي، وهكى كو وهلائئا مروڦهكى بو دينى خودى نه بت هندى كو بو شيخي وى يان كوم و دهستهكا وى بت، ب نيشانا هندى ئهو بهس وى حقيقيي ديپرت يا مهصلحتا دهستهكا وى تيدا ههبت، يان موافقى بوچونا كوما وى تيدا بت، و ههر حقيقيهكا دى يا ههبت ئهو چاڦى خو ژى دنقينت، و بهس ژى ناكهت، ئهف كاره دويكهفتنا ههوايى نه فسييه ئهگهر خو ب سهر ڦه وهسا بيتنه هزركرن كو ئهو دويكهفتنا حقيقييه ژى!

ل سهر ڦى بناخه بى گهلهك جارن ئهوين تهعه صوبى بو شيخهكى يان زانايهكى دكهن، ده مى بهر ڦانييى ژ گوتنا وى دكهن، خو ئهگهر ئهو گوتن يا حقه ژى بت، دبت چو خير بو وان نه ئيتنه نقيسين و ئهو ژ (ئههلى ئههوانان) بينه هژمارتن؛ چونكى بهرى وان هند ل سهر بخستنا حقيقيي نينه هندى كو وان دڦيت بزوچونا شيخي خو ب سهر بخن!

- گريڊانا (بهرائى) ژى ههر وهسا، يه عنى: ده مى كهريتن ته ژ كهسهكى ڦه دبن؛ چونكى ئهو نه د گهل كوما تهيه، تو پى ل توخوبين شريعه تى بدانى، و بگه هيه وى دهره جى ههر تشتهكى ئهو بيترت، تو گوھى خو نه ده يى و قه بويل نه كهى، بى بهرى خو بده يى كانى ئهو تشت حقيقيه يان نه، و گهنگى مهسهله ئالوز دبت؟ ده مى ئهو تشت نه حقه بى بت، چاوا؟ ده مى ئهو نه ياره تيبيا نه حقيقيهكا ههڦركى خو دكهت بهرى وى هند ل وى چهندي نينه كو

ئەقە نەحەقپپە ھندی بەرئ وی ل ھندییە کو ئەقە گوتنا ھەقپکئ
 وییە، و نیشان ل سەر قئ چەندئ ئەوہ ئەگەر ئەو نەحەقپپا ل نک
 ھەقپکئ وی ھەئ و ئەو بەحس ژئ دکەت، ل نک ھەقالبئ وی
 با، یان ھەتا ئیکا خرابتر، ئەو بەحس ژئ ناکەت و بەلکی دئ
 ھێجەتان بۆ گرت.. ئەقە ژئ نەیارەتپپا نەحەقپپئ نینە، بەلکی
 دویکەفتنا ھەوایی نەفسپپە!

- د وەلاء و بەرائنا خو دا، ئەگەر خو یا ھەق ژئ بت، دقپت
 مەرۆف زیدەگاقپپئ ل سەر توخوپیئ خودئ نەکەت، ب ھێجەتا
 بەرەقانیپا ژ ھەقپپئ، گەلەک کەسان تو دبپنی سەرا خەلەتی یان
 گونەھا کەسەکی پادبن غەیبەتا وی دکەن، یان ئاخفتنپن سەقەت
 د دەر ھەقئ دا دبپژن، یان عقووبەپپەکا زیدەتر ژ وی یا شریعەتی
 دانای ددەنە بەر.. و ئەقە ب خو دویکەفتنا ھەوایی نەفسپپە نە کو
 پشەقانیپا ژ ھەقپپپپە.

- و بەرچاقترین حالئ (ئەھلئ ئەھوانان) دکەقنئ ئەوہ تو دئ
 بپنی ئیک ژ وان، بەلکی ب ھێجەتەکا ب سەر قە مەقبول ژئ،
 توندی و شداندنەکا زیدە د ھندەک کاران دا دکەن، و سستپپئ
 د ھندەک کارپن مەزنتەر دا دکەن، زانایئ ناقدار ئبن جەوزی
 دبپژت: ((من گەلەک مەرۆف دپتپنە زیدە خو ژ چپکپن دەسنقپژا
 زراث ددەنە پاش بەلئ خو ژ غەیبەتی نادەنە پاش، و ھندەک
 گەلەک خپران ددەن و بۆ وان خەم نینە رپبایئ ژئ بکەن، نقپژپن
 شەقئ دکەن و نقپژپن فەرض گیرۆ دکەن، و من بەرئ خو دا ئەگەرا

ڦڻي چهندي من ديت ئهو بو دو ئه گهران دزڦرت: يا ئيكي: ئه ڦ
 چهنده يا بو بوويه عهدهت، و يا دويي ههوايي نه فسي غهله به تا ل
 سهركري)) (۱).

ئىخسيري دورست:

دووماهييي من دڦيت بيرا خو و ههوه ل گوتنه كا (شيخ
 الاسلام ابن تيمية) ي بينمه ڦه ده مي دبترت: ((مرؤقي ئىخسير
 ئه وه يي ههوايي نه فسا وي ئهو ئىخسير كرى)).

(۱) ابن الجوزي: صيد الخاطر ص ۱۹۳-۱۹۴.

تەوحیدا خودی

بابی عەلی حەسەنی کورێ ئەحمەدی مصری، یی فقهزان،
دبیژت: پشتی مرنا شیخ ئەبوو بەکرێ خەطیب ب چەند رۆژەکان،
من ئەو د خەونی دا دیت، هەندەک جلکین سپی ل بەر بوون، و
شاشکەکا سپی ژێ ل سەر سەری بوو، و ئەو گەلەکی کەیفخۆش و
ب گرنژین بوو، من پسپار ژێ کر: خودی چ ل تە کر؟ یان بەری
ئەز پسپارێ ژێ بکەم وی گۆتە من: خودی گونەهین من ژێرن، و
مزگینیا من ل هەوە بت هەچیپی ب تەوحیدی قە بێتە نک
خودی، خودی دێ رەحمی پی بەت، یان دێ گونەهین وی
غەفرینت. و ئەز ژ خەو رابووم و کەیفە من گەلەک ب قی چەندی
خۆش بوو (۱).

و مەخسەد ب خەطیبی ل قییری، زانایی حەدیسێ یی ناقدار
خەطیبی بەغدادییە، خودانی کتیباً (تاریخ بغداد)، ئەوی ل سالا
۴۶۰ ل بەغدا مری و ب رەخ قەبری زاھدی مەزن (بشر ئەلحافی)
قە هاتیبە قەشارتن.

(۱) مختصر تاریخ دمشق (۳ / ۱۷۶).

تەوحیددا خودى ستوبنا باوەرییى و ڕىکا بەحەشتییە:

تەوحیددا خودى ستوبنا مەزنا باوەرییى، و ڕىکا راستا بەحەشتییە، و ئەو حەقى خودییە ل سەر مەروڤان، موعاذى کورئ جەبەلى دبیژت: جارەکی ئەز ل پشت پیغەمبەری -سلاف لى بن- یى سوبار بووم، وی گوته من: ﴿هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ؟﴾ ئەرى تو دزانى حەقى خودى ل سەر عەبدین وی چییە؟ من گوته: خودى و پیغەمبەرى وی چیتەر دزان، وی گوته: ﴿حَقُّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ حەقى خودى ل سەر عەبدین وی ئەو ئەو عیبادەتى وی ب تنى بکەن و چو شریکان بو چی نهکەن، پشتی دەمەکی وی گوته من: ﴿هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوهُ؟﴾ ئەرى تو دزانى حەقى عەبدان ل سەر خودى چییە ئەگەر وان ئەو چەندە کر؟ من گوته: خودى و پیغەمبەرى وی چیتەر دزان، وی گوته: ﴿حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ﴾^(۱) حەقى عەبدان ل سەر خودى ئەو ئەو وان عەزاب نەدەت. و ئەف حەدیسە، وەکی چەند حەدیسین دی ژى، هندی دگەهینت کو تەوحیددا خودى د پەرستنى دا ئەگەرا چوونا بەحەشتییە، و ئەفە تشتەکی غەریب نینه ژ بەر کو ئارمانج ژ ئافراندا مەروڤان ئەو ئەو پەرستنا خودایی خو ب تنى بکەن.

(۱) بوخارى (۵۹۶۷) و موسلم (۱۵۲) فەدگوهیزن.

و تەوھید مەعنا وی ئەو مەرۆقی باوەری ھەبت کو خودی
 ب ذات و خوداینی و ناڤ و سالۆخەتین خو ڤە ئیکە، چو ھەڤال و
 ھەڤکویف بو وی نین، و ئەو ب تنی یی ھێژایی ھندیە پەرستەن
 ب ھەمی رەنگین خو ڤە بو وی بیتەکرن، و ھوکی خودی د ڤی
 مەسەلا سەرەکی دا ئەو: ھەچیئ تەوھیدی د ژيانا خو دا پیک
 بینت دی چتە بەحەشتی، و ھەچیئ خو بدەتە د گەل لایئ بەرانبەر
 کو شرکە ئەو دی چتە جەھنمی، پیغەمبەر -سلاف لی بن-
 د گۆتەکا خو دا دبیت: ﴿مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ،
 وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ﴾^(۱) یەعنی: ھەچیئ بمرت و
 چو شریکان بو خودی چی نەکەت دی چتە بەحەشتی، و ھەچیئ
 بمرت و شریکان بو خودی چی بکەت دی چتە ناگری.

ئەبوو زەر دبیت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿مَا مِنْ
 عَبْدٍ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ، إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ یەعنی:
 ھەر عەبدەکی بیت: (لا إله إلا الله) پاشی ل سەر وی چەندی
 بمرت دی چتە بەحەشتی. گۆت: من گۆتی: خو ئەگەر زنا کریت و
 دزی کریت؟ وی گۆت: خو ئەگەر زنا کریت و دزی کریت. من
 گۆت: خو ئەگەر زنا کریت و دزی کریت؟ وی گۆت: خو ئەگەر زنا
 کریت و دزی کریت، من گۆت: خو ئەگەر زنا کریت و دزی کریت؟

(۱) موسلم (۲۷۹) ژ جابری ڤەدگۆھیزت.

وی گوټ: ﴿وَإِنْ زَنَىٰ وَإِنْ سَرَقَ عَلَىٰ رَغَمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ﴾ خو ټه گهر زنا کړیت و دزی کړ بت د سهر دفنا ټه بوو ذهړی را^(۱).

پیتښتیا بواوه ریا ب ته وحیدئ:

تشتین ناشکه رایه د عه قیده یا ئیسلامی یا دورست دا کو
 (ئیمان) باوه ریا ب دلویه، و گوټنا ب ټه زمانیه، و کاری
 ب ټه ندامین له شیه، و هر جاره کا ئیک ژ ټان هر سی ستوبان:
 (دل، ټه زمان، کار) کیم بوو ئیمانا خودانی یا دورست نابت،
 مه عنا ټه ئیمان نابت یا خودانی ژ ناگری پژگار دکهت، و بهړئ
 وی دده ته به حه شتی.

ل سهر ټی بناخیهی هتا باوه ریا مروټی ب ته وحیدا خودئ و
 گوټنا (لا إله إلا الله) یا دورست بت، لازمه ل سهر وی ټه
 ب دلی باوه ریهی ب وی مه عنایه بینت ټهوا د ټی په یټی دا هه،
 و ټه ب ټه زمانه دهر پرینه ژ ټی باوه ریا دلی بکهت، و
 ب ټه ندامین له شی خو ب وان کاران رابت یټن ټه ف په یټه پیتښتی
 دکهت، و ټه گهر مه سه له گوټنا ده ټی ب تنی بت د چو مه سه لان دا
 مروټی راستگو و یی دره وین ژ ټیک نائینه جودا کړن.

په مبر - سلاف لی بن- د گوټنه کا خو دا دبیرت: ﴿مَا مِنْ
 أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا

(۱) بوخاری (۵۸۲۷) و موسلم (۲۸۳) فقه دگوټیزن.

حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ ﴿١﴾ و وهكى ئەم دىنين پىغەمبەرى -سلاف لى
 بن- د قى ھەدىسى دا دو شەرت بۆ وى شاھدەيى دانان يا
 خودانى خۆ ژ ئاگرى رزگار دكەت، و گۆت: ئەگەر گۆتنا وى يا
 راست بت و يا ژ دل بت.. ژ دل بت ئەفە تشەكتى فەشارتيه
 ل بەر مە، بەس خودى پى دزانت، و يا راست بت يەنى: ژ بلى
 وى گۆتنا ئەو ب ئەزمانى خۆ دىيژت دقېت ئەو ل بەرچاڤ و
 د واقعى دا دەليلەكى بدەتە مە ئەم پى بزانيں كو ئەو يى
 راستگۆيه، و ئەف دەليلە ئەو يى ئەم دىيژنى: پىتقييىن باوەرييا
 ب تەوھيدى. و ل قىرى د چەند خالەكىن كورت دا ئەم دى
 ئىشارەتى دەينه فان پىتقييان:

١- ئەوى باوەرى ب تەوھيدا خودى ھەبت، و د گۆتنا خۆ دا
 يى راستگۆ بت دەمى دىيژت: (لا إله إلا الله)، دقېت ب باوەرى
 فە وان عىبادەتيں ئاشكەرا بكەت يىن ئىسلامى فەرض كرين،
 وهكى: نقيژ و رۆژى و زەكات و ھەجى. ئەگەر نە.. چو مفايى
 وى ناكەت ئەو ب دەقى بيژت: من باوەرى ب تەوھيدى ھەيه.

٢- دقېت ئەو خۆ بيخته ژيىر ھوكمى خودى، و شريعتى وى
 د ھەمى لايىن ژيانا خۆ دا ب كار بينت: ئەخلاقى خۆ،
 موعامەليىن خۆ يىن رۆژانە، و سەرەدەرييا خۆ د گەل خەلكى ژى؛
 چونكى ئىسلام عەقىدە و شەريعتە پىنكەفە.

(١) بوخارى (٥٨٢٧) و موسلم (٢٨٣) فەدگويژن.

۳- د گهل ب کارئینانا وی بو شریعتی خودی ئهوی قورئان و سوننهت پی هاتی، دقیت وی باوهریهکا تمام ب دورستییا قی شریعتی ههبت، و ئهوی پی رازی ژی بت، و وی قهناعهتهکا تمام ههبت کوهر پی و رتبازهکا ههبت ژ بلی ئیسلامی رتبازهکا دورست نینه، و نابیت مروقی موسلمان کاری پی بکهت. و ژ بهر گرنگییا قی مهسهلی خودی د هندهک ئایهتان دا (کوفرا ب طاغوتی) دئینته بهری (ئیمان ب خودی).

پیشکین و ههقدژین تهوکید:

کانی چاوا باوهرییا ب تهوکید هندهک پیتقیپین خو ههنه ههتا ئهوی دورست و تمام بت، و هسا هندهک ههقدژ ههنه ئهوی پی دشکیت، و مروقی پی ژ خانهیا تهوکید دهرکهفته خانهیا شرکی، ئهگر خو ئهوی دهقی پهیقا تهوکید (لا إله إلا الله) بیتر ژی، و ژ وان پیشکینان:

۱- شرکا ب خودی چ د (ربوبیهتا) وی دا بت، یان د (ئولووهیهتا) وی دا، یهعنی: هر کهسهکی ههقالهکی بو خودی د خوداینییا وی دا بدانت، یان هندهکی ژ عیبادهتی بو ئیککی دی ژ بلی خودی، یان د گهل خودی بکهت، ئهوی مروقی (موهحد) نائیته هژمارتن، و جهی وی بههشت نابت، بلا هر ب دهقی ئهوی خو ژ موهحدان بهژمیرت، خودی دبیرت: ﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ﴾ (المائدة: ۷۲) یهعنی: ههچیی

شریکه کی بو خودی بدانت نهو خودی به حششت ل سهر وی
هرامکریه، و جهی وی جهنه مه.

۲- کوفرا ب خودی، یان ب وی دینی یی پیغه مبه رین خودی
پی هاتین، کو ئیسلامه، چ کوفری ب همی پی بکهت، یان ژ
ب هنده کی، ئیسلام نائیته پرتپر تکرن هتا کهسهک بیت بیژت:
ئهف تشته ژ ئیسلامی یی باشه، نهز دی باوهری پی ئینم و
کاری پی کهم، به لی ئهقی دی نه ب دلی منه نهز باوهری پی
نائینم و کاری پی ناکه، خودی دبیژت: ﴿ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً وَلَا
تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ (البقرة: ۲۰۸) یه عنی: هوین وهرنه
د همی شریعتین ئیسلامی دا، و دویچوونا ریکی شیهیتانی
نه کهن. مه عنا: مه سه له ئیک ژ دویانه: یان هاتنا د ئلامی
همی پی دا، یان دویکه فتنا ریکی شیهیطانی، و چو ریکی سی پی
یین ناقنجی د ناقبه ری دا نین!

۳- نیفاق ژی تهو حیدی ژ بن دبهت، و نیفاق نهوه مرؤف
ب سهر قه خو ب ئیسلامی بینته دهر، و کاری ب ئه حکامین وی
بکهت، به لی د دل دا وی باوهری پی نهبت، و پی خوش نهبت،
و ههز بکهت کو نهو شیابا وی کوفرا د دلی خو دا ئاشکه را
بکهت.

۴- ب کارئینانا حوکه کی دی ژ بلی حوکه می خودی، ل وی
دهمی وی باوهری ههبت کو ئهف حوکه می نهو ب کار دئینت وهکی
حوکه می خودی یه یان چیتره ژ حوکه می خودی، خودی دبیژت:

﴿ أَفَحُكْمَ الْجَهْلِیَّةِ یَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ یُوقِنُونَ ۝ ﴾

(المائدة: ۵۰) يه‌عنى: ئەررى ما ئىھو داخوازا ھوكمى جاھلييەتى دىكەن، كو ئىھو ھوكمە يى صەنەمپەرئىس ل سەر دچن؟ و كى د ھوكمى خو دا ژ خودى دادكەرتەرە بو وى يى د شريعه‌تى خودى گەھشتى و باوهرى پى ئىناى، و زانى كو ھوكمى خودى ھەقىيە؟

۵- یاری و ترانه کرنا ب خودی و پیغهمبه‌ری وی، نه‌گهر خو
ب سوحبهت ری شه بت، و گوټنا ناخفتنن کریت د دهر حه‌قا دینی
دا، ﴿قُلْ أَلِیَّ اللَّهُ وَآلِیَّهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ﴾ ۶۵ لا تَعْذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ
بَعْدَ إِیْمَانِكُمْ﴾ (التوبة: ۶۵-۶۶) یه‌عنی: تو-ئی پیغهمبه‌ر- بیژره
وان: ئه‌ری هم‌وه ب خودی و ئایه‌تین وی و پیغهمبه‌ری وی یاری
دکرن؟ هوین داخو‌ازا لی‌بو‌رینی نه‌که‌ن چو مفا د داخو‌ازا هم‌وه دا
نبینه؛ چونکی هوین ب فی گوټنا خو یین کافرو‌وین.

۶- کرنا وان کاران یٲین خودانی ژ دینی بٲیار دکهن، وهکی: سیٲره بندی و خیٲقزانکیی، و هر کارهکی وهکی ٲان ب هاریکاریا شهیطانان بٲته کرن، یان خودان ژ دره و خو ب زانینا علمی غهیی بینته دهر، ئەڤه ژی تهوحدی ب ئیکجاری ژ ناف دهن، و خودانی خو ٲه دگوهرتزه خانه یا کوفری، ئەگه ر خو ئەو ب دهڤی (ئددعائا تهوحدی) ژی بکهت.

و ژ بلی فان هندەک کار هەنە تمامییە تەوحیدە مرۆقی کیم
دکەن، و وی تووشی غەزەبا خودی دکەن، ئەگەر هات و خودی
ل وی نەبۆرت، و ئەقە ئەو کارن یێن ئەم دبێژینی: گونەه.

ئەگەر ئىن زىدە بوونا باوەرييا ب تەوھيدى:

ل دويف عەقىدەيا دورستا ئەھلى سوننەتى باوەرى كىم و زىدە دىت، چوونا ب ناف گونەھى قە دىتە ئەگەرا ھندى كو باوەرييا خودانى كىم بىت، و كرنا عىبادەتى و كارىن خىرى باوەرييا وى زىدە دىكەت، و مروقى خودان باوەر ھەردەم ھەوجەيى ب ھندى ھەيە باوەرييا خو ب خودى و تەوھيدا وى نوى بىكەت و زىدە تر لى بىكەت؛ دا بشىت ب سلامەتى ژيانا خو ببەتە سەرى، و ل قىرى دى ئىشارەتى دەينە ھندەك ژ وان ئەگەران يىن باوەرى پى زىدە دىت:

۱- مروف ھەردەم مەزنىيا خودى ل بىرا خو بىنتە قە، و ب دەقى و دلى زكرى وى بىكەت، و خو د ناف و سالوختىن وى دا شارەزا بىكەت؛ دا قەدرى مەزنىيا وى ب دورستى بگرت.

۲- سستىيى د وان كاران دا نەكەت يىن خودى ل سەرى وى فەرض كرىن وەكى عىبادەتان؛ چونكى تشتەك نىنە مروف خو پى نىزىكى خودى بىكەت چىتر ژ وان كارىن خودى ل سەرى وى كرىنە واجىت، وەكى ھەرى پىنج نقيژان، و گرنا پروژىيا رەمەزانى بو نمونە.

۳- كرنا زىدە بو كارىن سوننەت، چ نقيژ بن، يان روژى، يان دانا خىران، يان كرنا ھەج و عومرەيان، و ھندى ئەو قان كارىن سوننەت پتر بىكەت، ئەو پتر ل نك خودى شرىن دىت، وەكى

هل ببت يا كو د قان مهخلووقاتان دا ههين، و هندی زانينا مرؤقى
ب مهخلووقى زېدهتر لى بېت، مهزيبيا خالقى بو وى بهرچاقتر لى
دئيت.

۶- خوشارهزاكرنا ب دورستى د علمى شهرعى و دينى دا، و
من گوت: ب دورستى؛ چونكى نهگهر نهو يا ب دورستى نهبت نهو
چو مفايى ژى وهرناگرت، و علمى وى د دينى دا هنگى دئ يى
دورست بت نهگهر قى علمى بهرى وى دا تهقوا و ترسا ژ خودى.

ل دووماهيى هيقيا مه ژ خودى نهو نهو
بهري مه بدهته وان رېكان يين سهري
دكيشنه بهحشستى، و نهو ل دنيايى و
ئاخرهتسى سهرفهرازيى بينته رېكا مه، و
ب رهحما خو مه بدهته د گهل عهبدن خو يين
چاك، نهوين نهو ل دنيايى و ئاخرهتسى
مزگينيا خيرى ددهتى.

نافەرۆك

پەر	بابەت
۵	پیشگوتن
۸	ل دەسپیکى ھندەك مەسەلین فەر
۲۰	وەلییىن خودى و مزگینیا ب لەز
۲۵	نقىژ و رۆژى
۳۳	نقىژىن سەحەرى
۴۵	ڤيانا خودى
۵۶	ڤيانا مروڤىن چاك
۶۲	خۆراگرتنا ل دەمى فتنى
۶۸	رەحما خودى يا بەرفرەھ
۷۵	تۆبەكرن و ھزرا باش ژ خودى
۸۰	دویكەفتنا سوننەتى و بەلاڤكرنا وى
۹۱	ھارىكارىيا مروڤى پىتنقى
۱۰۲	سەبرا ل سەر فەقىرىيى و پەرۋەردەكرنا كچان
۱۱۳	كرنا خېرىن بەردەوام
۱۲۵	داخوازا زانىنى و بەلاڤكرنا دىنى

۱۳۵	شرینکرنا خودی ل بهر خه لکی
۱۴۷	دوعایین چاکان
۱۶۱	پشتدانا هه وایی نه فسی
۱۷۴	ته وحیدا خودی